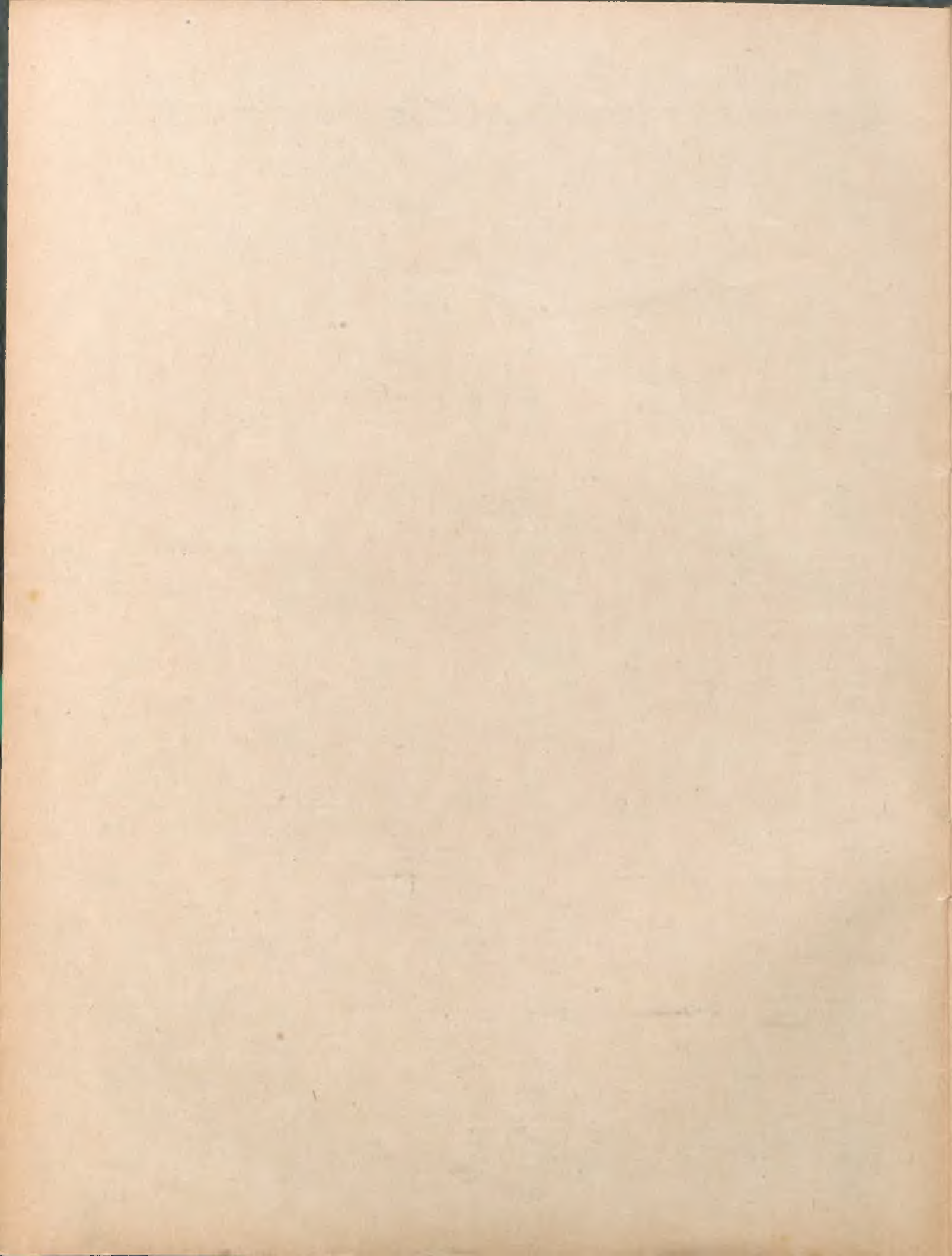

ΑΡΙΘ. ΔΥΛΛΟΥ 25 (76)
23 ΜΑΡΤ. 1940Ε'

ΝΥΧΤΑ ΑΓΡΥΠΝΙΑΣ

«Ο Κάλθος την είπε «νύχτα δουλείας». Και γενικά δι-
οί ποιηται μονάχα εις τις παραμοιώσεις τους, αλλά και
οι ιστορικοί και οι κριτικοί της ιστορίας αγαπούν να την
ονομάζουν έτσι. «Η αλήθεια είναι ότι απ' όλες τις εποχές
της ζωής του Έλληνισμού είναι η πιο σκοτεινή. Σκοτεινή
από μιάν έννοια μονάχα. Από την έννοια της φτώχειας
των ιστορημάτων και των εγγράφων διηγήσεων. Όμως
αν ο αγώνας και η πάλη είναι τα στοιχεία που φωτίζουν
την ιστορία, δύσκολα θα μπορούσε κανείς ν' ανακαλύψει
στην ιστορία την ιδική μας και του κόσμου άλλην εποχήν
τόσον έντονα, τόσο επίμονα, τόσο σκληρά και τόσο
ολοκληρωτικά αγωνιστικήν, όσον αυτή».

«Από το δειλινό της άπαισίας Τρίτης που έφώτισε την
φρίκην της αίματοβαμμένης Πόλης. Από την ώρα που ο
Αιμυράς των Άγαρηών, παίρνοντας στην προσωπική του
κατοχή τον Μέγαν Ναόν, έδιάζετο να πιστοποιήσει, πάνω
από το λείψανο του σφαγιασμένου τελευταίου έν Χριστώ
τῷ Θεῷ πιστού Βασιλέως και Αυτοκράτορος των Ρω-
μαίων, τ' αδιαφιλονίκητα σημάδια της κατακτήσεώς του,
ο χώρος της μάχης που έπαψε γύρω από το έπικό θεοδο-
σιανό τείχος μετατίθεται εις τας ψυχάς. Εκεί θα συνε-
χισθῇ αυτή η μάχη τέσσαρες ατελείωτους αιώνας αδιά-
κοπη. Δίχως παράταξη και δίχως πομπή, δίχως έλεος και
δίχως οίκτο, σ' όλες τις γωνίες, σ' όλα τα μονοπάτια. Στις
άγορές και στα σπίτια, στους δρόμους τους πολυσύνη-
στους και στ' απόμερα καταρράχια, στα λιμάνια και στις
σπηλιές».

«Αστέιοι άνθρωποι με στερεμένη φαντασία, που τους
εξάφνιασαν το φτωχό τους νοῦ το έγκεφαλικά φλυαρή-
ματα της μηδενιστικής κοσμοθεωρίας που παιδεύει την
επεσεμένην εποχή μας, έκατοσαν κι' έγραψαν φυλλάδες
για να μάς πουν πως βρήκανε νόμους και ανακάλυψαν
έξηγήματα γι' αυτή τη μάχη, για τα αίτια και για τους
σκοπούς της. Είπαν πως η επανάστασι των Έλλήνων ήταν
κι' αυτή αποτέλεσμα μιᾶς σπίθας που ξεπετάχτηκεν από
την άθεη άνταρσία των οχλών που εσφάζοντο άναμεταξύ
τους βακχευμένοι, στους δρόμους του Παρισιού, για να
σφαγίσουν έτσι τα δικαιώματα του ανθρώπου». Έλλη-
σαν ακόμα ν' αποδείξουν πως η επανάστασι ήταν το ξεση-
κωμα των πραγματευμάτων των λιμανιών της Ελλάδος,
που, αφού έκαμαν λεφτά, έπήγαν να πάρουν στα χέρια
τους και την πολιτική εξουσία, καταλύοντας τους γερόν-
τους και τους κληρικούς. Είναι παληά και φτηνή και
άτελειπτικά κοινότυπη η μέθοδος των εποχών, που έρμη-
νεύουν τις περασμένες κάμνοντας προσέκτασι του ίδιου
των τρόπου νοήσεως και αισθησεως της ζωής. Όμως στην
περίπτωσι που εξετάζουμε οι προκρούστασι που έβάλθηκαν
να παραμορφώσουν και να πλαστογραφήσουν το άληθινό
νόημα που βγαίνει από την ιστορία μας της τουρκοκρα-
τίας και της επαναστάσεως, δεν έχουν να στηριχθούν που-
θενά. Γιατί τα στοιχεία και οι παράγοντες των γεγονότων

είναι τόσο σαφείς ώστε να μη επιδέχονται διαφορούμενες
έρμηνείες. Γιατί αυτό που ξέρει όλος ο κόσμος είναι πως
δεν επαναστάτησαν στην Ελλάδα οι πραγματευτάδες μονά-
χα. Θα μπορούσε απεναντίας να υποστηρίξη κανείς εύκο-
λα πως οι πραγματευτάδες είναι που επαναστάτησαν λιγώτε-
ρο απ' όλους τους άλλους. Στόν Προῦθο έσήκωσε τη σημαία
ο άρχοντικώτερος Έλληνας της εποχής του. Στο Μωρηά
ξεσηκώθηκαν κοτζαμπάσηδες και κληρικοί μαζί με κλέ-
φτες και άρματωλούς. Στα νησιά καρδοκυραίοι περή-
φανοι, άδερφωμένοι με τους ναύτες. Κι' όλοῦθε, στη στε-
ρη και τα πέλαγα, ζευγολάτες μαζί με μούτσους και
καλόγεροι και λόγιοι μαζί με ξωμάχους και με βοσκούς.
Ο Σουλτάνος και η Πόλη, που ήξεραν κάπως καλύτερα
από τους κατοπινούς ιστορικούς φωστήρες ποιές ήταν οι
πηγές και οι ρίζες της άντάρας που ξεσπασε πάνω στο
Κράτος τους, άρχισαν την άμυνά τους κρευνώντας Πα-
τριάρχες και άρχιερείς κι' αποκεφαλίζοντας άρχόντους.
«Ήξεραν πως άρχηγός ήταν κάποιος που δεν τον έπιασε
η έξουσία τους και δεν τον άγγιζεν η δύναμις τους: Ο
Χριστός. Και στράτευμά του όλη η Ρωμιοσύνη. Το άλλο
σημείο που γελοιοποιεί όλη την οικοδομή της ματεριαλι-
στικής θεωρίας στην έρμηνεία της επαναστάσεως της Ιδι-
κής μας είναι το χρονικό. Την άνοιξι του 21 από τη γαλ-
λική επανάστασι δεν είχαν άπομείνει στη μνήμη των λαών
παρά οι σωροί των έρειπίων από τη μία ως την άλλη
άκρη της Εύρώπης. Ο ίδιος ο Κορσικανός ήταν πιά πεθα-
μένος. Άλλά σ' αυτόν που θα έλεγε πως τάχα έγρειάζετο
καιρός για να βλαστήση ο επαναστατικός σπόρος στο
«καλλιέργητο» ελληνικό χῶμα εχομε ν' αποκριθούμε πως
το λάθος είναι βαθύτερο. Γιατί η επανάστασι του 21 δεν
ήταν ούτε η μόνη ούτε η πρώτη. Γιατί αν η επανάστασι
του 21 είναι η πυρκαϊά που έλαμπάδιασε σύγχρονα στην
«Ήπειρο και στη Μολδαυία και στο Μωρηά, οι φλόγες
της ήταν παλιές. Τις είδαμε να σιγοκαίνε άδυσστες όλους
τους τέσσαρες αιώνας και τότε-τότε να σηκώνονται ψηλά,
να σαλεύουν γλώσσες πύρινες και να προειδοποιούν τον
δυναστή για την όργη που έφούντωνε κι' έμεγάλωνε,
έτοιμη κάθε ώρα να ξεσπάση. Τις είχε πρωτανάψει αυτές
τις φλόγες κι' άρκίστηκε να τις φυλάγη καντήλα ακοί-
μητη, φῶς και παρηγοριά της και προσμονή από την
ώρα που έπεσε ο τελευταίος της Βασιλίδας και στρατιώ-
της κι' ο πρώτος της νεομάρτυρας, ο Κωνσταντίνος ο
Δραγάσης, του Γένους η ψυχή. Και τον έκράτησε τον
δρκο της».

«Η ιστορία είναι ζωντανή υπόθεσις. Ιστορία θα πῇ
ζωή. Και η ζωή είναι αυτόνομο πράγμα. Πλέκεται και ξε-
τυλίγεται με νόμους δικούς της κι' οι νόμοι της μοιάζουν
συνά στη συνέπεια και στην άλυγισιά τους τους νόμους
που κυβερνούν τη φύσι. Όπως η φύσι πλάθει τα πλάσματά
της σιγά, με ρυθμό, με τάξι, συνθέτοντας ξανά τα στοι-
χεία που έχουν άποσυντεθῇ και έχουν άποθάνει. Έτσι κι'
η ιστορία από τα κατάλοιπα των γαλασιών της άναδη-

μιουργεί τις νέες μορφές. Έτσι η ελληνική ανάστασι του 1821 είναι δεμένη άμεσα και απόλυτα με το χαλασμό του 1453. Χωρίς εκείνον το χαλασμό, χωρίς το σταυρό των τεσσάρων αιώνων, όχι δυνατή μά ούτε και νοητή δεν θα ήταν αυτή η ανάστασις. "Όποιος θέλει ν' άρνηθῇ αυτό το πράγμα, δ,τι κι' αν φαντασθῇ, δ,τι κι' αν επινοήσῃ, δση τέχνη κι' αν βάλῃ, μ' δση γνώσι κι' αν όπλισθῇ, δέν θα πῇ παρά ψέμματα. Καί ἡ Ιστορία θα πῇ ἀλήθεια.

"Ας τούς αφήσουμε όμως τούς νοθευτάς και τούς πλαστογράφους τῆς Ιστορίας. "Όσα είπαμε γι' αὐτούς φθάνουν. Τούς είναι ἴσως και πολλά. Ούτε ἦταν σκοπός μας νά μιλήσουμε γι' αὐτούς. Τὴν ἡμέρα τούτη, πού είναι καθιερωμένη σέ μνημόσυνο τῶν αγωνιστῶν τοῦ Γένους, ἡ σκέψι και ἡ μνήμη μας πρέπει νά τούς δοθῇ ὅλη. Καί δίκηο είναι, παραβαίνοντας τῇ συνθήκῃ, νά μὴν ἀρχίσουμε καί τελειώσουμε μ' ἐκείνους πού ἐφώτισαν μέ τὰ ἔργα τους τὸ Ἐικοσιένα καί τὰ κατοπινὰ χρόνια καί πού καρπὸς τῶν ἀγώνων τους εἶναι αὐτὴ ἡ λευτέρη γῆς πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἀκρίτα καί τὴν Κρήτη καί τελειώνει σὸ ρέμα τοῦ Ἑδρου καί στὴ Ροδόπη καί μαζὶ μ' αὐτὴν τὸ πυκνὸ ἀνθρώπινὸ τῆς πλήρωμα, ὅλοι ἐμεῖς. Αὐτοὺς τούς φτάνει ἡ μακαριότητα τῆς μοίρας τους, γιατί τούς εὐλόγησεν ὁ Θεὸς νά εἶναι οἱ θεριστὲς τοῦ ἀγροῦ πού τέσσαρες συνεχεῖς αἰῶνες τὸν ἐδούλευε μέ τὸ δάκρυ καί μέ τὸ αἷμα τοῦ ὅλο τοῦ Γένους. Γιά νά γίνουν αὐτοὶ καί νά λάμψουν μέ τὰ ἔργα τους καί νά κληροδοτήσουν στὴν ἀθανασία τὰ δνόματά τους ἐχρειάσθῃ νά τυραννηθοῦν καί νά μαρτυρήσουν ὅλλοι, γενεές, ἀκολουθώντας πιστὰ καί σταθερά ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Ἐκατομμύρια ἀνώνυμοι, πού καμμιὰ Ιστορία δέν ἐφύλαξε τὰ δνόματά τους, καμμιὰ γῆ δέν σημειώνει καὶ μνημεῖά τους. Χρέος ἱερὸ εἶναι τὴν ὥρα αὐτὴν Ἰσα-Ἰσα πού πανηγυρίζουμε τὰ ἐλευθέρια, ν' ἀφήσουμε νοερά ν' ἀκουμπήσῃ στοὺς ἀνώνυμους τάφους, πού τούς ἔχουν ἀναπάψει, ἡ λαμπάδα τῆς μνήμης μας.

Στὰ πρῶτά του ἐκατόχρονα ὁ λυτρωμένος Ἑλληνισμὸς δέν βρῆκε οὔτε τὸν καιρό, οὔτε τὴν ὥριμη καί καταλαγαρισμένη κρίσι νά δῇ ὅσο ἀξίζει στοχαστικὰ καί καθαρά τὴν Ιστορία τῶν πατέρων του καί νά τιμῇ ὅσο ἔπρεπε τὴ συμβολὴ τοῦ ἰδιοῦ τους ἀγῶνος εἰς τὸ νέο του ἀνθισμα, μ' ὅλο πού ἡ ψυχὴ του δέν ἔπαυσε νά εἶναι ποτισμένη ὡς τὰ ἔγκατά της ἀπὸ ἔλεος γιὰ τὰ φριχτά τους πάθη καί ἡ καρδιά του ματωμένη ἀπὸ τὸ πένθος τους. Καί πρέπει νά σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι ἡ ἀνωριμότης τῆς κρίσεως τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ γιὰ τοὺς ἀμέσους προγόνους του τῆς τουρκοκρατίας, δεικνύεται πρὸ πάντων στὴν ἐπιπόλαιη πλάνη ὅχι τοῦ λαοῦ τοῦ ἰδίου, ἀλλὰ μερικῶν ἀπὸ τοὺς λογάδες καί τοὺς σοφοὺς του, νά τοὺς θεωροῦν τάχα μειωμένους, τάχα σὰν ἀνάξιους νὰ στέκωνται περὶφανα πλάι στοὺς Ἑλληνες τῶν μεγάλων ἐποχῶν τῆς ἔθνικῆς Ιστορίας. Πρέπει ἡ πλάνη αὕτη νά καταπέσῃ. Οἱ ἐποχὲς καί οἱ καιροὶ διαφέρουν καί εἶναι ἀπρεπο τὸ νά παραβάλλῃ καί νά συγκρίνῃ κανεῖς ἀνόμοια φαινόμενα. Κι' ἡ ἐποχὴ τῆς Ιστορίας μας πού τὴν ξέρουμε μέ τὸνομα τουρκοκρατία δέν μοιάζει μέ καμμιάν ἄλλη. Πρὶν ἀξιολογήσῃ ἡ ἐποχὴ αὕτη, πρέπει προηγουμένως νά εὑρῇ τὸν Ιστορικόν της. Ἐκεῖνο πού μπορούμε σήμερα νά ποῦμε μέ βεβαιότητα εἶναι ὅτι ὁ Ιστορικὸς πού θὰ σκύψῃ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὕτη, θ' ἀνακαλύψῃ ἕνα ἀβλήμα, ἕνα ἔπος, πού ἅμα καθαρθῇ ἀπὸ τὸ φόρτο τῶν παρανοήσεων πού τὸ παραμόρφωσαν θὰ λάμψῃ μέ ἕνα νέο, ἀγνωστο ὡς τώρα φῶς.

"Αν ἡ Ιστορία εἶναι συσσωρευτὴς πείρας καί γνώσεως, ἡ περίοδος αὕτη τῆς Ιστορίας μας δέν εἶναι φτωχότερη ἀπὸ καμμιάν ἄλλη. Ἄν ἡ Ιστορία φέγγῃ ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἀνδραγαθημάτων τῶν ἀνθρώπων καί ἂν ἀνδραγάθημα εἶναι αἱ πράξεις καί τὰ ἔργα πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νά ὑπερνικᾷ τὴ γοικὴ καί τὴ ζωικὴ του ὑπόστασι καί νά ζυγῶνι κοινότερα πρὸς τὸ Θεό, ἡ ἐποχὴ αὕτη δέν ἔχει καθόλου νά ζηλέψῃ καμμιάν ἄλλη. Ὅπως ἡ σφαῖρα μας, ἔχει κι' ἡ Ιστορία τίς νυχτερινές της ἐποχὲς καί τοὺς χειμῶνες της. Χειμερινὴ καί νυχτερινὴ εἶναι ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς Ιστορίας μας. Ἀπὸ τὸ χειμῶνα της ὁμως ἀναδίδεται ἀπέραντη

θερμότης ἀγάπης καί πίστεως καί καρτερίας. Κι' ἡ νύχτα της εἶναι σὰν τὴν ὑστερὴ νύχτα τοῦ ποιητῆ, πού «δλα τ' ἀστερία βγάνει». Ὁ Ιστορικὸς πού θὰ ἔρθῃ θὰ μporέσῃ νά χαράξῃ στὴ μετόπῃ τοῦ βιβλίου πού θὰ τὴν Ιστορίῃ «Νύχτα ἀγρυπνίας» ἢ «Πορεία τοῦ Σταυροῦ». Καί τὰ δύο θὰ ἦσαν ἐξ Ἰσου ἀληθινά. Γιατί ἡ ἀγρυπνία ἦταν τὸ κυριαρχικὸ της στοιχείο. Μιὰ ἀγρυπνία ἐντονη, ἀέναν, διαρκής, πού λές κι' ὅλα τὰ μέλη κι' ὅλα τὰ ὄργανα γίνονται μάτια, χιλιάδες μάτια ὀρθάνοιχτα, πού τὰ μεγαλώνει ἡ φορὴ τῶν χιλιάδων κινδύνων καί τῶν χιλιάδων ἀπειλῶν, μὰ πού σὸ βυθὸ τους δέν παύει νά φέγγῃ ἀσβεστο, θερμό, μυστηριώδες καί γλυκὸ τὸ φῶς τῆς ἐλπίδας. Πορεία τοῦ Σταυροῦ, γιατί τοῦ Σταυροῦ τὴ μυστικὴ ρομφαία ἐξώσῃ τὸ ἄσπλο κι' αἰχμάλωτο Γένος κι' αὐτὸν ἐσήκωσε στοὺς ὤμους του καί μ' αὐτὸν ἐβάδιζε σὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ του, πατώντας πάντα στ' ἀχνάρια τοῦ Σωτῆρος, ἐσταυρώθῃ ἀπάνω του γιὰ ν' ἀναστῇ.

Ἡ Ιστορία δέν εἶναι μεγάλη ἅμα δέν διδάσκει. Οἱ καιροὶ περνοῦν. Περνοῦν καί οἱ γενεές. Ὁ χρόνος καταλύει τίς μέρες καί τίς νύχτες τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἀπομένει εἶναι τὸ δίδαγμα. Ἄν μὲν ἔλεγαν νά καθορίσω συνοπτικὰ ποῖα εἶναι τὰ διδάγματα πού ἀφήνει αὕτη ἡ ἐποχὴ τῆς Ιστορίας μας εἰς τὸν κόσμο, θὰ ἡμπορούσα ν' ἀποκριθῶ μ' αὐτὰ τὰ λόγια. Μὰς ἐδίδαξε πῶς ὅποιος ὑπομένει ὡς τὸ τέλος, θὰ σωθῇ. Κι' ἀκόμα πῶς δέν εἶναι ἡ Ιστορία ἔργο αὐθαιρέτων καί τυφλῶν δυνάμεων. Πῶς ὁ μέγας ἠθικὸς νόμος λειτουργεῖ κυριαρχικὰ καί σὸ πεδίο τῆς Ιστορίας καί ὑπάρχει κι' ἐδῶ ἀνταπόδοσις καί ἐπανόρθωσις καί δίκη καί τιμωρία. Καί λέγω ἀκόμα πῶς θὰ ἦταν μικρός, ἀνάξιος νά δέχεται καί νά βαστάξῃ τὰ μεγάλα, ὅποιος θὰ ἔλεγε πῶς εἶναι μικρά αὐτὰ τὰ διδάγματα.

Ἐκεῖνο πού ἔχει ὀνηθῇ ἰδιαιτέρως ἀπ' ὅλους δικούς μας καί ξένους, πού ἔχουν ἀσολογήσῃ μέ τὴν Ιστορία μας τῶν μετὰ τὴν ἄλωσι χρόνων, εἶναι ἡ δύναμι πού ἐδείξαν οἱ πατέρες μας εἰς τὸ νά διαφυλάττουν καί νά συντηροῦν τὴς κληρονομημένες πνευματικὲς καί ἠθικὲς ἀξίες. Ἐκεῖνο πού διέκριναν καί ἐθαύμασαν ὀλιγώτερο εἶναι ἡ φοερὴ τοῦ δύναμι ν' ἀρνήται καί ν' ἀπορρίπτῃ. Κι' ὁμως αὕτη τοῦ ἡ ἀρετῇ, πού ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενο τῆς τρισχιλιετοῦς ὑπάρξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπάνω εἰς τὸ σταυροδρόμι τῶν ἡπειρών, ἔλαμψε δυνατώτερη ἀπὸ κάθε ἄλλην κατὰ τὴν ἐποχὴν αὕτη.

"Όταν ἡ Πόλι ἔπεσε καί μαζὶ κι' ἡ «αὐθεντία», ἡ κυριαρχικὴ τοῦ ἔξουσας ἐπάνω στὴ γῆ, ὅπου ὅλα, βωμοί, τάφοι, μνημεῖα, κάθε πέτρα καί κάθε χτίσμα ἦσαν ἰδικὰ του ἀπὸ αἰώνων, ἡ πρώτη ἰδέα πού ἐφώτισε τὸ νοῦ τοῦ Γένους ἦτο ἡ ἰδέα τῆς ἀμαρτίας, πού αὐτῆς ἀπτόκοις ἐπῆλθεν ἡ συμφορὰ. Ὅσα ἡκολούθησαν ἦταν αὐτῆς τῆς ἰδέας αἱ ἀναγκαῖαι συνέπειαι. Τὸ Γένος ἔπρεπε νά στέρξῃ καί νά φέρῃ ὡς τὸ τέλος τὸν ζυγὸν τῆς θείας ὀργῆς. Νά ντυθῇ τὸν τρίχινο χιτῶνα τῆς μετανοίας καί τοῦ ἀγνισμοῦ. Πρῶτο ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ψυχικῆς καταστάσεως ἦταν τὸ ἀπότομο σταμάτημα τοῦ ἔλαφροῦ, τοῦ ἀφροντιστοῦ καί χαριτωμένου ἐκείνου τρόπου ἀντικρύσεως τῆς ζωῆς, πού ἀρχισε νά διαδίδεται ἀπὸ τὸν ΙΒ' αἰῶνα καί πού ἀργότερα τὸ δνόμασαν τέλος τῶν μέσων αἰώνων καί Ἀναγέννησιν. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του ἔμειναν πιστοὶ σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐπῆραν τὸ δρόμο πρὸς τὴ Δύσι, γιὰ νά συνεχίσουν ἐκεῖ τὴν καλλιέργειά του. Τὸ Γένος τοὺς ἀρνήθηκε. Τούς ἀπέκοψε ἀπὸ τὸ σῶμα του, ὅπως ἀπέκοψε τοὺς λατινίζοντας καί τοὺς ἐνωτικούς. Μὲ τὸ ἴδιο πάθος, μέ τὴν ἴδια σκληρὴ ἀκαμψία μέ τὴν ὁποία ἀρνήθηκε κι' ἀπέκοψε ἀπὸ τὸ σῶμα του, ὡς ξένους καί ἀποβλήτους, τοὺς ἄλλους, αὐτοὺς πού ἐπροσκύνησαν τὸν δυναστὴν καί τὸν Ἰσλάμ. Ἐβλεπε καθαρά πῶς μέ τὸ νέο πολιτικὸ κλίμα θὰ ἦταν θανάσιμος πειρασμὸς κάθε χαλάρωσις — ἀκόμη κι' ἡ ἀθώοτερη — κι' ἡ ἀναγέννησις ἦταν χαλάρωσις πνεύματος, πρὸ παντός. Ἐβλεπε πῶς συμβιβασμὸς καί συμβίωσις μέ τὸν δυναστὴ ἀπεκλείετο ὀλοτέλα καί ἀπόλυτα, γιατί ἀγεφύρωτη ἦταν ἡ ἀντίθεσι πνεύματος πού τὸν ἐχώριζε ἀπ' αὐτόν. Ἦξερε πῶς γιὰ νά περιφρου-

ρήση την υπαρέξιν του ως τὸ τέλος, ἀναπόφευκτα θὰ ἔφτανε νὰ ἔλθῃ μαζί του σὲ θανάσιμη σύγκρουσι καὶ πὺς ὅλος ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του ἔπρεπε νὰ προσανατολισθῇ πρὸς αὐτὸ τὸ ἀναπόφευκτο. Ἐπὶ ἐκέρυξε μυστικὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀποκλεισμένον ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμον, ἀπὸ τὶς χαρὰς καὶ τὶς ὁμορφίαις του. Ἐδυσθίθη στὸ πένθος του ὅχι γιὰ νὰ ὑποταχθῇ σ' αὐτὸ, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀκονίσῃ ἐπάνω στὸν τροχὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν του ἀναμνήσεων τὴ θέλησί του ν' ἀνασηκωθῇ γιὰ νὰ παλαίσῃ καὶ ν' ἀνακτήσῃ. Ἐτοί ἐλυτρώθη ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες τῶν δεσμῶν του. Καὶ ἐνῶ στὰ χέρια του ἔθροντοῦσαν οἱ ἀλυσίδες, τὸ πνεῦμά του ἦταν ἐλεύθερο κι' ἡ ψυχὴ του εἶχε φτερά. Ὅποιος ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ τὰ δημοτικά τραγούδια τοῦ 14 καὶ τοῦ 15 αἰῶνος μὲ τὴν παιγνιδιάρικη διάθεσι, τὴν ἀφροντισιὰ καὶ τὸν διάχυτον ἐρωτισμὸ — ὅλα στοιχεῖα ποὺ προδίδουν αὐτὸ ποῦ ὠνομάσθη πνεῦμα τῆς ἀναγεννήσεως — καὶ ποῦ τίποτε ἀπ' αὐτὸ δὲν διειτηρήθη στὴν νεώτερή μας λαϊκὴ ποίησι, τὴν δωρικά αὐστηρή κι' ἱερατικὰ σεμνή, μ' ὅλο τὸ ἔντονον φυσιοκρατικὸ τῆς χρώμα, ἀνακαλύπτει εὐκολώτατα καὶ κατανοεῖ ἀμέσως τὴν ἀλλαγὴ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ Γένους ποὺ ἀκολούθησε.

Εἶναι πολὺ γνωστὸ τὸ μοιρολόγι τῆς λαφίνας ποῦ οἱ παραλλαγές του τραγουδοῦνται σ' ὅλες τὶς περιοχές καὶ ο ὅλες τὶς ἑλληνικὲς διαλέκτους:

“Ὅλα τὰ λάφια βόσκουνε κι' ὅλα δροσολογοῦνται
καὶ μιὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει κοντὰ μὲ τ' ἄλλα.
Μόνο τ' ἀπόσκια περπατεῖ, τ' ἀπόξερβα ἀνεβαίνει
κι' ὅπου βρῇ γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Κανένα ἄλλο τραγούδι δὲν εἰκονίζει ἔτσι σπαραχτικὰ ἄλλα καὶ ἀληθινὰ μαζί τὴν ψυχικὴ κατάστασι τοῦ Γένους, ἔπειτα ἀπ' τὴν ἄλωσι. Στὰ λίγα λαβεμένα τοῦτα λόγια μελωδεῖ καὶ ἡ ἀρνησις κάθε χαρὰς τῆς ζωῆς ἡ συνειδητὴ καὶ ἠθελήμενη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκαταδεξιὰ τοῦ ξεπεσμένου μεγαλείου, ἡ πληγωμένη μαζί καὶ ἐπαναστατημένη περηφάνεια τοῦ Βασιλείου Ἐθνους. Λίγα φαινόμενα στὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου εἶναι ἱκανὰ νὰ προκαλοῦν τόσο δέος καὶ τόσο θάμβος ὅσο τὸ φαινόμενο τοῦ δουλωμένου τούτου λαοῦ, ποῦ τὴν ἐπαύριο τῆς πτώσεώς του ὥρθωσε γεμάτη κατανόησι καὶ συντριβὴ ἀλλὰ καὶ γεμάτη δύναμι κι' ἀπόφασι τὴν ψυχὴ του νὰ μαρτυρήσῃ γιὰ ν' ἀναστήθῃ.

Ἡ πορεία τοῦ πάθους ἦτο μακρά. Ἐλεγες δὲν θάχῃ τέλος. Ἡ προσφορά εἰς τὸ μαρτύριον πρόθυμη, ἀθρόα, ὁμαδική, ἀνένεωσε καὶ ξεπέρασε τοὺς θρόλους τοῦ μαρτυρολογίου τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ ἱερολόγοι τοῦ Ἰσλάμ ἐκαυχήθησαν πὺς τάχα στὸ πνεῦμα τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας τοῦ ἱεροῦ μουσουλμανικοῦ νόμου χρεωστῇ ὁ Ἕλληνας τὸ ὅτι διέσωσε τὴ φυσικὴ του υπαρέξι. Καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι κριτικοὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ ὁσμμανικοῦ κράτους εἶπαν κι' αὐτοὶ κάτι τέτοιο καὶ ἔψεξαν μάλιστα τὸν Πορθητὴ ὅτι κατέστρεψε τὴν δυνατότητα ποὺ εἶχε ν' ἀναγωνίσῃ μὲσα στὸν ὁθωμανισμὸ τοὺς Ἕλληνας καταναγκάζοντας τους νὰ ἐκμουσουλμανισθοῦν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὺς ἡ δύναμις τοῦ ὀλικοῦ καταναγκασμοῦ δὲν ἔπαυσε ν' ἀσκήται εἰς ὅλας τῆς τὰς μορφὰς καὶ μὲ ὅλη τὴν δυνατὴν ἔντασιν ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα. Ὅπου δὲν ἔφτανε ἡ βία τοῦ ξίφους καὶ ἡ ἀπειλὴ τῆς σφαγῆς, ἤρχετο νὰ βοηθήσῃ ὁ πειρασμὸς τῶν ὑποσχέσεων τοῦ πλοῦτου, τῆς ἰσχύος καὶ τῶν ἀξιοματίων. Ἐπειτα ἐκεῖνος ὁ φοβερός δεκατισμὸς τοῦ παιδομαζώματος, ποὺ ἄρχισε πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλωσι. Ἀδύνατο νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς τί ἐστοίχισε στὴ Φυλὴ τῶν ὑποδούλων τὸ σατανικὸ αὐτὸ αὐστημα ποὺ ἔκλεβε τὸ αἷμα καὶ τὴν ἀλκή τοῦ Ἐθνους γιὰ νὰ τὴν κἀνῃ ὄπλο καὶ νὰ τὴν στρέψῃ ἐναντίον του. Ὅμως ἀν' ὅλα τούτα εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα μίαν τρομακτικὴν ἀνάλωσι τοῦ ὄγκου τῆς Φυλῆς, ἐσκλήρυναν ὡς τόσο ἀκόμα πῶς πολὺ τὴν ἀντίστασι τοῦ, ἐπύκνωσαν τὴ φλογερὴ του οὐσία τόσο ποῦ ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ξεσπάσῃ ἐξάφνισε τὸν Κόσμον ἡ

ἡφαιστειακὴ τῆς δύναμι, ἡ πυρπολοῦσα καὶ κατακαίουσα. Ἐτοί ὅσο φοβερὴ ἐστῆθῃ ἡ φθορά καὶ ἡ ἀνάλωσι, ἡ ἀντοχὴ τοῦ ἐδείχθη μεγαλύτερη. Τὴν ἔτρεφε καὶ τὴν συντήρει θαυμαστή, ὑπεράνθρωπη, ἀδαπάνητη ἡ αἰσθησις τῆς ὑπεροχῆς ποῦ δὲν ἐστάθηκεν ἱκανὴ νὰ τὴν λυγίσῃ καμμιὰ ταπεινώσις.

Ὁ χάρτης τῶν προνομίων τοῦ Πορθητοῦ παρεβιάσθη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν δωρητὴ. Οἱ διάδοχοι τοῦ τὸν καταπατούσανε κάθε φορὰ καὶ κάθε φορὰ τὸ Γένος τὸν ἀνακτοῦσε μὲ νέους ἀγῶνες καὶ μὲ νέες θυσίες. Ἡ κοινωνικὴ του αὐτονομία ἦταν κι' αὐτὴ πεδῖον μάχης, ποῦ δὲν ἐγνώρισεν ἐκχειρείσαν. Ἡ χριστιανικὴ του συνειδήσις ἀνένεωσε, ἐπλάτυνε καὶ ἐθάθυσε τὸν παλαιότατον ἑλληνικὸν θεσμόν τοῦ κοινοῦ, γιὰ νὰ τὸν καταστήσῃ τεῖχος καὶ θώρακα ἀκατάλυτον. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα λαοῦ, ποῦ νὰ ἐστῆθῃ στὴ συμφορὰ του τόσο ἀδιάσπαστα ἐνωμένος, ὥστε νὰ αἰσθάνεται καθολικὰ καὶ καθολικὰ ν' ἀντιδρᾷ καὶ ν' ἀμύνεται στὸ κάθε πλῆγμα ποὺ ἐδέχετο καὶ τὸ τελευταῖον μέλος του. Μέσα στὸ κοινοτικὸ του σύστημα ὁ δουλωμένος Ἕλληνισμὸς ἐπραγματοποίησε τὸ ἰδανικὸν τῆς χριστοκρατίας καὶ τῆς χριστοκρατουμένης πολιτείας, ποῦ μπορεῖ καὶ τώρα καὶ σὲ κάθε ἐποχὴν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον ἀνθρωπίνης ἀδελφώσεως καὶ εὐδοκίας.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν χωρὶς δισταγμὸν ὅτι ὅταν αἱ πολυτιμότεραι ἀπὸ τὰς πραγματοποιήσεις τοῦ Γένους κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἔχουν παραμεληθῇ καὶ ἐγκαταλειφθῇ, ἡ κοινωνικὴ ἀκόμα καὶ ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ ὑγεία τοῦ Ἐθνους ὑπεχώρησε καὶ ὑπεβιάσθη καὶ τοῦτο, ὅς τὸ ἀναγνωρίσομεν, ἦτο τὸ παραστράτημα τῆς ἐλευθερίας ποῦ οἱ ταγοὶ του, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας του, τὴν ἐκαλλιέργησαν περισσότερο ὡς στοιχεῖον νομικῶν καὶ ὀλικῶν σχέσεων, παρὰ ὡς κατὰκτησιν πνεύματος καὶ ἀσκήσιν ψυχῆς. Ἐτοί ὁ ἀντικειμενικὸς μελετητὴς, ὅταν ἀναλύῃ καὶ συγκρίνῃ τὰς δύο ἐποχάς, ἀνακαλύπτει συχνὰ ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κράτους, ποῦ ἐδημιούργησε τὸ Ἐθνος μὲ τὸ αἷμά του, δὲν εἶναι σπάνια αἱ στιγμαί, ποῦ ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία ἦτο ὀλιγωτέρα. Σὲ τοῦτο δὲν ἐφταιξαν φυσικὰ οἱ ἀγωνισταί. Ἐφταιξε ἡ παραστράτημένη νεωτέρα μας διανοήσι, ποῦ εἶχε τὴν μανίαν νὰ νομίσῃ πὺς ὅσο περισσότερο ξεμάκρυνε ἀπὸ τὶς ρίζες τῆς ζωῆς τοῦ Ἐθνους — γιὰτὶ ἔτυχε ὅπως ἦτο φυσικὸν οἱ ρίζες αὐτὲς νὰ εἶναι βαθεῖα στερεωμένες εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς σκληριότητος — τόσο περισσότερο τὸ «ἐλευθέρωνε» καὶ τὸ «ἐσυγχρόνιζε». Σήμερα ἔχει ἐκκηνηθῇ καὶ ξεπερασθῇ αὐτὴ ἡ μανία. Τώρα τὸ Ἐθνος ξαναγυρίζει πῶς κοντὰ στὶς πηγές του. Μπορεῖ νὰ τὶς βλέπῃ καθαρότερα, νὰ τὶς θαυμάζῃ καὶ ν' ἀντλή ἀπὸ αὐτὲς δυνάμιν καὶ καρτερίαν. Διδάσκεται νὰ εὐλαβῆται τὰς πηγὰς αὐτὰς, ποῦ κοντὰ τους ἐξεδίψασε καὶ ξαπόστασε καὶ ἡνδρώθη.

Ἀνάμεσα στὶς πηγὰς αὐτὲς ξεχωρίζει πρώτη, βαθύτατη καὶ καθαρώτατη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἀς εἶναι εὐλογημένο τὸ μισόφωτο τῶν θόλων καὶ τῶν τρούλλων τῆς τ' ἀχνῆς θυμιάμας. Κάτω ἀπὸ αὐτοὺς ἐκυφορήθη ἡ ἑλληνικὴ ἀνάστασις. Κάτω ἀπὸ αὐτοὺς οἱ καρδιὲς τῶν γενεῶν ἀντρεῖσαν, ἀκούοντας τοὺς ἐλμούς τῶν κανόνων ποῦ ἐφελναν τὸ θαῦμα τῆς διαδόσεως τῆς Ἐρυθρᾶς καὶ τὴν συντριβὴν τοῦ ἀρωματηλάτη δυνάστη. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐδόθη εἰς τὸν Κόσμον ὡς ἀσκητήριον ἐλευθερίας. Οἱ πατέρες μας ποῦ ἐλευθέρωσαν αὐτὸν τὸν τόπον τὸ ἐνοιώσαν βαθεῖα. ἤξεραν πὺς μὲ τὸ σῆμα τοῦ Χριστοῦ ἐβάδισε τὸ Ἐθνος ἀπὸ τὸ 1453 εἰς τὸ 1821. Γιὰ τοῦτο, μόλις ἐπρόφθαναν νὰ λυτρώσουν τὴν πρώτη ἑλληνικὴ γωνία, ἐψήφισαν καὶ ἀποφάσισαν νὰ διαιωνίσουν τὴν ἀνάμνησι τοῦ θαύματος «οἰκοδομοῦντες ναὸν περιλαμπρὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ». Τὸ ὅτι ἡ ἀπόφασίς τους ἀνεμῆνε ἀκόμη νὰ ἐκτελεσθῇ δείχνει πόσον οἱ νεώτεροι ἐξεμακρύναν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τους. Τώρα πῶς εἶναι καιρὸς νὰ τὸ θυμηθοῦμε αὐτὸ τὸ τάμα. Καὶ νὰ τὸ ἐκπληρώσομε.

Σ. Κανονίδης

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΣ

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε καταδικασθῇ μόνο στὴν πιὸ φρικτὴ δουλεία κατὰ τοὺς χρόνους ποὺ ἐπηκολούθησαν ἔπειτα ἀπὸ τὴν πτώσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὐτε τὰ ἱερὰ ἑλληνικὰ γῶματὰ τὰ βεβηλάνουν μόνο τὰ πέλματα τῶν βαρβάρων κατακτητῶν, ποὺ ἐξωμύσαν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύσι. Ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμὸς εἶχε ὑποστῇ κατὰ τὸ φρικτότερο. Ρίχτηκε στὴν παχυλὴ ἀμάθεια...

Τὰ σχολεῖα ἐκλείσαν. Ἡ πατρίς τῆς παιδείας εἶχε χάσει κάθε μέσον μορφώσεως, κι' οἱ ἀπόγονοι τοῦ Περικλῆ, τοῦ Πυθαγόρα, τῶν μεγάλων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος εἶχαν ξαναγυρίσει σὲ μιὰ πρωτόγονη κατάστασι, χωρὶς ἴχνος πολιτισμοῦ...

Μὰ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ὅπως τὰ πλῆγματά του, ἔπασε μὰ δὲν ὑπέκυψε, ὅπως δὲν θὰ ὑποκύψει ποτέ, καὶ θὰ ζῇ, ὅσο θὰ ζῇ καὶ ὁ ἥλιος στὸ στερέωμα. Καὶ οἱ ἀναλαμπές τοῦ θείου ἑλληνικοῦ πνεύματος γίνονται κάθε τόσο αἰσθητὲς μὲ τὴ μόρφωσι τῶν ἑλληνοπαίδων, ὅχι, βέβαια, σὲ εὐρύτητα ἐξαιρετική, μὰ ἀρκετὴ γιὰ νὰ παραμυνη ζεστὴ ἡ γόβωσι τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Οἱ καλόγηροι τῶν ἑλληνικῶν μοναστηριῶν κρατοῦσαν σὲ θερμοκρασίᾳ καλὴ αὐτὴ τὴ γόβωσι τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος... Καὶ βγῆκαν μέσα ἀπὸ τὰ μοναστήρια φωστῆρες. Φωστῆρες, ὅπως οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι, ποὺ οἱ ἀναγνώστες μας θὰ ἔχουν διαβάσει λίγα, βέβαια, ἀπὸ τὴ ζωὴ τους καὶ σὰ σχετικὰ σημειώματά μας στὴ «Νεολαία»...

Μιὰ τέτοια ἀναλαμπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶναι καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς...

***

Τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1782 εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας εἰσῆλθε μετὰ ταχυδρομικὴν ἄμαξαν ἕνας νεαρός, πτωχός, ὀλίγον ὠχρὸς νεανίσκος, ὁ ὁποῖος κατηυθύνετο εἰς κάποιο πανδοχεῖο... Δὲν εἶχε χρήματα, ἀλλ' εἶχε μεγάλας ἰδέας. Ἦταν πτωχός, ἀλλὰ πλούσιος εἰς ἀποφάσεις!... Θὰ ἐργαζέτο ὑπερανθρώπως διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν θείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπιστήμην καὶ θὰ μελετοῦσε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ ὡφέλιμος εἰς τοὺς Ἕλληνας συμπολίτας του... Δὲν ὤπηρχε γι' αὐτὸν κανένα ἐμπόδιο. Ὅλα θὰ τὰ παραμέριζε ἐμπρὸς στὴν ἀπόφασί του. ν' ἀγωνισθῇ γιὰ τὴν Ἑλλάδα...

Δὲν εἶναι ἀνάγκη βέβαια νὰ ἐξηγήσουμε ποῖος ἦταν αὐτός ὁ νεαρός ποὺ ἐμπαινε τόσο ἄσημα στὴ γαλλικὴ πόλιν... Ἦταν, ὅπως ἀντελήφθητε, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς ποὺ ἀπὸ τὸ Ἀμστερνταμ ἔφθασε ἐκεῖ, ἀφήνοντας τὸ πατρικὸ ἐπάγγελμα, τὸ ἐμπόριο, καὶ ἀφιερώνοντας τὸν ἑαυτὸ του στὴν ἑλληνικὴ ἰδέα τῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Αὕτη ἦταν ἡ ἀντίληψις τοῦ Κοραΐ. Μόνον διὰ τῆς παιδείας θὰ κατάφερε νὰ ξυπνήσῃ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ νὰ κινήσῃ τοὺς Ἕλληνες σ' ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Ὁ ἴδιος γράφει: «Δὲν μπορούσα νὰ ζήσω μὲ τοὺς τυράννους. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποφάσισα καὶ ἤβησα τὴν ὁποίαν ἔτρεφα ἐπιθυμίαν πρὸ πολλοῦ νὰ συνεργήσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν παιδείαν τῶν ὁμογενῶν μου, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἐπληροφόρηθην ὅτι ἡ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγέννησε τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας...».

Εἶναι ἀπείρα τὰ συγγράμματα τοῦ Κοραΐ ποὺ ἐκυκλοφόρησε γιὰ νὰ υποστηρίξῃ τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἀπείρες οἱ προκηρύξεις καὶ διακηρύξεις του, ὑπογραμμένες κι' ἀνυπόγραφες γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια.

Διὰ τοῦ ἔργου τοῦ «Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι» ὁ Κοραΐς κατ' ὀρθωσεν ὅχι μόνον νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας φρόνημα ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης τὴν προσοχὴν ἐπέστησε στὰ συγγράμματά του.

Ἀλλὰ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Κοραΐ δὲν εἶναι μόνον αὐτό! Εἰς τὰ χέρια του καὶ τὰς ἐκδόσεις ξαναζῇ δλόκληρο τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κλῆρος. Οἱ νεοἕλληνες, ποὺ καταδικασμένοι στὴν πιὸ παχυλὴ ἀμάθεια ἀγνοοῦν τὴν ἱστορίαν τους, πληροφοροῦνται τὴν βαρεῖαν κληρονομίαν ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων, γιὰ νὰ τοὺς δημιουργήσῃ σοβαρὸς ὑποχρέωσις!... Οἱ ραγιαδες εἶναι ἀπόγονοι μεγάλων καὶ τρανῶν προγόνων!... Εἶναι ἄξιοι καλλιτέρας τύχης, ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας τους... Μὲ τὴ συγγραφικὴ αὐτὴ ἐργασίαν τοῦ Κοραΐ σφουρηλατεῖται στὰ σχολεῖα μὲ τὴν σοφὴ συμβουλὴς τοῦ ἡ συνειδήσι ἡ Ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα τῆς Ἑλευθερίας.

Ὁ Κοραΐς δὲν ἀρκεῖται στὴν ἀπλὴ παράθεσι τῶν ἀρχαίων κειμένων, οὔτε στὴν ἐρμηνεία τους. Ἐδίδε ταυτόχρονα συμβουλὲς περὶ τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Κοραΐς ἦταν πραγματικὰ, ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς του, ἐπὶ ἐξήντα καὶ πλέον χρόνους ὁ ἐμψυχωτὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

***

Περὶ τὰ μέσα Μαρτίου τοῦ 1833 ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς, σὲ ἡλικίαν 85 χρόνων, ἐνῶ σὲ μιὰ στιγμὴ πῆγε νὰ πάρῃ ἀπὸ ἕνα τραπεζάκι τὸ φλυτζάνι μὲ τὸν καφέ του, κατελήθη ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ πατώματος. Ἐνα κάταγμα ποὺ ὅπως κατὰ τὴν πτώσιν τὸν ἔρριξε εἰς τὸ κρεβάτι, καὶ τὴν 25 Μαρτίου — 6 Ἀπριλίου 1833 ἀφῆκε τὸν κό-

Ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ἀδαμάντιος Κοραΐς

σμον τῶν ζώντων διὰ νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ «Μὸν Παρνά».

Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἐγράφη ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή διατυπωμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον:

ἘἈδαμάντιος Κοραΐς

Χίος

Ὑπὸ ξένην μέν, ἴσα δὲ τῇ Ἑλλάδι πεφλημένην γῆν τῶν Παρισίων Κεῖμαι»

Καὶ ἀπέθανε ἀκριβῶς μὲ τὴν ἱκανοποίησιν — τὴν ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν — ὅτι ἐπετέλεσε τὸ καθῆκόν του ἀπέναντι τῆς ἱστορίας. Καὶ εἶχε δίκην. Γιατί ἂν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία ἦταν ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις τῆς Ἐπανάστασεως καὶ ἡ κλεφτουριά ἡ πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς, ἀναμφισβητήτως οἱ ἀπόστολοι τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων — οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους Διδάσκαλοι — ἦταν ἡ κινητήριος δύναμις τῆς. Ἔτσι καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς ὑπορεῖ βέβαια λόγῳ ἡλικίας νὰ μὴν ἦταν σὲ θέσι νὰ κατεβῇ στὴν ἀγωνιζομένη Ἑλλάδα γιὰ νὰ πολεμήσῃ, ἦταν 72 περίπου χρόνων ὅταν ἐκπρόβη ἡ Ἐπανάστασις, ἦταν διὼς ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους Ἕλληνας ποὺ εἶχε δημιουργήσει, ὅπως εἶπαμε, τὴν ἑλληνικὴ συνείδησι ἀνάμεσα στοὺς ραγιαδες, τοὺς ἔμαθε τί ἦσαν καὶ τοὺς ἔβαλε, δίπλα κι' αὐτὸς στὸ Φερραῖο, τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως.

Καὶ δικαίως ἡ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις (Συνέχεια στὴ σελίδα 800)

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Είναι η μεγάλη πολεμική φυσιογνωμία του αγώνος της ανεξαρτησίας. Κανείς δεν έχει καταλάβει στην Ιστορία της επαναστάσεως τόσες σελίδες δαές αυτός. Μέσα στά τρία δνόματα που έρχονται στο νοϋ, όταν μιλήση κανείς για τὸ Είκοσιένα, είναι και τὸ δικό του. "Αν ἡ επανάστασις τοῦ 1821 συνέβαινε εἰς τοὺς μακρινούς καιρούς τοῦ προϊστορικοῦ παρελθόντος, πού τὰ μεγάλα γεγονότα καὶ τὰ θαυμαστά ἀνθρώπινα ἔργα ἐξιστοροῦντο ἀπὸ τοῦς ἐπικοῦς ποιητάς, τοὺς ἐπέχοντας θέσιν ἱστορικῶν, τὸ ἔπος αὐτὸ θὰ ἔπαιρνε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Εἶναι ἐκεῖνος πού ἐνεσάρκωσε τὴν ἰδέαν τοῦ αγώνος. Αὐτὴ τὴν ἰδέαν τὴν ἔζησε σὸ βουνὸ μὲ τὸ τουφέκι δεκαετίες ὀλόκληρες πρωτότερα, ἐσκέφθη τὴν πραγματοποιήσῃ της πρὶν κάμουν τὴν ἑταιρεία τους στὴν "Οδησσὸ οἱ πρῶτοι Φιλικοί, καὶ τέλος τὴν ἐνήργησε σὸ μεγάλο ἐπίπεδο τῆς δράσεώς του μὲ τὴν ἐπαναστατικὴν, τὴν δημιουργικὴν ψυχὴν του, καὶ ἐκράτησε τὸ φοβερὸ δαυλὸ τῆς ἀναμμένο σ' ὅλες τῆς τραγικῆς περιπέτειας τοῦ αγώνος ὡς τὸ τέλος. Ἀρκεῖ νὰ φυλλομετρήσῃ κανείς τὴν ἱστορίαν για νὰ τὸ ἰδῇ. Ἡ προσωπικότης του ὅπως εἶχε δημιουργηθῇ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι, ὅπως ἐξεδηλώθη σὸν σκληρὸν αγῶνα, ὅπως ἔδρασε, ὅπως ἐστρατήγησε, ὅπως ἐπολιτεύθη παίρνον τὴν σημασίαν συμβόλου. Μὲ τῆς ἰδιότητες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη τῆς μεγάλης προσπάθειας τοῦ ν' ἀναζήσῃ.

Προήλθε ἀπὸ τῆς ὑπερήφανης γενεῆς μιᾶς οἰκογενείας ἀνταρτῶν τριῶν αἰώνων, πού ἐπάλαιαν κατὰ τῆς σκληρῆς μοίρας τῶν Ἑλλήνων. Ἦρθε σὸν κόσμο ὅπως τὰ παιδιὰ τῶν θρυλικῶν θαυμάτων. Ἀπάνω σ' ἕνα βουνό, κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιά ἐνὸς δένδρου, ἐνῶ ὁ πατέρας του κατεδιώκετο. Ἦταν τὸ τραγικὸ 1770, ὅταν οἱ Ἀλβανοὶ εἶχαν περάσει τὴν Πελοπόννησον μὲ τὸ ταυκοῦρι καὶ τὴ φωτιά για τὴν ἐπαναστατικὴν τῆς ἀπόπειραν. Σὲ ἡλικίαν μόλις δέκα χρόνων ἐπῆρε τὸ μάθημα τῆς ἀντιστάσεως μέχρι θανάτου. Εἶχε βρεθῇ κλεισμένος μὲ τὸ σῶμα τοῦ πατέρα του, τοῦ Κωνσταντῆ Κολοκοτρώνη, καὶ τοῦ ἡρωικοῦ Παναγιώταρου, πού τὸ πολιορκοῦσε δυνατό ἀπόσπασμα σὸν πύργου τῆς Καστάντισας. Ἐκεῖ εἶδε πῶς πολεμοῦν καὶ πῶς πεθαίνουν. Στὴν ἐξοδὸ πού ἔκαμαν οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι σκοτώθηκε ὁ Κωνσταντῆς Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Παναγιώταρος. Ὁ μικρὸς Θεόδωρος ἐσώθη μὲ τοὺς λίγους πού μπόρεσαν νὰ διαφύγουν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ γυμναστικὴ τῆς ψυχῆς του. Ἀπὸ τῆς πρῶτῆς του πληροφορίας για τὴ ζωὴ ἦταν ὅτι κανείς ἀπὸ τοὺς Κολοκοτρωνάιους δὲν εἶχε πεθάνει σὸ κρεβάτι του. Καὶ ὁ νοῦς του ἀνδρώνεται γρήγορα μὲ τὸν πόνο καὶ μὲ τὴ σκέψιν για τὴν ἀνάγκη τῆς σωτηρίας. Τὸ ζήτημά του δὲν εἶναι πιά τὸ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ αἷμα τοῦ πατέρα του, ἀλλὰ

τὸ νὰ φύγῃ ὁ ξένος ἀπὸ τὸν τόπο. Σὲ ἡλικίαν εἴκοσι χρόνων γίνεται κλέφτης καὶ τοῦ δίνουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος. Αὐτὸ ἦταν τιμὴ πρὸς τὸ ὄνομα του, ἀλλὰ καὶ ἀναγνώρισις τῆς προσωπικῆς του ἀξίας. Ἐπειτα ἐρχεται ἡ φοβερὴ τραγωδία τῆς καταδιώξεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Κολοκοτρωνάων. Ἡ περιπέτεια ἐκράτησε καιρὸ στά βουνά. Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βλέπει νὰ καταστρέφεται σιγὰ σιγὰ τὸ δυνατό σῶμά του. Ἀπὸ τὰ ἐκατὸν πενήντα παλληκάρια πού εἶχε στὴν ἀρχὴ δύο μόνον εὐρέθησαν σὸ τέλος μαζί του. Μ' αὐτοὺς τοὺς δύο κατῶρθωσε ἔπειτα ἀπὸ καταδίωξιν πολλῶν μηνῶν νὰ διαφύγῃ πρὸς τὸ Ταυρίγιο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ Ζάκυνθο. Ἡ μοῖρα πού ἔδειξε τὴ μεγαλύτερη εὐνοία τοῦ μποροῦσε νὰ ἔχῃ για ἕναν ἄνθρωπο ὅπως αὐτός. Τοῦ διεφύλαξε τὴ ζωὴ.

Ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο ὀλόκληρα χρόνια βλέπει πρὸς τὴν Πελοπόννησον μὲ τὸν καυμὸ τοῦ ἐξορίστου. Δὲν νοσταλγεῖ τὴν ἐστία του, πού δὲν τὴ γνώρισε μόνη ποτέ, ἀλλὰ τὸν αγῶνα. Ἡ ἑλλη-

νικὴ ἐπαναστατικὴ του συνείδησις εἶναι ὥριμη πιά καὶ ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς τῆς καὶ τῆ θερμότητά της καὶ πρὸς τοὺς γύρω. Ὅλοι οἱ πρῶν ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφτες, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀρμάτων ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα περνοῦν ἀπὸ τὰ νησιά καὶ μιλοῦν μαζί του. Οἱ Ρῶσσοι, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ πού κατέλαβαν ἀλληλοδιάδοχα τὴν Ἐπὶ τὴν προτείνου σὸν Κολοκοτρώνη νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ σὸς πολέμους τοὺς σὲ ἄλλες γῶρες. Αὐτὸς ὅμως δὲ δέχεται παρὰ μόνον νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Πελοπόννησον. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Φιλικῶν, πού ἐστάλησαν στὴ Ζάκυνθο, τὸν εὐρήκαν ἔτσι παρασκευασμένον. Καὶ τέλος, ὅταν εἶχε ἀποφασισθῇ τὸ μεγάλο κίνημα, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τοῦ γράφει καὶ ἐκεῖνος σπεύδει ἀμέσως στὴ Μάνη.

Ξεκίνησε μαζί μὲ τὸν Πετρόμπεη καὶ τοὺς Μανιάτες στὴν πρώτη κίνησιν

Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

κατὰ τῶν Κολαιδῶν, χωρὶς ἀνδρᾶς ἰ-
δικούς του ἀκόμη, καπετάνιος ἀπλοῦς,
ὅπως τόσοι ἄλλοι, μιά μονάς. Ἄλλ' ἀ-
μέσως ἀπὸ τότε τὸ στρατηγικὸ τοῦ
πνεῦμα διείδε το δόγμα πού ἐπρεπε νὰ
πάρῃ ἡ πολεμικὴ ἐπίθεσις. Ἐνῶ ἄλλοι
ἀρχηγοὶ ἐπρότειναν νὰ καταλάβουν
τὰ παραθαλάσσια φρούρια, ἐκεῖνος ἐ-
στράφη κατὰ τῆς Τριπολιτοῦσας καὶ
πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι ἐπεχείρησε
νὰ ὠθήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Εἶχε σκε-
φθῇ ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦταν δυνα-
τὸ νὰ ἔχῃ σοβαρὰ καὶ ταχύτατα ἀπο-
τελέσματα παρὰ μόνον ἂν γτυποῦσε
τὴν κεφαλὴν, τὸ κέντρο τοῦ ἐχθροῦ.
Μέσα στὴν Τριπολιτοῦσά ὑπῆρχε ἐχθρι-
κὸς δυνατὸς στρατὸς καὶ ἀποθήκες
πολεμικοῦ ὀπλοῦ. Ἄν δὲν ἐκμηδενι-
ζόταν αὐτὴ ἡ δύναμις, κάθε ἄλλη ἐπι-
τυχία δὲν εἶχε σοβαρὴ σημασία. Σ' αὐ-
τὴν τὴν προσπάθειαν δοκίμασε ἀπογοη-
τεύσεις καὶ ἀγωνίες καὶ γνώρισε τὸν
ἀμεσο προσωπικὸν κίνδυνον. Ἀλλὰ ἐπὶ
τέλους κατάρθωσε νὰ ρίψῃ τὸν ἐπα-
ναστατικὸν γαίμαρρον πρὸς τὴ σωτηρία
κοίτης του. Ὑπῆρξε ὁ ὀδηγητικὸς στρα-
τηγικὸς ἐγκέφαλος καὶ ὁ ἐμφυλωτὴς
τοῦ ἔθνους πού εἶχεν ἐξεγερθῇ. Ὄθη-
σε πλήθη ὅπλα στὴν ἀρχὴ πού μετε-
βάλλοντο ὁλοένα σὲ πολεμικὰ σώματα
πρὸς τὸ κέντρο τοῦ ἐχθροῦ. Ἐδῶσε μ'
αὐτὸν τὸν τρόπο στὸν ἀναρχοῦμενον ἀ-
γῶνα τὴ μορφὴ πολέμου. Ἡ πολιορ-
κία καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Τριπολιτοῦσας ἦ-
ταν ἐπίσης στρατηγικὸ ἔργο του. Ἐ-
σκέφθη ν' ἀνασκάψῃ γύρω ἀπὸ τὴν πο-
λιορκουμένη πόλιν τὴν περίφημην «Γρά-
νον», πού ἐματαιῶσε τὶς ἐξόδους τοῦ
ἐχθροῦ καὶ ἐχρησίμευε ὡς ὀρμητήριον
στὰ ἑλληνικὰ πολιορκητικὰ σώματα.
Κι' ἔτσι μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτοῦσας
ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εὐρέθη κυ-
ρία τῆς καταστάσεως στὴν Πελοπόν-
νησο. Ἐπειτα συνέτριψε τὸ Δράμαλιν
καὶ τὴ μεγάλην γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη
στρατιὰ του στὰ Δερβενάκια καὶ ἀ-
πέτρεψε μὲ αὐτὸ τὸ πολεμικὸ του κα-
τόρθωμα ἕναν ἀμεσο κίνδυνον τοῦ ἀγῶ-
νος. Ἀργότερα, κατὰ τὴν ἐκστρατεία
τοῦ Ἰμβραῖου καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ
Μεσολογγίου, κατάρθωσε νὰ κρατήσῃ
τὴν ἀμυνα στὴν Πελοπόννησο μέχρι τέ-
λους, ὥστε ἡ ἐπανάστασις ἐφαίνετο συ-
νεχιζομένη. Μὲ τὴν ἀμυνα αὐτὴ τοῦ
Κολοκοτρώνη εἶχαν σοβαρὸ ἐπιχειρή-
μα ἐκεῖνοι πού διεχειρίζοντο ἐξωτερι-
κῶς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἀπέναντι
τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς Πύλης ὅτι ἡ ἐπα-
νάστασις κατεπνίγη. Ἔτσι κατωρθώ-
θη νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἑλληνικὴ ἀνε-
ξαρτησία.

Ἡ μοῖρα εὐλόγησε τὸν Κολοκοτρώνη.
Τὸν ἄφησε νὰ ἰδῇ καὶ νὰ χαρῇ τὸ
ἀποτέλεσμα τοῦ μεγάλου του ἔργου.
Ὁ μέγας ἀρχηγὸς ἀφοῦ ἔκαμε ὅ,τι
ἠμπόρεσε γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἰωάν-
νη Καποδίστρια στὴν ἀναδημιουργικὴ
του προσπάθειαν, ἔζησε στὰς Ἀθήνας
μέχρι τοῦ 1843, ὅποτε ἀπέθανεν ἑξα-
φῶς ὅταν ἐπέστρεψε ἀργὰ ἀπὸ τὸ
χορὸ τῶν ἀνακτόρων ὅπου εἶχε πα-
ρευρεθῇ. Τὸ ἔθνος κρατᾷ ἀπὸ τότε μὲ
τὴν εὐγνωμοσύνην του ζωηρὴ τὴ μνήμη
τοῦ μεγάλου ἥρωος, τὴν ἀναπό-
σπαστη ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ
Εἰκοσιένα. Διον. Α. Κόκκινος

Ὁ Ἱερός Λόχος

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
πού σὰς σκεπάζει.

Ἄς τὰ δροσίῃ πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρὰ τῆς δάκρυα
ἡ ροδόπεπλος κόρη
καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρῶνουν
αἰῶνια τ' ἄνθη.

Σὰς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ σμυρτιᾶν σὰς ἐπλεξε
καὶ πένθιμον κυπάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶναι φύλλον ἀτίμητον
καὶ καλὰ τὰ κλαδιά
τῆς κυπαρίσσου.

Ὡ γνήσια τῆς Ἑλλάδος
τέκνα ψυχὰι πού ἐπέσατε
εἰς τὸν ἀγῶνα ἀνδρείως,
τάγμα ἐκλεκτῶν Ἠρώων,
καύχημα νέον.

Ἀπὸ τὴν στάμνον χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης,
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει
χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασιλεῖα καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅτε πλησιάσῃ
τὴν γῆν ὅπου σὰς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρεῖ τὰ τέκνα τῆς
πάσας μητέρας.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόνιν, καὶ εἰπεῖ: τὸν ἐνδοξον
λόχον, τέκνα, μιμήσατε,
λόχον ἡρώων!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΕΟΡΤΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Κάθε 25 Μαρτίου ἀθελά μου γυρίζω
στὰ περασμένα χρόνια καὶ μέσα στὰ
συρτάρια τῆς μνήμης μου βρίσκω τὶς
λεπτομέρειες μιᾶς τέτοιας ἐορτῆς σὲ
μιὰ μικρὴ παροικία τοῦ Ἑξωτερικοῦ.
Ἦταν στὴν Ἀφρική, στὴν Τρίπολι
τῆς Βερβερίας κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς
Ἰταλικῆς κατοχῆς τῆς Λιβύης. Ἡ πα-
λαιὰ ἐκκλησίαισιν ἦταν κτισμένη σ' ἕνα
σοκάκι τῆς Ἀραβικῆς συνοικίας, μέσα
σὲ τέσσαρους τοίχους. Ἀπὸ τὸν δρό-
μον δὲν φαίνονταν καθόλου. Κι' ὅμως
εἶχε ἕνα μικρὸ τροῦλλο κι' ἕνα καυπα-
ναριό. Εἶχε δυὸ φάλακες κι' ἕναν ἡλι-
κιωμένο παπᾶ. Ὁ μικρὸς αὐτὸς χῶρος,
ὁ πάμπαντος, ἐθεωρεῖτο ἀπ' ὅλους
μας σὰν ἕνα τεμάχιο Ἑλληνικῆς γῆς
πού εἶχαμε φυτέψῃ ἐκεῖ στὸν ξένον
τόπον καὶ ὑπερηφανευόμαστε πολὺ γι'
αὐτό.

Ὅποιος ἔχει ζήσει χρόνια πολλὰ
μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ
νοιώσῃ τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς λατρείας,
τῆς υπερηφανείας πού αἰσθανόμαστε
ὅλοι γιὰ τὴν Πατρίδα μας, γιὰ τὴν
Σημαία μας. Ἡ 25 Μαρτίου γιὰ τοὺς
Ἑλλήνας τοῦ Ἑξωτερικοῦ δὲν εἶναι
μόνον μιὰ ἑορτὴ, εἶναι ἡ ἐπίσημη ἐορ-
τὴ, εἶναι ἡ πὸ μεγάλη ἐορτὴ τοῦ ἔ-
τους. Ἀπὸ κορις οἱ Χριστιανοὶ φορῶν-
τας τὰ καλύτερά του πηγαίνουν στὴν
ἐκκλησίαν γιὰ νὰ βροῦν θέσι, διότι κα-
νεῖς δὲν λείπει τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἀπὸ
τὴν θείαν λειτουργίαν. Τὰ ἑλληνικὰ κα-
ταστήματα σηματοδοτοῦνται. Μετὰ
τὴν ἐκκλησίαν πηγαίνουν ἐν σώματι στὸ
Προξενεῖον καὶ τ' ἀπόγευμα στὴν ἐορ-
τὴ τοῦ Σχολείου. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι
ἀφιερωμένη στὴ λατρεία τῆς Πατρίδος.
Στὸ ἐκκλησάκι λοιπὸν αὐτό, κατὰ τὴν
ἡμέρα τῆς 25ης Μαρτίου αὐτοῦ τοῦ
ἔτους, μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας
ἔγινε δοξολογία. Ὁ πρόξενος φορῶν-
τας τὴν ἐπίσημην στολὴν τοῦ ἐξεφώνησε
τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. Ἐξιστό-
ρησε τοὺς ἡρωϊσμούς τοῦ 1821 καὶ
στὸ τέλος τοῦ λόγου του προσέθεσε:
«Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων! Ζή-
τω τὸ ἔθνος! Ζήτω ἡ Ἑλληνικὴ Πα-
τρίς!»

Τὸ συγκινητικώτερον μέρος τῆς τε-
λετῆς αὐτῆς ἦταν ὅμως ἡ σχολικὴ ἐ-
ορτὴ. Ποτὲ μου δὲν θὰ ξεχάσω ἕνα μι-
κρὸ παιδάκι στὴν ἐορτὴ αὐτὴ καὶ τὴν
συγκίνησιν πού ἐπροκάλεσε. Θὰ ἦταν
7 ὡς 8 ἐτῶν, φοροῦσε τὴν ἀθάνατὴν μας
φουστανέλλα. Ἀνέβηκε μὲ θάρρος στὴ
σκηνὴ καὶ μὲ μιὰ αὐτοπεποίθησιν δυσά-
ναλον μὲ τὸ μῦθό του εἶπε:

Δὸς μου μητέρα τὸ σπαθὶ πού κρέμε-
ται καὶ πάνω,
ἡ μέση μου θὰ τὸ ζωσθῇ, μαζὶ τοῦ θὰ
πέθανω...

Τὰ μάτια κλαίγανε, τὰ χεῖλη χαμο-
γελοῦσαν, τὰ χεῖρα χειροκροτοῦσαν.
Δὲν ἦταν οὔτε γιὰ τὸ παιδί, οὔτε γιὰ
τὸ ποίημα. Αὐτὴ τὴν στιγμή τὰ λόγια
αὐτὰ ἐζωντάνευαν τὴν μακρινὴν Πα-
τρίδα, ἐνοάρκωναν τὰ ἰδεώδη τῆς φυ-
λῆς, τὸ ταπεινὸ χωριό, τὴν μάνα στὸ
κατῶφλι πού προσμένει τὸ μοναχο-
γυιό. Αὐτὰ τὰ λόγια ζωγράφισαν τὰ
κοπάδια, τὰ λειβάδια, τὰ βουνά, τὴν
δμορφὴ κληματαριά. Ζήτω! Ζήτω ἡ
Ἑλευθερία!

Ι. Χρυσανθόπουλος

ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ

20-21 Μαΐου 1821 :

Ἡ νύχτα ἔχει ἀπλωθῇ
πάνω στὴν Τριπολιτσά.

Ἡ πόλις φαίνεται ἡσυχῇ
μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι ποὺ τὴ σκεπάζει δαλάκερη.

Κανένα φῶς δὲ λάμπει στοὺς ἔρημους καὶ στενοὺς
δρόμους.

Ὁ κόσμος, ἀπὸ νωρὶς, ἔχει ἀμπαρωθῇ στὰ σπίτια του,
περιμένοντας, μὲ καρδιοχτύπι, τὴν αὐριανὴ μέρα.

Παντοῦ μιὰ ἀπειλητικὴ σιωπὴ βασιλεύει.

Σ' ἓνα μέρος μονάχα τῆς πόλεως, τὸ μόνο φωτισμένο,
μεγάλῃ κίνησις παρατηρεῖται.

Καβαλαρέοι, πεζοί, γενίτσαροι, ἀρβανιτάδες, μπου-
λουκία δλόκληρα ἀπὸ ἀρματωμένους στρατιώτες, περιμέ-
νουν ἔξω ἀπ' τοὺς στρατῶνες τὶς διαταγὲς τοῦ Σερα-
σκέρη.

Τέλος, περιστοιχιζόμενος ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς, τῶν
ὁποίων οἱ μεταξωτὲς καὶ χρυσοποικίλτες στολὰς λαμπο-

κοποῦν κάτω ἀπ' τὶς φλό-
γες τῶν δαδιῶν ποὺ καίνε
στὰ διάφορα σημεῖα τῆς
σκοτεινῆς πλατείας, ἐμφανί-
ζεται ὁ Κεχαγιάμπεης, ὁ
φοβερός καὶ τρομερὸς ἄρ-
χοντας τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἄργα προχωρεῖ πρὸς τὸ
ἄλογό του.

Δύο ἀραπάδες τὸν βοη-
θῶν νὰ καθαικίψῃ κι' ἄ-
φοῦ μ' ἓνα βλέμμα βεβαιώ-
νεται πὼς ὅλοι εἶναι στὶς
θέσεις τους, δίνει τὸ σημεῖο
τῆς ἀναχώρησης καὶ σὲ λί-
γο δλόκληρος ὁ ὄπλισμέ-
νος αὐτὸς συρφετὸς γάνεται
μέσα στὴ νύχτα, ἐνῶ ἡ πλα-
τεία ξαναπαίρνει τὴν πένθη-
μη καὶ βουθὴ ὄψη, ποὺ ἔχει
ἡ ὑπόλοιπη πόλις.

Ποιὸς νὰ ἦταν ἄραγε ὁ
σκοπὸς τῆς νυχτερινῆς αὐ-
τῆς ἐξόδου;

Γιὰ ποῖο λόγο ὁ Κεχα-
γιάμπεης συγκέντρωσε τό-
σο στρατὸ (ἦταν 7.000) καὶ
τί σχέδια εἶχε στὸ μυαλό
του;

Ἡ ἀπόφασις τῶν Τούρ-
κων ἦταν νὰ προσβάλουν τὸ
Ἑλληνικὸ στρατόπεδο τῶν
Βερθέων. Ἡλπίζαν πὼς θὰ
τοὺς εὕρισκαν ἀπροετοίμα-
στους καὶ πὼς θὰ μπορού-
σαν ἔτσι ν' ἀνοίξουν τὸ δρό-
μο πρὸς τὸν Ἅγιο Πέτρο
καὶ τὴ Σπάρτη.

Ἀφοῦ ἓνα μέρος τῶν κα-
βαλαρέων κατέλαβε δυὸ κοιλάδες κοντὰ στὰ Βέρβεια,
οἱ ὑπόλοιποι μαζί μὲ τὸ πεζικὸ κατευθύνθηκαν πρὸς τὰ
Δολιανά.

Ποία ὑπῆρξεν ὁμως ἡ ἐκπληξίς τους σὰν ἔφτασαν στὸ
χωριό, δταν ἀντίκρυσαν μιὰ χούφτα ἀπὸ Ἑλλήνας, κρυμ-
μένους ἀνάμεσα στὰ βράχια καὶ ἀχυρωμένους σὲ μερικὰ
σπίτια, νὰ τοὺς περιμένουν.

Ἡ ἀπροσδόκητὴ αὐτὴ ἐμφάνισις, λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθ-
μοῦ τῆς, δὲν τοὺς τρόμαξε.

Θὰ ἦταν παιχνιδάκι γι' αὐτοὺς νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς
τολμηροὺς ἐκείνους πολεμιστὰς.

Στάθηκαν λοιπὸν καὶ φώναξαν στὰ γενηαῖα παλλη-
κάρι:

— Γκιαούρηδες, παραδῶστε τὰ ὄπλα σας!

Ἐνα σαρκαστικὸ γέλιο ὑπῆρξε ἡ ἀπάντησις καὶ μιὰ
βροντῶδης φωνὴ ἀκούσθηκε:

— Ἀπιστοί! Ἐλάτε, ἀν τολμάτε, νὰ τὰ πάρετε!

Τὰ λόγια αὐτὰ εἰπώθηκαν ἀπ' τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν
Ἑλλήνων, ποὺ, ἄθελα ἴσως ἐπανελάμβανε ἐκείνῃ τῇ στι-
γμῇ τὴν ἱστορικὴ φράσι τοῦ Λεωνίδα στὶς Θερμοπύλες.

Τὰ παλληκάρια ὁμως
μπρὸς σὲ τέτοιο πλῆθος
τὰ χάσαν...

Τὶ μπορούσαν νὰ κά-

νουν αὐτοί, ποὺ ἦσαν ὅλοι ὅλοι, κατὰ μὲν τὸν Πουκεβίλ
90, κατ' ἄλλους δὲ 200, μὲ τέτοιο ἔχθρο;

Ὁ ἄρχηγός τους κατάλαβε τοὺς δισταγμούς τους.

— Κυττάζτε, εἶπε τότε δείχνοντας τοὺς Τούρκους κα-
βαλαρέους, ποὺ κατὰ τὴ συνήθειά τους πυροβολοῦσαν
ἔχοντας τὸ ἀριστερὸ χέρι μπρὸς στὰ μάτια, δὲν τολμοῦν
οὔτε νὰ μᾶς κυττάζουν. Ἀδέλφια! φωτιά!

Τὰ λόγια αὐτὰ ἐνεθάρρυναν τοὺς πολεμιστὰς καὶ μιὰ
ζωερὴ ὁμοφροντία ἀκούστηκε σκορπώντας τὴ σύγχυσι
στὶς τάξεις τοῦ ἔχθρου.

Πέντε ὥρες βάσταξε τὸ ντουφεκίδι, ὅπου στὸ τέλος
οἱ Τούρκοι ἀναγκάστηκαν νὰ υποχωρήσουν μπρὸς τὴ γεν-
ναϊότητα καὶ τὸ πείσμα τῶν Ἑλλήνων.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνῃ 200 χωρικοί, ποὺ παρακολουθοῦσαν
ἀπ' τὸ βουνὸ τὴ μάχη, ἔ-
τρεξαν σὲ βοήθεια τῶν Ρω-
μηῶν.

— Τώρα μωρὲ ἔρχεσθε;
τοὺς φώναξε ὁ καπετάνιος.
Ἀδιάφορο. Ἀς πέσουμε πά-
νω τους. Ἐμπρὸς παιδιά!

Καὶ τραβώντας τὸ σπα-
θὶ του ὤρμησε πρῶτος, ἀ-
κολουθούμενος ἀπ' δλόκλη-
ρο τὸ μικρὸ του στρατό.

Ὁ ἀπολογισμὸς ἐκείνης
τῆς ἡμέρας γιὰ τοὺς Τούρ-
κους ἦταν κάθε ἄλλο ἀπὸ
ἱκανοποιητικὸς.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κεχα-
γιάμπεη πληγώθηκε βαρεῖα,
ὁ Ἀλῆ Μπέης τοῦ Φανα-
ριοῦ σκοτώθηκε, 243 νεκροὶ
κατὰ τὸν Οἰκονόμου στὰ
ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς
Παλιγγενεσίας, ἡ 600 κα-
τὰ τὸν Πουκεβίλ, ἔμειναν
ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Οἱ ἀπώλειες τῶν Ἑλλή-
νων ἀντιθέτως ἦσαν ἐλάχι-
στες. Δύο νεκροὶ καὶ δώδε-
κα τραυματίαι. Ἐπὶ πλέον
κυρίευσαν δυὸ κανόνια,
τρεῖς σημαίες, 43 ἄλογα
καὶ πλῆθος πολεμφοδίων.

Τὸ ὄνομα τοῦ γενναίου
αὐτοῦ καπετάνιου, στὸν ὁ-
ποῖο ὀφείλεται ἡ νίκη, ἦταν
Νικήτας Σταματελόπουλος
ἡ Νικηταρᾶς. Ἀπὸ κείνῃ δὲ
τὴν ἡμέρα ὅλοι τὸν φώνα-
ζαν τιμῆς ἔνεκεν «Ὁ Τουρ-
κοφάγος».

Ὁ Νικηταρᾶς γεννήθηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶ-
νος στὴν Τριπολιτσά. Ἐκεῖ διδάχθηκε τὰ ἐλάχιστα γράμ-
ματα ποὺ ἤξερε.

Δὲν θὰ ἀγνοοῦσε βέβαια τὶς ἐνέργειες τῆς Φιλικῆς Ἐ-
ταιρείας, γιατί καὶ μέλος τῆς ἔγινε μνηθεὶς ἀπ' τὸ θεῖο
τοῦ Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, ὅπως γράφει ὁ Ἀγαπητός,
τὴν ἐποχὴ ποὺ εἶχαν καταφύγει καὶ οἱ δύο στὴ Ζάκυνθο.

Σὰν ὁμως ἐσήμανε ἡ πολυπόθητὴ ὥρα τῆς Ἐπαναστά-
σεως ἐξαφανίστηκε ἀπ' τ' ὁμορφὸ νησί τῆς Ἐπτανήσου
καὶ βρέθηκε στὴν Τοίμοδα τῆς Λακωνίας πλάι στὸν Κολο-
κοτρώνη, τοῦ ὁποῖου ἔγινε, ἀπ' ἐκείνῃ τὴ μέρα, τὸ δεξιὸ
χέρι...

Μαζὶ μὲ τὸν Πετρόμπεη καὶ μὲ δυὸ χιλιάδες Μανιάτες,
βαδίζουν, στὶς 23 Μαρτίου τοῦ 1821 κατὰ τῶν Καλαμών
καὶ ἀναγκάζουν τὸν διοικητὴ τῆς πόλεως, κάποιον Ἀρ-
ναούτογλου, νὰ παραδοθῇ.

Ὅταν δὲ στὶς ὀχθες τοῦ Παιῖσου ἐβάλῃ παρόκλησις
στὸν Ὑψιστο, γιὰ τὴ σωτηρίαν τῆς πολυδασανισμένης πα-

Ὁ Νικηταρᾶς

7. (Συνεγεία)

— Στέφανε, τού είχε πη δ' Ἀλέξανδρος ὅταν τὸν ἀποχαίρετοῦσε, πρόσεξε μὴν πῆς σὲ κανένα τίποτα. Τίποτα ἀπολύτως! Τί κορίτσι εἶναι ἡ μικρὴ σου φίλη ἢ Ἀλκα; Ἐχεις ἐμπιστοσύνη;

— Ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη! ἀποκρίθηκε ὁ Στέφανος μὲ περηφάνεια.

— Τότε εἶμαι ἥσυχος. Κανέναν δὲ θὰ μάθῃ τὸ μυστικὸ μας.

Πέρασαν δυὸ μέρες. Ὁ στρατὸς παρατάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Καθαλλάρης ὁ Φίλιππος τὸν ἐπιθεωροῦσε. Δίπλα του, καθάλλα στὸν ἄγριο Βουκεφάλα, ὁ Ἀλέξανδρος μὲ λυτὰ τὰ ξανθὰ του μαλλιά, ἔλαμπε σὰν ἥλιος.

Ἀνθρώποι πολλοί, γυναῖκες κι' ἄντρες, συναγμένοι χειροκροτοῦσαν. Μιά στιγμή ξεχώρισε ὁ Ἀλέξανδρος μέσα στὸ πλῆθος τὸ μικρὸ του φίλο τὸ Στέφανο πού τὸν κοίταζε μὲ θαυμασμό. Ὁ Ἀλέξανδρος σήκωσε ἀλαφρά τὸ χέρι καὶ τὸν χαιρέτησε.

Ὁ Στέφανος ἔγινε δλοκόκκινος ἀπὸ τὴ χαρά του. «Δὲν εἶναι πιά βασιλόπουλο μονάχα» εἶναι καὶ φίλος μου. Φίλος μου... φίλος μου», μουρμούριζε ἀπὸ μέσα του μὲ περηφάνεια.

Ὁ Στέφανος στεκόταν μὲ τὴν Ἀλκα. Ἀνοιγαν κι' οἱ δυὸ τὰ μάτια καὶ καμάρωναν τὸ στρατό. Τί ἥρωικό παράστημα, τί πειθαρχία! Ὁ Φίλιππος κι' ὁ Ἀλέξανδρος σταμάτησαν, ὁ στρατὸς περνοῦσε μπροστὰ τους. Πρῶτα τὸ βαρὺ ἱππικὸ ὅλοι διαλεχτοὶ καθαλλάρηδες: Μακεδόνες, Θεσσαλοὶ, Ἑλληνες σύμμαχοι. Ἐπειτα τὸ ἀλαφρὸ ἱππικὸ, οἱ λεγόμενοι σαρισσοφόροι, γιατί κρατοῦσαν ἕνα πολὺ μακρὸ ἀκόντιο, τὴ σάρισα· εἶχε πάνω ἀπὸ τέσσερα μέτρα μᾶκρος.

Ἐπειτα ἔρχονταν οἱ πεζοί, ἡ περὶφημη φάλαγγα· κάθε φαλαγγίτης κρατοῦσε μιά σάρισα ἀκόμα πιὸ μακριά, ἕως ἑφτά μέτρα. Στὴ μέση τους εἶχαν ἕνα κοντὸ σπαθί καὶ στὸ ἀριστερὸ χέρι μιά στρογγυλὴν ἀσπίδα. Φοροῦσαν θώρακα, περικνημίδες κι' ἀσπρο δερμάτινο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, πλατύγυρο γιὰ νὰ προφυλάγουνται ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὅλοι ἦταν διαλεχτοὶ Μακεδόνες κι' ὀνομάζονταν πεζέταιροι· δηλαδὴ πεζοὶ ἑταῖροι, φίλοι τοῦ βασιλιά.

Πίσω ἀπὸ τοὺς πεζέταιρους ἔρχονταν τὸ ἀλαφρὸ πεζικὸ, οἱ πελταστές· ἔπειτα οἱ Κρητικοὶ τοξότες, πού ἦταν οἱ περιφημότεροι τοξότες στὴν ἀρχαιότητα.

Ἐκανε ζέστη πολλή, ὁ κουριαχτὸς σηκώνονταν σὺννεφο καὶ σκέπαζε τὸν ἥλιο. Ὁ βασιλιάς Φίλιππος προχώρησε, σήκωσε τὸ χέρι, μίλησε στοὺς στρατιῶτες· ὁ Στέφανος ἦταν μακριὰ πολὺ, δὲν μπόρεσε ν' ἀκούσῃ

μὰ ἁφνικά οἱ ἀσπίδες ὅλες βρόντηξαν, ὠψώθηκαν οἱ σάριες στὸν ἀέρα καὶ μιά βουή σηκώθηκε ἀπὸ πεζοὺς καὶ καθαλλάρηδες, βουή μεγάλη:

— Ζήτω ὁ βασιλιάς Φίλιππος!

Οἱ δυὸ Πέρσες πρέσβεις κάθονταν σὲ μιά ψηλὴ ἐξέδρα μαζί μὲ τοὺς Μακεδόνες στρατηγοὺς καὶ παρακολουθοῦσαν τὸ λαμπρὸ θέαμα. Ὁ Σπιθριδάτης μιά στιγμή ἔσκυψε στὸ σύντροφό του:

— Πόσοι εἶναι; εἶπε κρυφὰ στὸ Μέμωνα. Πέντε χιλιάδες; Δέκα; Μιά μπουκιά θὰ τοὺς κάμουμε! Ἐμεῖς μπορούμε νὰ στρατολογήσουμε ἕκατομμύρια.

— Τί σημασία ἔχει ἡ ποσότητα; ἀποκρίθηκε αὐστηρὰ ὁ Μέμων.

— Τί λοιπὸν ἔχει σημασία, ὦ Ἑλληνα; ρώτησε μὲ πείσμα ὁ Σπιθριδάτης.

— Ἡ ποιότητα, ἀποκρίθηκε σιγὰ ὁ Μέμων.

Καὶ κοίταζε μὲ θαυμασμό τοὺς ἄντρες αὐτοὺς, μὲ τί νρηγοράδα καὶ τάξι προχωροῦσαν καὶ μὲ τί ἐπικίνδυνα πρωτοφανή ὅπλα ἦταν ἀρματωμένοι.

«Ὁ Φίλιππος, συλλογίζονταν, ἔκανε μεγάλες καινοτομίες στὸν στρατό. Ὅταν ἦταν στὴ Θήβα νέος, ἔξορι-

στος, γνώρισε τοὺς μεγάλους στρατηγοὺς τῶν Θηβαίων, τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ τὸν Πελοπίδα, κι' ἀπὸ αὐτοὺς πῆρε τὰ πρῶτα μαθήματα. Καὶ τὰ ἐτελειοποίησε. Τοῦτα τὰ γιγάντια ἀκόντια θάνατο φοβερά κατὰ τὴ μάχη! Ἐπειτα ἡ λοχὴ παράταξι! Νέος τρόπος νὰ ἐπιτίθεται στὸν ἐχτρὸ καὶ νὰ τὸν διασκορπίζης. Τὴ μεγαλοφυῆς ἐφεύρεσι τοῦ Ἐπαμεινώνδα καὶ πῶς τὴν τελειοποίησε ὁ Φίλιππος!»

«Κοίταζε καλὰ, Μέμων, κοίταζε καλὰ. ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του, πάρε μαθήματα! Ποιὸς ἔρρει, γρήγορα θ' ἀναγκαστῇς νὰ παλέψῃς μὲ τὰ γυνάσμενα τοῦτα θηρία, τοὺς Μακεδόνες!»

Τοῦτα συλλογίζονταν ὁ συνετὸς Μέμων κι' ἀνοίγει διάπλata τὰ μάτια του καὶ δὲν ἄφηνε τίποτα νὰ τοῦ ξεφύγῃ.

Τὸ ἴδιο ἀπόγευμα ὁ Ἀλέξανδρος μάζευε τοὺς φίλους του στὸ γυμναστήριο. Ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ σὺντροφοῦ ἦταν παρόντες: ὁ Ἡσαιοτίων, ὁ Κρατερός, ὁ Περδίκκας, ὁ Φιλώτας, ὁ Νικάνωρ, ὁ Κλεῖτος, ὁ Κοῖνος, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Κλέαρχος.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν σοδαρός· ἂν καὶ δεκαπέντε ἐτῶν μονάχα φαίνονταν πιά σὰν τέλειος ἄντρας.

— Ἀγαπητοὶ μου φίλοι, εἶπε, ὁ πατέρας μου φεύγει ἀπόψε τὴ νύχτα γιὰ τὸν πόλεμο. Πάει μακριά, στὴ Μαύρη Θάλασσα, στίς ἐκβολὲς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Δούναβι, νὰ χτυπήσῃ τοὺς βαρβάρους Σκύθες καὶ Τριθαλλοὺς. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ γυρίσῃ πάλι νικητὴς κι' ἐμεῖς, σὰ νάμαστε γυναῖκες, θὰ στεκώμαστε στὸ διάβα του νὰ τὸν ζητωκραυγάζουμε καὶ νὰ τὸν ραῖνουμε μὲ ἄσθη. Ὡστόσο; Ὡστόσο; θὰ κερδίσῃ ὅλες τίς νῖκες καὶ δὲ θ' ἀφήσῃ τίποτα γιὰ μᾶς.

— Μένει ἡ Ἀσία! φώναξε ὁ ὀρμητικὸς Κλεῖτος.

— Κι' αὐτὴ θὰ τὴν κυριέψῃ! εἶπε ὁ Ἀλέξανδρος μὲ θλιμμένη τὴ φωνή. Δὲ θ' ἀφήσῃ τίποτα σὲ μᾶς τοὺς νεώτερους.

— Τί πρέπει λοιπὸν νὰ γίγῃ; ρώτησε ὁ Φιλώτας.

— Θὰ σᾶς πῶ ἀμέσως! ἀποκρίθηκε ὁ διάδοχος. Γι' αὐτὸ καὶ σᾶς κάλεσα. Τώρα πού φεύγει ὁ πατέρας μου μὲ ἄφηνι ἀντικαταστάτῃ του στὸ θρόνο. Μοῦ παρέδωκε τὴ μεγάλη σφραγίδα τῆς βασιλείας, ὥστε μπορῶ νὰ κάνω ὅ,τι θέλω, σὰ βασιλιάς. Πόσον καιρὸ θὰ λείψῃ; Ἐνα μῆνα; Δυὸ μῆνες; Νὰ προφτάσουμε λοιπὸν νὰ ριχτοῦμε κι' ἐμεῖς σὲ κανένα πόλεμο, νὰ κερδίσουμε κι' ἐμεῖς καμμιὰ νίκη. Νὰ γυρίσῃ αὐτὸς νικητὴς ἀπὸ τὸ Δούναβι, νὰ γυρίζουμε κι' ἐμεῖς νικητές. Νὰ δειξοῦμε πῶς εἰμαστε κι' ἐμεῖς ἄντρες!

— Naί, ναί! φώναξαν ὅλοι ἐνθουσι-

Φαλαγγίτης τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

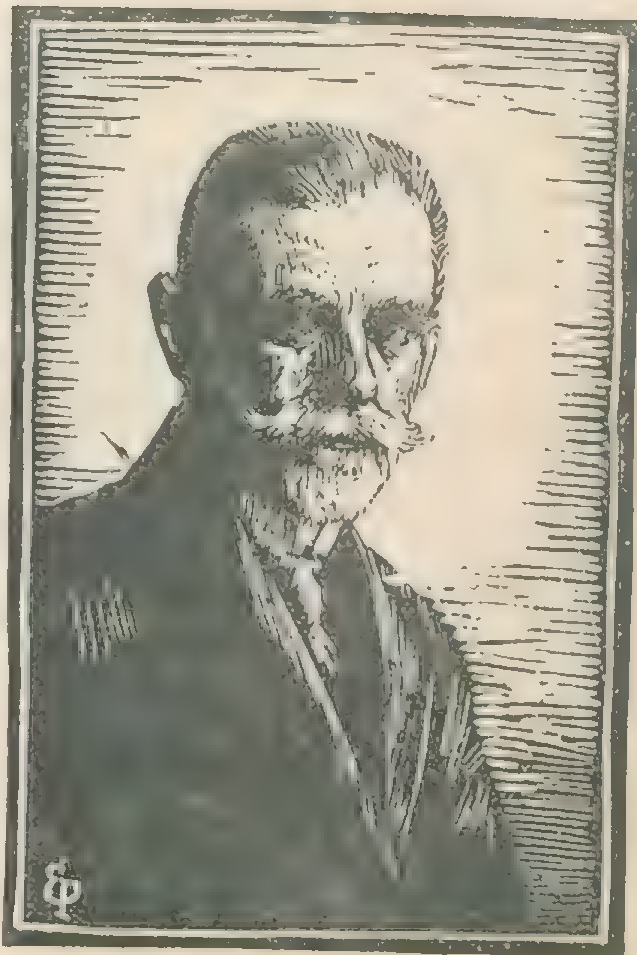

● Τὸ ἡρωϊκὸ στοιχεῖο στὴν ποίησι τοῦ Παλαμᾶ

Ὁ Παλαμᾶς γεννήθηκε στὴν Πάτρα, μὰ τὰ παιδικὰ του χρόνια τὰ πέρασε στὸ Μεσολόγγι, πού τοῦ γινε ἡ δεύτερη κι' ἀγαπημένη του πατρίδα. Ἐστὶ ἀπὸ μικρὸς ἔζησε μέσα στοὺς θρύλους καὶ τίς παραδόσεις, μέσα στὶς ἀναμνήσεις καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς μιᾶς ἀπὸ τίς πιδ φημισμένες πόλεις τοῦ δέκατου ἑνατοῦ αἰῶνα. Ἡ πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, μῦθο τὸ θαυμάσιο κι' ὑπέροχο κύκλο τῆς, μῦθο τὸ φωτοστέφανο τοῦ μαρτυρίου, πού περιζώνει τὴν ἔξοδο, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς γαλοῦχησε τὴν ψυχὴ τοῦ Παλαμᾶ καὶ τὴν ἐπηρέασε βαθύτατα. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς νιότης του ὁ ποιητὴς δὲν ἔβλεπε γύρω του παρὰ τὰ συντρίμια τῆς ἱερῆς πόλεως, δὲν ἀκούγε νὰ μιλοῦν παρὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀθάνατης φρουρᾶς, δὲν ὠραματιζόταν παρὰ τοὺς ἱσκιούς μορφῶν, ὅπως ὁ Μπότσαρης, ὁ Νόρμαν, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Βύρων. Ὅλη αὐτὴ ἡ χορεία τῆς παλληκαριᾶς καὶ τοῦ πνεύματος, πού συγκίνησε μὲ τὴν θυσία τῆς δόκκληρη τὴν Εὐρώπη, στίς ἀοχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα, χτύπησε στὴ ζωερὴ φαντασία του καὶ διαμόρφωσε τὸν παιδικὸ χαρακτήρα του. Ἀλλὰ σηκώνοντας τὰ μάτια του καὶ κυττάζοντας μακριὰ τὴν ἐξάνοιγε καὶ πάλι; Τ' ἀγριοπᾶ βουνὰ τῆς Ρούμελης, τὴ Γκιώνα καὶ τὸ Ζυγὸ συχνὰ χιονισμένα κι' ἀνταριασμένα ἀπὸ τίς θύελλες τοῦ χειμῶνα ἢ τίς καταιγίδες τῆς ἀνοιξέως. Κάθε κορφὴ, κάθε πλαγιά τῶν βουνῶν αὐτῶν ἦταν κι' ἕνα λίκνο τῆς ἡρωϊκώτερης ζωῆς, ἕνα λημέρι τῆς κλεφτουριάς, ἕνας βωμὸς τῆς ἐλευθερίας. Πράξεις γιγάντιες καὶ παραδόσεις ἀπίστευτες ὠρθώνονταν γύρω του κάθε φορὰ πού τὰ μάτια του πέφταν στὶς βουνοκορφές ἐκεῖνες. Ἀλλὰ μήπως κι' ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας τὸ βλέμμα του δὲν ἀντίκρυζε ἕνα πέλαιος συχνὰ φουρτουνιασμένο, ὅπως εἶναι τὸ κανάλι ἀνάμεσα τῆς Κεφαλλοννίδας καὶ τῆς Πάτρας; Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα γιόμιζαν τὴν ψυχὴ του τὰ λεβέντικα τραγούδια τῆς Ρούμελης, πού σὰν καταρράκτες ἡρωϊσμοῦ πλημμύριζαν τὸ Μεσολόγγι καὶ τὰ γύρω βουνὰ κι' ἀντιλαλοῦσαν τὰ κατορθώματα καὶ τίς θυσίες τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ 21.

Μέσα σ' ἕνα τέτοιο περιβάλλον γεννήθηκε καὶ διαπλάσθηκε ὁ Παλαμᾶς στὰ πρῶτα του χρόνια. Τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα ζυμώθηκε μέσα του μὲ τίς ἀναμνήσεις, μὲ τοὺς θρύλους καὶ τὰ τραγούδια τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του. Καὶ τὸ πνεῦμα αὐτό, παρ' ὅλες τίς λοξοδρομίες τῆς Μούσας του, παρ' ὅλες τίς φιλοσοφικὲς καὶ κοσμογονικὲς περιπλανήσεις του σ' ἄλλους ὁρίζοντες, παρέμεινε ἡ βᾶσι καὶ τὸ θεμέλιό τοῦ τραγουδιοῦ του. Οἱ παραστάσεις κι' οἱ εἰκόνες τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος τῆς πατρίδας του, οἱ ἰδέες κι' οἱ παραδόσεις μὲ τίς ὁποῖες ἔζησε ἡ ψυχὴ του, στὰ πρῶτα τῆς χρόνιαν, δὲν ἔαχε ἀποστῆναι ποτὲ καὶ θὰ ξανἀρχωνται στὴ σκέψι του εἴτε σὰν ἀνοιξιὰτικὲς ὁπτασίες, εἴτε σὰν ζωντανὲς πραγματικότητες, εἴτε σὰν νοσταλγίες τῆς θύμησης. Ἡ πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ ἐπιγράφεται «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου», καὶ δημοσιεύθηκε τὸ 1886. Κατὰ βάθος δὲν εἶναι παρὰ ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ἀπὸ τὴν γύρω φύσιν καὶ τίς ἱερὲς ἀναμνήσεις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν του φαίνεται ἀπαισιόδοξος γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἐθνότητος καὶ στρέφεται στὸ παρελθόν γιὰ ν' ἀντλήσῃ ἐκεῖθεν διδάγματα, γιὰ νὰ ξυπνήσῃ καὶ πάλι τοὺς συγχρόνους του τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς, τὸ πνεῦμα τῆς παλληκαριᾶς καὶ τῆς θυσίας. Τὰ περισσότερα τραγούδια τῆς συλλογῆς αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἔχουν: Νὰ διαπλάσουν «ἕνα κορμὶ λεονταρίσιο» στὴ νέα γενεὰ καὶ ν' ἀκονίσουν «ἕνα παλληκαρίσιο σπαθί» ὅπως λέγει ὁ ἴδιος στὴν ἀφιέρωσιν. Στὸ κυριώτερο ποίημα τῆς συλλογῆς, στὰ «Νιάτα τῆς Γιαγιάς», ὁ ποιητὴς βάζει στὸ στόμα τῆς γρηᾶς τὰ γενναϊότερα καὶ ὑψηλότερα λόγια. Θέλει νὰ πεθάνῃ μὲ τ' ἅγια ρούχα τῆς ἐξόδου, μὲ τὴν φέρμελιν καὶ τὴν φουστανέλλα, πού φοροῦσε τὴν τρομερὴ ἐκεῖνη νύχτα. Αὐτὰ εἶναι τὰ σύμβολα ποῦ πρεπε νάχη ἡ νεότης γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ μεγάλο ἔργο τῶν προγόνων. Αὐτὰ ψηλαφώντας οἱ νέοι μποροῦν νὰ παραδειγματισθοῦν καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο παράδειγμα.

Σὰς ἀγαπᾷ στολίδι μου γεμάτα περηθάνεια,
τιμὴ καὶ δόξα φέρμελιν μὲ τὰ χρυσὰ γαϊτάνια,
μὲ τῶν πόλεμων τίς βολιές, φλοκάτα, φουστανέλλα.

Ὁ μεγάλος μας ποιητὴς Κωστὴς Παλαμᾶς

σας ἀγαπᾷ ἡ γερντισσα μὲ τὴν νιὰς τὴν τρέλλα,
Γαϊτάνια ἀπὸ τὴν μιὰς ἀπ' τὴς οὐλᾶς τὰ παθῆ,
τὴ νύχτα ποὺ ἡ πατρίδα μὰς ἔκαψε κι' ἔκαψε
καὶ τοὺς πατέρας μὰς κακὴ λαβωματιά τίτλων.
Τώρα σὰν ἐρῇ ἡ ὥρα μου καὶ φύγω καὶ πεθάνω
ἐστίς νὰ τ' ἀπιδώσετε στὴν κόσσα μου ἔπαι.
Παιδιά μου δὲν μοῦ φαίνεται κακὸς ὁ χάρος τόσο
σὰν συλλογιέμαι πὼς ἐκεῖ μαζί μ' αὐτὰ θὰ λυθῶ...
Καὶ τὰ παιδιά π' ἀπόμειναν πῆγαν ἕνα-ἕνα
καὶ ψηλαφούσαν κι' ἔδωσαν μὲ μάτια θαμπωμένα
τὴ φουστανέλλα τὴ λευκὴ καὶ τὴ βερνικὴ φλοκάτα,
καὶ τὴ χρυσὴ τὴ φέρμελιν καμάρια μὰς φευγάτα!

Καὶ στὴ δεύτερη συλλογὴ του, πού τύπωσε τὸ 1892 καὶ πού φέρει τὸν τίτλο «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», κι' ἐδῶ ἡ ποίησι τοῦ Παλαμᾶ στρέφεται γύρω στὶς παραδόσεις τῆς πατρίδας του. Ἄν καὶ πολλὰ τραγούδια τῆς ἔχουν γενικώτερα θέματα κι' ἀγκαλιάζουν εὐρύτερους κόσμους, ὅμως τὰ καλύτερα κι' ἀληθινώτερα ἀναφέρονται στοὺς λαϊκοὺς θρύλους τῆς Ρούμελης, ὅπως εἶναι ἡ Μαρία ἡ Πενταγιάτισσα, ὁ θάνατος τῆς Πεντάμορφης, τὸ Πρῶτο Παραμῦθι, τὸ Κήρυγμα τῶν Ὑδραίων καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀλλ' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ λάμπει, σὰν ἀτίμητο πετράδι, τὸ πραγματικῶς ἡρωϊκὸ ποίημα «Τὸ τραγούδι τῶν βουνῶν», ὅπου καὶ πάλιν ὁμολογεῖται ἡ ἀνώτερη ζωὴ, ἡ ἀγνότης, ἡ παλληκαριὰ, ἡ ἐλευθερία. Μαζί μὲ τὸν ποιητὴ ἀναπτύσσεται τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα, πού γιόμιζε τὴν ψυχὴ του, ὅταν το σύνθετε.

Βουνὰ τῆς γῆς αὐτῆς Ἑλληνικὰ
καθάρια, διάφανα, πελεκημένα
ἀπὸ τεχνίτη χερίαν γνωστικά
Σὰ μετρημένα ἀγάλματα ἕνα-ἕνα

Ποῦ κρύβετε τὰ μάρμαρα λευκά,
καὶ μοχομουριμένα τὰ λουλούδια,
καὶ πιδ γερά ἀπ' τίς πέτρες, πιδ γλυκὰ
κι' ἀπ' τοὺς ἀνθούς τὰ κλέφτικα τραγούδια.

Κι' ἀπὸ τὰ χαῖνα πλήθη μακριὰ
σὲ χρόνια σκλαβωμένα, θανάτα, κρύα,
ἐθρίωνε τοῦ Γένους τὴ θεία,
τὴν ἀνερπλάστην Ἑλλάδα.

Βουνά ψηλά, βουνά λοκιερά, βουνά
γεμάτα δύναμι, γεμάτα κάλλη.
"Ω δώστε μου από τη χάρι σας ξανά
και κάμειτέ με όμοιο με σας και πάλι!"

«Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς» ἀκολουθοῦν τὰ γενναιότερα καὶ ὀριμώτερα ἔργα τοῦ Παλαμᾶ, ποὺ μᾶς ὁδηγοῦν σὲ θαύ-
ρες ψηλότερες, ὅπως εἶναι οἱ «Λαμβοὶ καὶ οἱ Ἀνταπαι-
στοί», ὅπου μὲ δωρική λιτότητα μέσα σὲ λίγους στίχους
προσπαθεῖ νὰ κλείσῃ τὶς βαθύτερες κι' ἡρωικότερες
ἰδέες. Γιὰ πρώτη φορὰ στὸ τραγοῦδι τοῦ ποιητῆ προβάλλει
ἡ ἡρωϊκώτερη μορφή τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεώτερων
χρόνων τῆς Ἑθνότητος, ἡ ὑπεράνθρωπη φυσιογνωμία ποὺ
κλήρη τὴν Βυζαντινὴ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Εὐφράτη μέχρι
τὴν Σικελία κι' ἀπὸ τὴν Κύπρο μέχρι τὶς στέπες τῆς
Ρωσσίας – ἡ μορφή τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Εἶναι τὸ βαθύ-
τερο σύμβολο τοῦ ἡρωϊκοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς, ὅπου
δὲν θὰ πεθάνῃ ποτέ καὶ ποῦ πάντοτε θ' ἀναγεννᾷ τὶς
πατρίδες. Μόνο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ὁστικοῦ αὐτοῦ πνεύ-
ματος εἶναι πεπρωμένο νὰ ξαναζήσῃ ἡ Μεγάλῃ Ἑλλάδα.
Αἱ πατρίδες οὐκ εἶναι τὰς παλαιοῦς ἀλλὰ καὶ τῆς ἑθ-
νότητος ἀφανίστηναι, ὅμως καὶ πάλι προβάλλει στὴ ζωὴ
γιὰ νὰ τὴν ἀναστήσῃ. Μόνο μὲ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ἡρωϊκοῦ
πνεύματος σώζονται καὶ διατηροῦνται κι' αἰωνίζονται οἱ
πατρίδες. Ὁ ποιητὴ πιστεῖται ἀκράδαντα στὸ μέλλον, ἐφ'
ὅσον τὸ πνεῦμα τοῦ Διγενῆ εἶναι συνφασμένο μ' αὐτὴ τὴν
ἀκατάλυτῃ Ἑλληνικῇ πατρίδα.

—

Καθόλλα παίει ὁ Χάροντας
Τὸ Διγυγιὲ στὸν Ἄδη.
Κι' ὅλους μαζί... Κλαίει δέριεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Και τὰς κρατεῖ σὶ ἀλόγοι τοῦ
 θυμίου τὰ κατὰ τὰς
 τὰς λεβεντιῶν τὸν θυμιο.
 τῆς ὁμορφίας τὴν πούλια.

Και σὺν τῷ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδᾶρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
πυττάει τὸν καθ'αλλᾶρη.

‘Ο Ἀκρίτας εἶμαι Χάροντα.
Δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ’ ἀγγίζεις καὶ δὲν μ’ ἐνοιωσεις
στὰ μαυραμένα ἀλῶνα:

Είμαι έχω η δικτατορία
 της των Σλαβικών
 Στην Εφτανηνη Εύρα
 το σταθι των Έλλήνων

Δὲν γίνονται σὴν Τάρταρον
μοναχὶ ζῶσθαι αὐτοῖς,
ἐν τῇ ζωῇ βουνοῦν· ἔρμαι
καὶ λαοὶ ἀναστάντων!

Ἡ ἐπὶ κλῆσις στὴν ἴδια ἰδέα τῆς ἀναγεννήσεως μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν, στὴν ψυχὴ τοῦ Ἀντιγόνη, ἔρχεται γιὰ τὸν Παλαιὰ καὶ ἡ τραγικὴ καὶ πιστὴ καὶ οὐδὲν ἀντιθέτων τὴν μεταγενέστερη ποιητικὴ καὶ πνευματικὴ δημιουργία τοῦ. Καὶ στὶς κρίσιμώτερες στιγμὲς τῆς Ἑθνότητος, ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦ 97, ὁ ποιητὴς εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους, ποὺ δὲν ἔχασαν τὴν πίστιν τοὺς σὸς μεγάλο μέλλον τῆς πατρίδος του. Στὰ τραγούδια τοῦ «Γυμνασίου» τοῦ γράφτηκεν μὲτὰ τὸν πόλεμον καὶ ἀπηνάγη τὴν πίκρα τοῦ ποιητοῦ γιὰ τὴν ταπεινώσει τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ, πρὸς τὴν καὶ πάλιν ἡ ἰδέα τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ πίστις τῆς ἀναστάσεως μὲ τὴν ἀναδίδωσι τοῦ ἡρωικοῦ πνεύματος. Κίβδηλα δὲ οὐδὲν οἱ πολιτικοὶ οὐ κοινονικοὶ παράγοντες τῆς χώρας σταύρωναν τὰ χέρια τοὺς ἀπελπισμένους ὁ ποιητὴς παρακαλεῖται τὸ μέλλον εὐχόμενος καὶ μεγάλο. Μιλεῖ σὰν προφῆτης τονώνοντας τὰ πνεύματα καὶ καροπάζοντας τὰ νὰ σύρῃ ἀπὸ τὸ λήθαρος τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς ἀναγέννησης, πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀναδημιουργίας. «Ὁ ποιητὴς, βροντοφωνεῖ, εἶναι ὁ

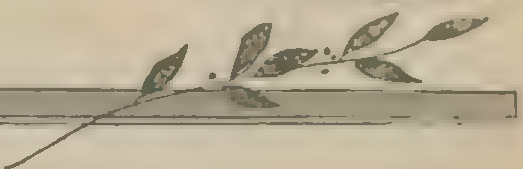
μεγάλος πατριώτης, ο πατριώτης όχι στην στενή σημα-
σια της λέξεως, αλλά ο πατριώτης ευμενέτης, ο πατρι-
ώτης αναγεννητής, ο πατριώτης προφήτης της αναγεννή-
σεως. Καί τέτοιος στάθηκε κατά την ριζοσπαστική περί-
οδο 1898-1912. Πρωτοστάτησε όσο λίγοι στην ήθικη
και πνευματική αναγέννησι της Έθνότητος κατά τα κρί-
σιμα εκείνα χρόνια, συνεχώς γράφοντας κι' ύμνώντας την
έπιστροφή στο ήρωϊκό πνεύμα.

Στὴ συλλογὴ «Πατρίδες», ὁ Παλαμᾶς καὶ πάλιν ἐπι-
καλεῖται τὴν ψυχὴ τοῦ Διγενεῆ, ποῦ δὲν πῆθανε καὶ ποῦ
πάντα εἶχε πᾶν στὶς κορφές ἡ μέσα στὴν ψυχὴ τῶν ἔκλε-
κτῶν. Ἐκκῶν, γράφει, τὸ ἔλατο τῆς λεβεντιάς φουντώ-
νει κι' ἀπ' τῶν αἰώνων τοὺς καμηοὺς κι' ἀπὸ τὰ πάθη.
τοῦ Διγενεῆ ἡ ποτὴ κατωῦ χυμένη πλάθει Κανάρη, Κα-
ραϊσκάκη καὶ Κολοκοτρώνη». Ἡ ἐπικλήρη αὐτὴ στὶς ἡρωι-
κώτερες μορφές τῆς ἱστορίας μας γίνεται σ' ὅλα σχε-
δὸν τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Σ' αὐτὸ
τὸ «Δαυδεκάλογο τοῦ Φύφτου» ποῦ δημοσίευσε τὸ 1907,
ὅσο κι' ἂν θέλῃ νὰ φτερουγίσῃ σὲ πλατύτερους ὀρίζοντες
παιδικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῇ τοῦ ποιητοῦ
πατριώτης. Στὸν δῶδο λόγο γίνεται πάλι ὁ προφήτης
κι' ὁραματίζεται τὸ μέλλον τῆς πατρίδος του. Περιμένει
τὴν ἀνάστασι ποῦ θὰ τῆς δώσῃ ὁ Νέος Μεσσίας, ὁ λυ-
τρωτῆς, ποῦ θὰ τὴν οὐρῇ ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀμαρτω-
τοῦ καὶ θὰ τῆς δώσῃ τὰ μεγάλα της φτερά τὰ πρωτινὰ, τὰ
τρισεγγελά.

Και ὁ ἀκούσας τὴ φωνὴ τοῦ λυτρωτῆ,
ὅτι γινώσκεις τῆς ἀμαρτίας τὸ πνεῦμα,
καὶ ἰσνάς κυβεῖται μὲν καὶ ἄλλαρχα
θα σάλιεν σὺν τῇ χόλῳ, σὺν τῇ πουλὶ,
σὺν τῷ κόρῳ τῷ γυναικίῳ, σὺν τῷ κύμα
καὶ μὴν ἔχοντας πρὸς κάτω ἄλλο σκαλί
ὅς καταρκαλίσης πρὸς βαθιὰ
στομῶ κακοῦ τῇ σκόλα,
γὰρ ἔ' ἀνέσσωσα ἰσνάς, πού σὲ καλεῖ
ὅς ἀισθάνῃς νὰ σὺν φουρλώσῃ, ὦ χαρά,
τὰ φτερά,
τὰ φτερά τὰ πρωτῖνά σου τὰ μεγάλα.

Ἄλλὰ τὸ ποίημα ἐκεῖνο, δπου τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα
ὀρνεῖται σὲ κάθε σχεδὸν στίχο του, εἶναι ἡ Φλογερά
τοῦ Βασ. Πα. τοῦ 1919 καὶ τὸ 1920 καὶ τὸ 1921 καὶ
ἐπακλίνεται τὸ ἐξέστης καὶ ἐξέστης μορφεῖ τῆς
ἑθνότητος διὰ τὰ ἐπὶ τοῦ ἔθνους, γιὰ νὰ ξυπνήσουν στοὺς
συγχρόνους τοῦ ποιήματος οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ
σηφίσουν. Ὁ Βασίλειος ὁ Β' ἀντιπρόεδρος, ὁ Νίκαιος
Φωκας ὁ Γ' ἀντιπρόεδρος καὶ τὸ 1921 ὁ Δ' ἀντιπρό-
εδρος προσέβησαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος
καὶ ἔγραψαν τὰ ἑξῆς: «Τὸ ποίημα ἐκεῖνο, τὸ
ἐπὶ τῶν καὶ τὰ μετὰ τὸ 1919 καὶ τὸ 1920 καὶ
καὶ ὁ Β' ἀντιπρόεδρος παρεβόησε τὸ ποίημα καὶ τὸ
μας καὶ στοὺς πρὸς ἡμᾶς καὶ στοὺς ἄλλους Ἕλληνας
σὲ τὴν φρόνιμα τῶν συγχρόνων. «Τραγουδοὶ τῶν ἡρώων
ὡς ἡμεῖς μόνος του ὁ Παλαμάς, τὸ μελίσσιον τοῦ
νεοελληνικοῦ ἔπος, καὶ δὲν ἀσπότησε. Σὺν νὰ προφήτευσ-
τὰ ἀρχαῖα γὰρ, καὶ τὴν ἐκείνην καὶ τὴν 12-13 καὶ τὴν
μεγαλειότητα τῆς ἀνθρώπου, ποὺ καὶ τὴν
π. υμῶν, σὰ στὴ μόνη πηγὴ δημιουργίας, στὸν πόλεμο,
σὺν τῇ μόνῃ ἀναγεννητικῇ ἰδέᾳ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς
καὶ λάβει νέες κοσμογονίας.

Τραγουδι των ηρώων, έρωτες τραγοδι των ηρώων,
 γάμοι από το σπασμένο, αγγείο, ο φάρος, ο φάρος
 γάμοι θάλαση αμνηστόν, κίτρινος ο ήλιος, ο ήλιος
 και θα σου φέρω μια τριγύνη, μια τριγύνη, Άννα
 Άννα που στήριξε η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, ούχ έρωτα
 Μπορείς άδω της Άννας, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα
 ούχ έρωτα, έρωτα τούχ έρωτα, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 μέγα και ήλιος και μέγα και ήλιος, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 οι κορφές σου, οι κορφές σου, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 κι όταν τριγύρω σου ο φάρος, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα
 έρωτα, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα, Άννα
 και η λήξη και τριγύνη, ούχ έρωτα, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 οι σεις, η λήξη, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 γιομίζω, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 και πλύνω τούχ και ήλιος, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 και κίτρινος γάμοις, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 και κίτρινος γάμοις, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο
 και κίτρινος γάμοις, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο, η δαμάσκηνο

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ ΤΥ 21

Ἄπο μικρὸς ὁ Ζαχαριᾶς τῆς Βερεθίτσας εἶχε τὴν μεγαλύτερη φήμη στὸ δρόμο, στὸ πῆδημα καὶ στὸ τρέξιμο. Καὶ ὅταν ἐμεγάλωσε καὶ ἐγεννεν ὁ περιφημότερος ἀρματωλὸς τῆς Πελοποννήσου, ἡ φήμη του ὡς δρομέως, ἀλτου καὶ λιθοδόλου πῆξεσε.

Ἦκμασεν ὁ Ζαχαριᾶς πρὸ τοῦ 1821 καὶ ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς ζωτανόδους ἥρωας, ποὺ ποτὲ δὲν ὀπεδουλώθησαν καὶ προετοίμασαν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν Ἑπανάστασιν τοῦ 1821.

Οἱ περισσότεροι διωγῶς ἥρωες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπὸ μικροὶ ἐκαλλιέργουν τὰς σωματικές τῶν ἀρετάς. Διεκρίνοντο εἰς ὅλα. Καὶ ὁ Καραϊσκάκης ποὺ ἐγεννήθη σὲ μιά σπηλιάν ἐρημική, ποὺ εὐρίσκεται πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ Μυροματί τῆς Καρδίτσας, ἐπεριούσεν ὅλους τοὺς συνηλικιώτας του στὸ δρόμο καὶ στὸ πῆδημα. Καὶ ὁ Διάκος καὶ ὁ Ἀνδρουτσὸς καὶ ὁ Κατσαντώνης καὶ οἱ Μποτσαραῖοι καὶ οἱ Τζαβελλαῖοι καὶ ὁ Πλαπούτας καὶ τόσοι ἄλλοι συνεδύαζαν μαζί με τὴν ψυχικὴν γενναιοσύνην καὶ τὴν σωματικὴν ἀντοχήν. Ἐκαλλιεργοῦσαν τὰς ἀρετὰς αὐτὰς ἀπὸ μικροί, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ἀλλὰ ὁ Ζαχαριᾶς ἦτο ὁ πῶς ἱκανὸς εἰς ὅλα. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι μποροῦσε νὰ πηδήσῃ ἑπτὰ κατὰ σείραν ἄλογα. Ἕνα δημοτικὸ δὲ τραγούδι, ἀπὸ τὰ πολλὰ ποὺ κυκλοφοροῦν γιὰ τὸν Ζαχαριᾶ, λέγει:

«Ἄντε καυμένε Ζαχαριᾶ
ποῦχουν τὰ πόδια σου φτερά».

Ἄλλο τραγούδι, ποὺ εἶναι γνωστὸ στὴ Λακωνία, ὅπου κυρίως ἔδρασαν ὁ ἀρματωλός, λέγει:

«Στὸν κάμπο τῆς Καρύταινας
εἶχανε μάζωξι πολλοὶ
κλέφτες καὶ ἀρματωλοί,
ὅλοι διαλεχτοί.
Ρίχνουν λιθάρι καὶ κανένας
δὲν περνάει τὸ σμαδί.
Ζαχαριᾶς ἀπὸ τὸν Μυστρά
ρίχνει τὸ λιθάρι
καὶ περνάει τὸ σμαδί».

Ἄ Ζαχαριᾶς εἶχεν ἕνα σωστὸ στρατὸ ἀπὸ διακόσια καὶ περισσότερα παλληκάρια. Ἡ σημαία του ἔγραφεν: «Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου». Μὲ τὸ υπαίρακι του αὐτὸ περιήρχετο τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Λακωνίαν καὶ εἶπε τρομοκρατήσῃ τοὺς Τούρκους. Τὸ

1789 ὁ ἥρωας ἐφρονεύθη σὲ ἕνα χωριὸ τῆς Λακωνίας. Ἀλλὰ εἰς τὴν Σπάρτην ὑπάρχει μέχρι σήμερον οἰκογένεια Ζαχαριᾶ. Εἶναι ἀπόγονοι τοῦ ἀρματωλοῦ. Διατηροῦν πολλὰ κειμήλια του καὶ τουρκικὰ φερμάνια, ποὺ τὸν ἀναγνωρίζουν ἀρματωλὸ ἀρχηγὸ τῆς Πελοποννήσου.

Εἰς τὸν Ζαχαριᾶ ἐμαθήτευσεν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα του, τὸ Λυμποδῖαι τῆς Ἀρκαδίας, δεκαπέντε χρονῶν καὶ ἦρθε ψυχογυῖος στὸν Ζαχαριᾶ. Ἐδιδάχθη λοιπὸν ὁ Κολοκοτρώνης τὴν τέχνη τοῦ πολέμου ἀπὸ μικρὸς, ὅπως συνέβη με τοὺς περισσότερους ἥρωας τοῦ 1821. Εἶχε γεννηθῇ στὸ κλαρί ὁ Κολοκοτρώνης καὶ στὸ κλαρί ἔζησε τὰ πρὸ πολλὰ χρόνια τῆς ζωῆς του.

Εἶναι ἕνα βουνὸ τῆς Μεσσηνίας ποὺ λέγεται Ραμοβοῦνι. Αὐτοῦ, κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρο, ἐγεννήθη τὸ 1770, τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὁ Κολοκοτρώνης. Ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πάλι σὲ ἐπανάστασιν ἡ Πελοπόννησος. Ὁ πατέρας τοῦ Θεοδώρου, ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν τῆς Κορίνθου, ἔστειλε τὴν γυναῖκά του μακριὰ εἰς τὴν Μεσσηνίαν διὰ νὰ γεννήσῃ. Ὁ ἥρωας εἶδε τὸ φῶς κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρο στὸ βουνό. Ἀπὸ μικροτάτης ἡλικίας ἐθεωρήθη ἀπὸ τοὺς ἄλλους κλέφτες ὁ ἐνδεδειγμένος διὰ νὰ γίνῃ ἀρχηγός. Καὶ ἀπὸ πολὺ μικρὸς ἐφόρεσε στολὴν ἀρχηγού.

Γιατὶ ἄλλην στολὴ ἔφεραν ὁ ἀρχηγὸς ποὺ ἐλέγετο καπετάνιος, ἄλλην τὰ παλληκάρια καὶ ἄλλην οἱ μικροὶ ψυχογυῖοι.

Ὁ ἀρχηγὸς εἶχε κάππα ἀπὸ κόκκινο ἢ μαῦρο βελούδο με χρυσὰ κεντήματα, τὴν φουστανέλλα του μακρά. Γι' αὐτὸ ὁ Κολοκοτρώνης παριστάνετο στὰς εἰκόνας με μακρύτερα φουστανέλλα ἀπὸ τὰ ἄλλα παλληκάρια.

Καὶ στὸ ναυτικὸ οἱ καπεταναῖοι ἔφεραν μακρύτερη βράκκα ἀπὸ τοὺς ναύτας.

Τὰ παλληκάρια εἶχαν κοντήτερη φουστανέλλα καὶ κάππα μάλλινη. Οἱ ψυχογυῖοι πρὸ κοντὴ ἀκόμη.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα πράγματα ποὺ ἐμαθαίναν οἱ μικροὶ ψυχογυῖοι σὺν ἀφῆναν τὸ σπῆτι των καὶ ἐπήγαιναν στὰ βουνὰ νὰ γίνουν κλέφτες, ἦταν ἡ σκληρὰ γωνία καὶ ὁ ἀθλητισμός. Δρόμος καὶ λιθάρι καὶ πῆδημα. Κοντὰ στὰ ἄλλα ἐμμεοῦντο καὶ τὰς φωνὰς τῶν ζώων. Ἦσαν συνθήματα. Ἐκῆσαν τὴν ἑλπίδα τοῦ φερόμενου καὶ τοῦ σφαιροῦ. Ἦσαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός. Καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ φερόμενου καὶ τοῦ σφαιροῦ. Ἦσαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός καὶ τοῦ φερόμενου καὶ τοῦ σφαιροῦ. Ἦσαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός καὶ τοῦ φερόμενου καὶ τοῦ σφαιροῦ.

ζῶων ἐχρησιμοποιοῦσαν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς των.

Εἶναι ἐν τούτοις ἀξίον νὰ σημειωθῇ ὅτι πολλοὶ τόποι ποὺ ἀνέπτυξαν μεγάλον ἥρωισμό καὶ πρὸ τοῦ 1821 καὶ κατὰ τὴν Ἑπανάστασιν, περιέπεσαν κατόπιν σὲ ἐκμηδένισιν ἢ καταστροφὴν ἢ καὶ ἐντελῶς ἐρημώθησαν.

Ἀπὸ τὰ ἥρωικά χωριά τοῦ Σουλίου, στὴν Ἠπειρο, μικρὰ πράγματα ἔχουν μείνει. Τὸ νησί τῶν Ψαρῶν, ποὺ εἶχε τόσα πλούσια καὶ ἀρχοντικά σπιτία καπεταναίων, τώρα εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πτωχότερα νησιά τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ ἀμπλουτὴ Ὑδρα, ποὺ εἶχε στέρνες γεμάτες τάλληρα καὶ αἱ πλουσιώτατοι Σπέτσοι ἔχασαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλοῦτος των. Τὰ παλιὰ σπιτία, ὅσα διατηροῦνται ἀκόμη καὶ δὲν ἐχάλασαν, δείχνουν τὴν παλὴν ἀρχοντίαν αὐτῶν τῶν τόπων.

Τὸ ἴδιο δὲ συνέβη καὶ μετὰ πολλὰ ἡρωικά γένη. Ἦσαν πλούσια καὶ ἰσχυρότατα. Ἐδωσαν τὸ πᾶν γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τώρα οἱ ἀπόγονοι των εἶναι πτωχοὶ βιοπαλαίσοι. Ἀλλὰ τὴν μεγαλύτερη καταστροφὴ τὴν ἔπαθε τὸ χωριὸ τοῦ Κολοκοτρώνη. Μᾶλλον θὰ εἰποῦμε τῶν Κολοκοτρωναίων. Γιατὶ αὐτὴ ἡ οἰκογένεια ἦτο μεγίστη καὶ πολυαριθμοτάτη καὶ ἔβγαλε ὄχι δεκάδας, ἀλλὰ ἑκατοντάδας παλληκαριῶν. Ὅταν ἡλευθέρωθῃ ἡ Ἑλλάς καὶ ἦλθε Βασιλεὺς ὁ Ὀθων, στὸ ταξίδι του ποὺ ἔκανε στὴν Πελοπόννησο εἶχε μαζί του καὶ τὸν Κολοκοτρώνη. Ἐφθασαν σὲ ἕνα μέρος ἔξω ἀπὸ τὴν Μεγαλόπολιν. Ἦτο μιά ἐκκληροσύλα, ποὺ τώρα εἶναι πρὸ μεγάλης, τὴν λέγουν Ἀγία Μονή. Ὁ Κολοκοτρώνης διηγῆθη εἰς τὸν Βασιλέα ὅθῃα ὅτι εἶχε κοιμηθῇ ἐκεῖ στὰς ἀνάγες τῆς Ἑπανάστασης, ἀπὸ σπῆτος γιὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀγῶνος. Εἶδε τὴν νύκτα τῆς Παναγίας στὸν ὕπνιο του ποὺ τοῦ ἔδωκε θάρρος. Ἀφοῦ ἐνέκησε στὸ Βαλκίτο, παράγγελε καὶ ἔκτισαν σ' αὐτὸ τὸ μέρος τὴν μικροῦλα ἐκκλησίαν. Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων ἀκούσε τὴν διήγησιν μετὰ προσοχῆς. Ὑστερὰ ἔδειξε ὅλον τὸν εὐφορὸ κάμπο τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τοῦ εἶπε:

— Νὰ σὰς δώσωμεν αὐτὸν τὸν τόπο γιὰ τὰς θυσίας ποὺ προσεφέρατε εἰς τὴν Πατρίδα.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἐμεῖς ἐκάναμεν ἕνα ἀγῶνα γιὰ νὰ βγάλωμε τὸν ἀγᾶ ἀπὸ τὸ κεφάλι μας. Τώρα ὁ κόσμος νὰ βάλῃ ἀπάνω του ἄλλον ἀγᾶ;

Ὁ Κολοκοτρώνης ἠνέκει τὰ τοιφλίκια. Στὸν κάμπο τῆς Μεγαλοπόλεως ἦσαν πολλὰ χωριά, τὰ ὁποῖα ἦσαν τοιφλίκια τῶν Τούρκων ἀγᾶδων. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν δουλοπάροικοι καλλιερῆται. Ὁ Κολοκοτρώνης ἠρήθη νὰ

δεχθῇ ὁποιαδήποτε ἀμοιβή. "Όταν ἔφυγαν οἱ Τούρκοι οἱ κάτω.κοι ἐπῆραν τὰ κτήματα.

Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρώνης εἶπεν εἰς τὸν Βασιλέα "Ὁθωνα:

— Μεγαλειότατε, δὲν προσέφερα καὶ καυμιὰ σπουδαία θυσία. Ἐγὼ μικρὸ παιδί ἐξεκίνησα μὲ ἕνα κομμάτι ξερό ψωμί στὸ ταγάρι καὶ ἄρχισα νὰ πολεμῶ.

Ὁ Κολοκοτρώνης, ποὺ εἶχεν ἀπὸ μικρὸς συνηθίσαι στὴν λιτωτάτῃ ζωῇ τοῦ κλέφτη, ἐθεώρει καὶ τὸ ὀλίγο χρῆμα πολυτέλειαν. "Όταν οἱ συμπατριῶταί του ἐζήτησαν νὰ φροντίσῃ, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἱκανοποιηθοῦν καὶ αὐτοὶ καὶ πάρουν ἔθιμάς γαίας, ὅπως ἔπαιρναν ὅλοι, ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς ὑπέδειξεν ἕνα ἀπὸ τὰ πτωχότερα χωριά τῆς Μεγαλοπόλεως. Ἦθελε νὰ ἀρκεθοῦν καὶ οἱ συμπατριῶταί του εἰς τὰ ἐλάχιστα, ἀδάφορον ἂν ἄλλοι ποὺ προσέφεραν μικρότερας θυσίας ἔπαιρναν πολλά. Ἀρχίσαν λοιπὸν νὰ ἀφήνουν τὸ χωριὸ τῶν τῶν Λυμποβίσι, ποὺ ἦτο ἀγιοικαὶ ὀρεινὸτατο, καὶ νὰ κατεβαίνουν στὸ Μπραΐμι τῆς Μεγαλοπόλεως. Σὲ διάστημα λίγων χρόνων τὸ χωριὸ ἀδίαζε. Τὸ 1850 ἔμειναν ἀκόμη καυμιὰ εἰκοσιπενταριά σπιτία κατοικοῦμενα. Τώρα δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Λυμποβίσι ἀπολύτως τίποτα. Μόνον σωροὶ ἀπὸ πέτρες καὶ θαύσματα κεραμιδιῶν, ποὺ δείχνουν ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ ἦτο κάποτε τόπος ἀνθρώπων. Καὶ πολλὰ ἄλλα χωριά τῆς Πελοποννήσου ὀρεινὰ ἀδίασαν μετὰ τὴν Ἐπανάστασι καὶ οἱ ἄνθρωποι κατέβηκαν εἰς τοὺς κάμπους καὶ ἔκτισαν νέα χωριά. Ἐμείναν ὅμως καὶ τὰ παλὰ χωριά. Ἀλλὰ τὸ χωριὸ τοῦ Κολοκοτρώνη τὸ Λυμποβίσι τελείως ἀδίασε καὶ σήμερα διόλου δὲν ὑπάρχει.

Εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν Μεγαλόπολιν, ὡς δυὸ ὥρες μακριὰ τὸ ἡμιορεινὸ χωριὸ Μπραΐμι. Βρίσκονται τώρα εἰς τὸ χωριὸ αὐτὸ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου βρίσκονται ἀπόγονοι τῶν Κολοκοτρωναίων. Ἦτο πολὺ μεγάλη αὕτη ἡ οἰκογένεια, ποὺ ποτὲ

δὲν εἶχεν ἀφήσει τὰ δῦλα ἀγωνιζομένη διὰ τὴν Ἐλευθερίαν. Εἰς τὴν Σπάρτην, εἰς τὰς Καλάμας, εἰς τὴν Τρίπολιν, εἰς τὰ χωριά τοῦ Ἄργους εὐρίσκονται Κολοκοτρωναῖοι, ποὺ ἔχουν ἢ τὸ ἴδιο ἐπίθετο ἢ τὸ ἔχουν ἀλλάξει. Γιατὶ ἦτο τόσοσ μεγάλος ὁ διωγμὸς ποὺ ὑπέστη ἡ οἰκογένεια πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ὥστε πολλοὶ ἤλλαξαν ἐπίθετο καὶ διεσκορπίσθησαν παντοῦ. Καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας εὐρίσκονται Κολοκοτρωναῖοι καὶ ὑπῆρχαν καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἕως τὸ 1922. Ἐξαskoῦν δὲ κάθε εἶδος ἐπαγγέλματος καὶ ἀρκετοὶ εἶναι ἢ ἦσαν στρατιωτικοί. Καὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων ὑπῆρξαν πολλοὶ Κολοκοτρωναῖοι, καὶ ὁ γέρο Κολοκοτρώνης, ποὺ δὲν ἤξευρε γράμματα, εἶχε μεγίστην παραστατικότητα εἰς τὴν διήγησίν του καὶ ὑπὲρ γόρευσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὅποια καὶ ἐδημοσίευσεν.

Εἰς τὸ Μπραΐμι ὅμως δὲν κατέφυγαν μόνον οἱ πλησιέστεροι ἀπόγονοι τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ Λυμποβίσι.

Μετὰ τὴν Ἐπανάστασι ἄρχισαν, ὅπως εἶπαμε, νὰ τὸ ἐγκαταλείπουν οἱ κάτοικοι καὶ νὰ πηγαίνουν σὲ ἄλλα μέρη, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ζήσουν. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦλθαν εἰς τὸ Μπραΐμι. Ἀπὸ τότε μένουν αὐτοὶ καὶ αἱ περισσότεραι παραδόσεις γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη εἰς τὸ Μπραΐμι μὴ πορὶ νὰ συγκεντρωθοῦν. Καὶ τὰ μικρὰ παιδιά ξεύρουν ἕνα ἀνέκδοτο γιὰ τὸν γέρο τοῦ Μωρηᾶ. Καὶ οἱ παπποῦδες καὶ οἱ γιαγιάδες ἀντὶ γιὰ παραουθία λέγουν εἰς τὰ ἐγγόνια τῶν ἀνέκδοτα τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τραγοῦδια Κολοκοτρωναῖκα. Ἐπὶ τριακόσια σχεδὸν χρόνια αὕτη ἡ οἰκογένεια ἐμάχετο. Ἀπὸ πάππου πρὸς πάππου ἐζοῦσαν οἱ Κολοκοτρωναῖοι μὲ τὸ δῦλο εἰς τὸ πλεῦρό ὡς ἀρματωλοὶ καὶ κλέφται. Ἦσαν γνωστοὶ ἀπὸ τὸ 1550 καὶ παλαιότερα ἰσως εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Δεκάδες Κολοκοτρωναῖοι προσέφεραν ὡς θυσία τὸν ἑαυτὸ τους, ἕως τὸ 1821 ποὺ ἐγένεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἰς τὴν ὁποίαν τόσοσ σημαντικὸν μέ-

ρος ἐπαίξεν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Αὕτη ἡ οἰκογένεια ἠγωνίζετο διὰ τὴν ἰδικὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἐλευθε-

ρίαν τῆς Πατρίδος. Λόγω τῶν διωγμῶν καὶ τῶν

καταστροφῶν καὶ τῶν θυσιῶν ποὺ ὑπέστη εἰς τὰ τριακόσια αὐτὰ χρόνια ἡ οἰκογένεια, ἐβγήκε καὶ ἡ παροιμία «Ἀμαρτίες Κολοκοτρωναῖκες». Καὶ ἕως τώρα διατηρεῖται αὕτη ἡ παροιμία καὶ θὰ διατηρηταί...

Λέγει γιὰ τοὺς Κολοκοτρωναῖους καὶ γιὰ τὴν πατρίδα τῶν ἑνα δημοτικὸ τραγοῦδι ἀπὸ τὰ γνωστότερα τῆς Πελοποννήσου:

«Λάμπει ὁ ἥλιος στὰ βουνά,
λάμπει καὶ στὰ λαγκάδια,
λάμπει καὶ στ' Ἀρκουδόρρεμα,
στὸ δόλιο Λυμποβίσι.
Ὅπου'ν οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ
οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
ποῦχουν τ' ἀσῆμια τὰ πολλὰ
καὶ τίς χρυσοὺς τίς πάλες.
Αὐτοὶ δὲν καταδέχονται
στὴ γῇ γιὰ νὰ πατήσουν.
Καθάλλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά,
καθάλλα προσκυνᾶνε».

Ἄν καὶ ἦτο καταδεκτικωτάτῃ καὶ ἀπλή ἡ οἰκογένεια, ὅμως ἡ λαϊκὴ μουσικὴ διὰ νὰ δείξῃ τὸν ἡρωϊσμόν των καὶ τὴν ἐπιβολὴν των τοὺς ἐφαντάσθη ὅλους πηγαίνοντας καθάλλα στὴν ἐκ-

Κοντὰ εἰς τὸ Λυμποβίσι εἶναι τὸ Ἀρκουδόρρεμα. Εἶχεν ὡς τὴν Ἐπανάστασι καυμιὰ τετρακοσάρια σπιτία, ἐνῶ τὸ Λυμποβίσι ἦτο μικρότερο. Καὶ αὐτὸ τὸ χωριὸ δὲν ὑπάρχει τώρα. Τὸ ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι μετὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821 καὶ οἱ περισσότεροι κατέφυγαν εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Τὰ δύο χωριά ἦσαν ἀπὸ τὰ ἡρωϊκότερα τῆς Πελοποννήσου ἡρωϊκώτατα. Εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀρκαδίας, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μανιάλου, ποὺ σήμερα λέγεται Ἀπάνω Χρέπα. Σχεδὸν ἀπετέλουν τὸν ὄμιον τῆς Πελοποννήσου. Κοντὰ εἶναι καὶ ἄλλο ἡρωϊκὸ χωριὸ. Τὸ Χρυσοβίσι. Αὐτὸ τὸ χωριὸ διατηρεῖται μέχρι σήμερον. Μέσα εἰς τὰ ἔλατα ἀποτελεῖ τὸ Χρυσοβίσι ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καλοκαιρινὰ χωριά καὶ μαζεῦει πολλοὺς παραθεριστάς. Καὶ εἰς τὸ Χρυσοβίσι σώζονται ζωντανάτασι θρύλοι γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη. Τὰ παιδιά λέγουν:

«Οἱ παπποῦδες μας ἦτανε ὅλοι μαζί μὲ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοὺς εἶχε πρωτοπαλλῆκαρον».

Τακτικά ἀπὸ τὸ Χρυσοβίσι πηγαίνουν ἄνθρωποι εἰς τὸ ἔρημο Λυμποβίσι γιὰ προσκύνημα. Σῶζονται μόνον οἱ πέτρες τῶν σπιτιῶν καὶ αὐταὶ σωροί. Σῶζονται καὶ πέτρες ποὺ δείχνουν ὅτι ἐκεῖ ἦτο τὸ σπιτὶ τῶν Κολοκοτρωναίων. Ἐρχονται μιά φορά τὸν χρόνο καὶ ἀπὸ τὸ Μπραΐμι ποὺ ἀπέχει πολλὰς ὥρες καὶ προσκυνοῦν τὰ εἱρεῖπια τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ παπᾶς τοῦ Μπραΐμιου πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἔχων ἕνα κηροπήγιο στὴν αὐλὴ τοῦ γκρεμίσματος, γιὰ νὰ ἱεροποιῇ ὁ τόπος. Ἀλλὰ ὁ τόπος εἶναι ἱερός. Τὰ ἔλατα δὲ διαρκῶς γίνονται περισσότερα καὶ πίνουν ὅλο τὸ μέρος καὶ τὸ σκεπάζουν καὶ τὸ κάνουν σάν ἀπόκοσμο ἄλσος.

Ὁ Κολοκοτρώνης, ὅπως ὁ Διάκος, δὲν ἦτο ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὡς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ οἱ Τζαβελλαῖοι καὶ τόσοσ ἄλλοι ἥρωες τοῦ ἀγῶνος μας, ἤρχισαν τὸ πολεμικὸν του στάδιο ἀπὸ μικρὸς. Ἀπὸ παιδιὰ ὅλοι πολεμοῦσαν καὶ

(Συνέχεια στὴ σελίδα 800)

Ὁ Ζαχαριάς πηδοῦσε ἐπὶ ἀλόγα στὴ σειρά.

Σ τὰ 1930 πού ἐωρτάσθη σ' ὅλον τὸν κόσμο ἡ πρώτη ἐκατονταετία τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἑλληνικὴ παροικία τοῦ Παρισιοῦ ἔδωσε ἕνα γεῦμα μὲ προσκεκλημένους τοὺς Γάλλους ἐκείνους πού φέρουν σάν τιμητικὸ παράσημο τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ φίλου τῆς Ἑλλάδος. Γάλλοι ἀληθινὰ διακεκριμένοι ἐπῆραν μέρος σὸ γεῦμα καὶ ὅλοι τους ἐθεώρησαν καθήκον τους νὰ ποῦν δυὸ λέξεις γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, γιὰ τὴν σημερινή, καὶ γιὰ τὴν ἐπίδρασι πού εἶχε στὴν οἰκουμένη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Τὸ σύνθημα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας γιὰ ὅλους τοὺς σκλαβωμένους λαούς. "Ενας ἀπὸ τοὺς ὁμιλητὰς ἦταν καὶ ὁ ἑλληνιστὴς Μωρίς Κρουαζέ. «Αἱ μεγάλοι ἐπέτειοι, δὲκίρουξε, τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐορτὲς γιὰ ὅλους πού λατρεύουν τὴν τέχνη καὶ τὴν σκέψι. Ἡ ἐπέτειος ὅμως τῆς ἀνεξαρτησίας της, πού τὴν ἀνέκτησε ὕστερα ἀπὸ ξενικὸ ζυγὸ τεσσάρων αἰώνων, πρέπει νὰ χαίρεται μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ. Καὶ πρέπει νὰ ἐορτασθῇ γιατί στίς ἀναμνήσεις ἑνὸς θαυμαστοῦ παρελθόντος, ἡ ἐπέτειος αὕτη προσθέτει ἐλπίδες δικαιολογημένες ἀπὸ τὴν πείρα ἐκατὸν ἐτῶν.

Ποτὲ ἴσως δὲν κατεδείχθη στὴν ἱστορία μὲ ἐντονώτερο παράδειγμα ποιά δύναμι ἀντιστάσεως μπορεῖ νὰ προστάλῃ στὴ βία ἑνὸς λαοῦ πού διατηρεῖ τὴν ἀπόλυτη συνείδησι τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῆς ἀξίας του. Κάτω ἀπὸ τὴ βαρεῖα καὶ κτηνώδη ξενικὴ κυριαρχία, στερημένη ἀπὸ δ.τι ἀποτελεῖ τὴν ἀξία καὶ τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς, ἐξαναγκασμένη νὰ ζῇ πανάθλια, ἡ Ἑλλάς εἶχε πιστὶ στὸν ἴδιο της τὸν ἑαυτό, δὲν ἐδέχθη τὴν θανάσιμη ἀπάρνησι, διέτηρησε στὸν βωμὸ τῆς καρδιάς της τὸ ἱερὸ πῦρ καὶ ὅταν ἐσήμανε ἡ ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεως, ξαναφάνηκε στὸν κατὰπληκτο κόσμο μὲ τίς ἀρχαίες ἀρετὲς της, μὲ τὸ ἀθικτο στολίδι τῶν ἀρχαίων της παραδόσεων, πού διέτηρησε εὐλαδικά. Ἀξιομνημόνευτο γεγονός καὶ μὲ ὑψίστη σημασία.

»Μ' αὕτῃ τὴν ἀνάστασι ἀπεδείχθη πῶς μέσα σαυτό τὸ ἔθνος, πού τὸ ποδοπατοῦσε ὁ κυρίαρχος του, ὑπῆρχε μιὰ ἀδάμαστη ψυχὴ, ἡ ψυχὴ τῶν ἀνδρῶν τῆς Σαλαμίνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, μιὰ ψυχὴ πού ποθοῦσε τὴν ἐλευθερίαν πού εἶχε θρησκεία της τὴν πατρίδα. Ἄν ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα διακαίεται νὰ τὴν εὐγνωμονῇ ἡ οἰκουμένη γιατί ὑπῆρξεν ἡ ἐκπαιδεύτρια τοῦ νεωτέρου κόσμου, ἡ μεγάλη σχολὴ τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἑλλάδα τοῦ 1830, ὅπῃρξε κι' αὕτῃ ἀξία τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς ἀνθρωπότητος γιατί τῆς ἐδίδασκε τί ἡμποροῦν νὰ κατορθώσουν οἱ πνευματικὲς δυνάμεις στὰ πεπρωμένα τῶν λαῶν. Καὶ δὲν θάπρεπε νὰ τὴν εὐγνωμονοῦμε ἀκόμα πού μᾶς ἐδείξε πῶς ἕνας λαὸς μπορεῖ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τίς ἱδίες του τίς δοκιμασίες, νὰ ὠφελῇ ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας του καὶ χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος τοῦ ὁ ἑαυτός, νὰ δημιουργήσῃ ἕνα νέο κόσμο, μιὰ νέα ζωή;...».

Αὐτὰ εἶπε ἀνάμεσα σ' ἄλλα ὁ Γάλλος ἑλληνιστὴς, καὶ μόνο ἕνας ἀν-

θρωπος πού ζῇ μέσα στὴ σκόνῃ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐγγράφων κι' ἐκεῖνος ἀκόμα πού τὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους τὴν βλέπει σάν τὸ σπῆτι του, ὅπου καμμιὰ γωνιά δὲν μένει πού νὰ μὴ δέχεται τὸ ἐρευνητικὸ του βλέμμα, μόνον αὐτὸς μπορεῖ νὰ πῇ πόσο ἀληθινὰ εἶναι τὰ λόγια του. Γιατί ἂν οἱ ἀνθρωποὶ ἀπὸ ἀπλὴ διάθεσι ὑπερβολῆς συνηθίζουν νὰ μιλοῦν γιὰ ποταμούς αἵματος, οἱ δυὸ αὐτὲς λέξεις εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ πραγματικότης διὰν πρόκειται γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821, ὅτε μίμησις μιᾶς ὁποιασδήποτε ἀλλῆς ἦταν, ἀλλὰ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς πάλης πού ἀρχισε τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος τὴν ἐπομένη τῆς 29ης Μαΐου 1453. Γιατί ἂν ὁ Μεγάλος Ἀλέξανδρος στὸ πέρασμά του πρὸς τὴν καρδιά τῆς Ἀσίας ἴδρυνε πολιτισμένα καὶ αὐτόνομα κράτη, στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κατάρτησι μόνον ἐρείπια συνεσωρεύοντο. Στὴν Ἑλλάδα αὕτη πού, ὅταν οἱ Γότθοι κατέκτησαν τὴ Ρώμη, ἔστειλε τίς στρατιές της τὸ ἑλληνικὸ Βυζάντιο νὰ τὴν ἐλευθερώσουν καὶ εὐθὺς ἀμέσως νὰ τὴν ἀποδώσουν στίς νόμιμες ἐξουσίες της στὴν Ἑλλάδα αὕτη, πού ὅσο κι' ἂν θέλουν νὰ τὸ ἀγνοοῦν ἐκεῖνοι πού δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνοῦν καὶ γι' αὐτὸ τὸ παπικὸ κράτος ἐπρόσφερε ἀφθονο αἷμα.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐνεσάρκωσε πάντα τὰ μεγαλύτερα ἰδεώδη, τὴν λατρεῖαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα κι' ἂν ἐπροσπάθησε σ' ὅλην τὴν ἱστορικὴ ὑπαρξί νὰ ἐμφυσήσῃ τίς ἀρχές αὐτὲς στὴν ψυχὴ τῶν ἄλλων λαῶν, ποτὲ δὲν ἐπεδίωξε νὰ ὑποδουλώσῃ κανένα ἄλλον λαόν. «Γι' αὐτό, γράφει παλαιῶς Ἑλλην ἱστορικὸς, κι' ἂν ἀκόμα ὁ Τουρκικὸς ζυγὸς ἦταν ἥπιος καὶ πρᾶος, πάλι δὲν θά μπορούσε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς τὴν συνείδησι τῆς ἐθνικῆς του ὀντότητος. Θ' ἀποτύγχανε καὶ μὲ τὰ ἥπια μέσα, ὅπως ἀπέτυχε καὶ μὲ τὰ σκληρά».

Ἄλλ' ὁ ζυγὸς τοῦ σουλτάνου ὑπῆρξε ἀφάνταστα σκληρὸς. Τί νὰ πρωτοθυμηθῇ κανεῖς; τίς σφαγές, τίς ἐξοντώσεις, τὸν ἐξαναγκασμὸ δλοκλήρων πληθυσμῶν νάσπασθοῦν τὸ μουσουλμανισμὸ, τὸ παιδουάζωμα, τὸ χαράτσι, τὸ σφετερισμὸ περιουσιῶν, τί; ἀπόσπαισι τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ἐρήμωσι δλοκλήρων περιφερειῶν, τί; τὴν ἀγγαρεία, τὴν σφαγὴν μητροπολιτῶν καὶ πατριαρχῶν; Γι' αὐτὸ καὶ δέκα μύλις χρόνια μετὰ τὴν πτώσι τοῦ Βυ-

Ὁ ἥρωας τοῦ Σκουλενίου θανάτου Ἀγροφιδῆς ἡ Κ

ΑΣΤΗ ΨΥΧΗ

ζαντίου άρχισαν οι ένοπλες διαμαρτυρίες του Έλληνικού Έθνους.

Στά 1464, ο Μιχαήλ Ράλλης στην Σπάρτη και ο Πέτρος Μπούας ύψωσαν τη σημαία της πρώτης έπανάστασας.

Στά 1472 ο βενετσιάνος στρατηγός Πέτρος Μοντενέγιος έλεηλάτησε τη Δήλο και κατέκτησε τό Ναύπλιο με έλληνικές δυνάμεις.

Στά 1474, όταν ο σουλτάνος έπολιορκούσε τη Λήμνο, μιά κρητική κόρη, ή Μαρούλα, έπήρε τό σπαθί του πατέρα της που είχε σκοτωθή, έμπήκε επί κεφαλής των υπερασπιστών του νησιού και ήταν τόσος ο ένθουσιασμός που ένέπνευσε σ' άλλους που σέ λίγο οι Τούρκοι έγκατέλειψαν τις προσπάθειές τους.

Στά 1479, ο πρόκριτος της Μάνης Κλαδάς, συγκρότησε στρατό από δέκα χιλιάδες άνδρες, διέσχισε την Πελοπόννησο, την Άκαριανία και την Ήπειρο γιά νά βοηθήση τόν Ίωάννη Καστριώτη, νικήθηκε όμως όποτερα από σκληρή μάχη μπρός στην Αδωνά.

Στά 1494, με την πεποίθηση ότι ο Κάρολος βος της Γαλλίας θάρχιζε τόν πόλεμο κατά της Τουρκίας, οι Βοιωτοί, Θεσσαλοί, Άκαριάνες και Ήπειρώτες πήραν τά όπλα και τά στρατεύματά τους διέσχισαν νικηφόρα την Άλβανία και μπήκαν στη Σκόδρα. Ο Κάρολος όμως έγκατέλειψε τά σχέδιά του και μόνοι τους οι έπανάσταται βρέθηκαν νά πολεμούν την Τουρκική αυτοκρατορία. Αγώνισθηκαν ήρωικά, τό αποτέλεσμα όμως δέν μπορούσε νάβει άλλο από κείνο που ήταν. Η έπανάσταση κατεπνίγη, κυριολεκτικώς, στο αίμα.

Στά 1522 οι Έλληνες της Ρόδου έπολέμησαν επί πέντε μήνες μαζί με τους Ίππότες εναντίον των Τούρκων, που στο τέλος κατώρθωσαν νά καταλάβουν τό νησί. Και πάλι όμως οι Έλληνες δέν άποκατέρτησαν' ο όρθόδοξος μητροπολίτης Εύθύμιος συνήψε συμφωνία με τους Ίππότες που είχαν καταφύγει στη Ρόδο και στα 1525 ύψωσε τη σημαία της Έπανάστασας. Δέν έφθασεν όμως ο στόλος των Ίπποτών και τό αποτέλεσμα ήταν νά σφαγούν οι πρόκριτοι και χιλιάδες Έλλήνων νησιωτών.

Άκολουθούν οι εξέγέρσεις της Πελοποννήσου στα 1532 και της Χειμάρας στα 1537 και στα 1566.

Κι' έρχόμεθα στα 1571, στην περίφημη μάχη της Ναυπάκτου, κατά

την όποιαν αι ναυτικές δυνάμεις της Ισπανίας και της Βενετίας μαζί με μιά μικρή μοίρα του παπικού στόλου, κατέστρεψαν τόν τουρκικό στόλο. Είναι όμως καιρός πιά νά πληρωθώ τό ιστορικό κενό και νά προστεθή ότι πλείστα έλληνικά πλοία έλαβον μέρος στην ναυμαχία και ότι, όπως μας πληροφορεί ο αυτόπτης Ίταλός Κονταρίνι, τό μεγαλύτερο μέρος των ναυτών των χριστιανικών στόλων ήταν Έλληνες. Πρέπει ακόμη νά προστεθή ότι την ίδια εποχή ο Έπίσκοπος Έπιδάουρου Μακάριος ύψωσε την σημαία της Έπανάστασας, που γρήγορα άπλωσε σ' ένα μεγάλο τμήμα της Πελοποννήσου, στην Άττική, στη Βοιωτία, στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και τά νησιά του Αιγαίου. Η Πύλη έστειλεν ισχυρότατες δυνάμεις και ο Μακάριος σκοτώθηκε σάν ήρωας στα 1574. Ο γδόντα χιλιάδες Έλλήνων έσοφάνησαν τότε' τριάντα στη Μακεδονία και δεκαπέντε χιλιάδες στα νησιά του Αιγαίου. Οι μητροπολίται επίσης των Πατρών και της Θεσσαλονίκης έκάησαν ζωντανοί.

Συνέβαινε δηλαδή τό έξής χαρακτηριστικό, ότι ενώ τά χριστιανικά κράτη έτρεμαν παντού τόν Τούρκο, οι Έλληνες έπανάστατοδσαν συνεχώς, στις ίδιες του τις κτήσεις. Γιατί οι έπανάστασεις έξηκολούθησαν μ' όλες τις καταστροφές και τις άπογοητεύσεις από την άλλη Εύρώπη.

Στά 1585 έχουμε την εξέγερση της Ήπειρου και της Άκαριανίας, ενώ ήσαν πρόσφατα ακόμη τά δεινά από την Έπανάσταση του Μακαρίου' στα 1603 την νέα εξέγερση της Μάνης και της Ήπειρου, στα 1608 την Έπανάσταση της Κύπρου, στα 1612 την Έπανάσταση της Ήπειρου και Θεσσαλίας, υπό την ηγεσία του Έπισκόπου Τρίκκης Διονυσίου, στα 1645 την άμυνα της Κρήτης, επί όλόκληρα είκοσιπέντε χρόνια, στο πλευρό των Βενετσιάνων, εναντίον των Τούρκων, στα 1647 και 1660 τάς έπανάστασεις της Μάνης, στα 1683 την εφύρτατη συμμετοχή των Έλλήνων στο στρατό του Μοροζίνι και σόν πόλεμο που διεξήγαγεν ή Βενετία με τη συμμαχία της Ρωσίας, Πολωνίας και Αυστρίας. Έχουμε ακόμη την Έπανάσταση της Ήπειρου και Άκαριανίας υπό την άρχηγία του Τσεκούρα και στα 1770 την Έπανάσταση τη λεγόμενη του Όρλώφ, που άκολουθήθηκε από τά χειρότερα δεινά που έν γνώρισε τό Έθνικό Έθνος.

Έτσι οθάνουμε στην τελευταία είκοσιπενταετία πρό της Έπανάστασας του 1821, είκοσιπενταετία που έχει έπίσης αναγράψει λαμπρές σελίδες στην ιστορία του Έλληνικού Έθνους, παρά τό γεγονός ότι δέν είχε σθήσει ή ανάπτυξη του αίματηρού έπους του 1770. Στα 1790 άρχίζει την δεύτερη περίοδο της ήρωικής του δράσεως ο Λάμπρος Κατσώης, στα 1800 οι Σουλιώτες άρχίζουν τόν άγώνα κατά του Άλή πασά και στα 1807 ο Νικοτσάρας γράφει κι' αυτός ήρωικήν σελίδα στο όλο έπος. Η άκόλουθη Έπανάσταση θά είναι ο Μεγάλος Σηκιμός του 1821, ή τραγική γιγαντομαχία που έξησφάλισε στην Ελλάδα την έ-

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

ὑπο Μ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

2.

(Συνέχεια)

Στὸ παλάτι μέσα σὰ γελωτοποιῶς ἦταν ἀποτυχημένοι. Ἐκεῖνα τὰ γλυκά του μάτια ἦταν ἀράγε ἡ ἀφορμή; Δὲν ἦταν τόσο καπάτος κι' ἀδιάντροπος σὰν τοὺς συναδέλφους του; Δὲν ἔκανε τόσο χοντρά ἀστεία ὅσο χρειάζονταν γιὰ ν' ἀρέσουν;

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο ὁ Σεραφεῖμ εἶχε σχηματίσει τὴν ἰδέα πὼς ὁ κόσμος καὶ ἡ ζωὴ, γιὰ τὸ ἄθλιο καὶ ἀποτυχημένο ὀποκέμενό του, δίγως τὸ Βρίγγα, δὲν μπορούσε νὰ βοηθῇ. Τώρα, πού ὁ ἀφεντικός του ἔγινε μέγας καὶ πολὺς, τὸν τριγύριζαν βέβαια καὶ τὸν κολακεύανε καὶ προσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπο νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν κακογλωσσιά του τοῦλάχιστον, μὰ αὐτὸς δὲ γελιότανε... Εἶχε μάθει πιά τί ἀξίζουν ὅλα τούτα.

Ὅσο γιὰ τὸν παρακοιμώμενο, αὐτὸς θεωροῦσε τὸν ἀσκημόθωρο νάνο σὰν κάτι δικό του, — ἀναγκαῖο κακό, πού δὲν μπορείς νὰ τὸ τιαῖξῃς ἀπὸ πάνω σου, γιατί εἶναι δεμένο πιά μὲ τὰ φυσικά σου. Τὸ ἐνάντιο μάλιστα κάποτε κάποτε νὰ σοῦ λείψῃ τ' ἀναζητᾶς καὶ τὸ πονεῖς.

Ὁ Σεραφεῖμ μόλις βγῆκε πίσω ἀπὸ τὸ βῆλο, βάλθηκε ν' ἀκολουθῇ ἀπὸ πίσω τὸν ἀφέντη του καὶ νὰ μιμῆται τὰ κινήματά του μὲ τὴ διαφορά, πὼς ἀναγκαζόταν νὰ τρέχῃ, γιατί πέντε βήματα δικὰ του ἔκαναν ἕνα τοῦ Βρίγγα. Τὰ κουδουνάκια τ' ἀσημένια χτυποῦσαν χαρούμενα κι' ἔδιναν στὴν παράξενη αὐτὴ σκητὴ ἕνα κωμικὸ τόνο.

— Σεραφεῖμ, θὰ σὲ τινάξω σὲ μιὰ γωνιά σὰν κουρέλι καὶ θὰ κλαῖς, εἶπε ὁ Βρίγγας σταματώντας ἀπότομα.

— ὦωω! ἔκαμε κείνος σὰν νὰ τὸν εἶχε χτυπήσῃ κιόλας — καὶ προφυλάγοντας μὲ τὰ χέρια τὸ κεφάλι του, πτωδρόμησε γρήγορα γρήγορα, ὡς πού καὶ σωριάστηκε σὲ μιὰ γωνιά, στὴ βάση μιᾶς περήφανης κολώνας ἀπὸ πορφύριτη, ἕνα πρᾶματάκι ἐκεῖ χάμω, τόσο μικρὸ κι' ἀσημαντό, σὰν κουρέλι στ' ἀλήθεια παραπεταμένο.

Ὁ Βρίγγας τὸν κοίταξε χωρὶς νὰ γελᾶσθαι.

— Ἐλα δῶ, τοῦ εἶπε.

— Ὅχι καλὰ εἰμαι, ἀπάντησε ὁ νάνος. Βλέπω στὸν οὐρανὸ σύννεφα μαύρους. Σὲ τέτοια περίσταση πρέπει νὰ

προφυλάγεται κανένας κι' ὅς εἶναι καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ κολώνα.

— Ἐλα δῶ, ξαναεἶπε σοβαρὰ ὁ Βρίγγας.

Ὁ νάνος ἔτρεξε κοντὰ του, κάρφωσε τὰ θλιμμένα του μάτια στὴν ὄψη τ' ἀφεντικού του καὶ περίμενε...

— Ὅλη μέρα γυρίζεις στὸ παλάτι κι' ἀκοῦς καὶ βλέπεις, Σεραφεῖμ... Πές μου... Ἐχεις νὰ μοῦ πῇ τίποτα;

— Πῶς καὶ βέβαια, ἕνα πρᾶμα, ἀφεντικό, μὰ... εἶναι τόσο παλιὸ ὅσο καὶ καινούργιο.

— Μίλα καθαρά.

— Τὸ παγῶνι ἀπλῶσε τὰ φτερά του στὸν ἥλιο μπροστά... καὶ κείνος τὰ εἶδε νὰ λάμπουν κάτω ἀπὸ τὸ ὥς του καὶ θαμπώθηκε.

— Σοῦ εἶπα μίλα καθαρά.

— Καὶ πῶς; ἀπάντησε κείνος κι' ἀνοίξε ὀλοστρόγγυλα τὰ μάτια του σὰ ν' ἀποροῦσε... Δὲν εἶναι ἥλιος τῆς αὐτοκρατορίας ὁ τριεῖδαςτος βασιλιάς τῶν Ῥωμαίων κύρ Ῥωμανός; Καὶ δὲν θαμπώθηκε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν χάρη τῆς σεβαστῆς μας Αὐγούστας, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς;

— Τίποτ' ἄλλο, Σεραφεῖμ;

— Ὁὐ λόγια λόγια ὅσα θές... Μὰ εἶναι σὰν τὰ ψεύτικα λουλούδια πού φτιάχνουν οἱ χρυσοὶ μὲ πολλὴ τέχνη καὶ τὰ δείχνουν μὲ καμάρι ὑστερα... καὶ σοφίζονται χίλιους τρόπους γιὰ νὰ ψαρέψουν ἀγοραστῆς.

— Εἶσαι φρόνιμος, Σεραφεῖμ, τὸ ξέρεις; Ἄν δὲν ἦσουν νάνος θὰ σ' ἔκανα...

— Ὅχι, γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὄχι παρακοιμώμενο...

Καὶ γονάτισε ἐκεῖ μπροστά του ἔτοιμος τάχα νὰ τὸν παρακαλέσῃ μὲ κλάματα νὰ μὴν τοῦ κάνῃ τέτοιο φονερό κακό...

Ὁ Βρίγγας τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ ὀδέρκο, τὸν σήκωσε ψηλά σὰν ἕνα κακόμοιρο γατάκι καὶ τὸν ἀπῆλθε ἀπάνω στὸ τραπέζι.

— Λέγε μου γρήγορα τί ξέρεις... Καὶ καθαρά, χωρὶς παραβολές καὶ καμώματα.

— Οἱ ἀρχόντοι μανιάζουν γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Κρήτης... Δὲ φτάνει τόσο αἶμα πού χύθηκε; Κι' ὑστερα φοβούνται μὴν ἀληθῆς καὶ ἡ προφητεία.

— Ποιὰ προφητεία;

— Ὅποιος πάρῃ πίσω τὸ νησί ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς τοῦ μέλλεται νὰ καθίσῃ στὸ βασιλικὸ θρόνο... Νὰ λο-

πὸν μιὰ δουλειὰ πού πάντα σὲ κακὸ θὰ μᾶς βγῇ.

— Ἄν δὲν καταφέρῃ τίποτα ὁ Φωκᾶς πᾶνε χαμένα τόσοι στρατὸς καὶ τόσα καράβια. Δύο χρόνια τώρα δὲν μποροῦν νὰ ἡσυχάσουν ὅσοι κάθονται κοντὰ στὸ νεώριο τῆς Βλαχέρνας ἀπὸ τὰ σφυροκοπήματα... Ἀκόμα καὶ τὴ νύχτα δουλεύουν μὲ δαδιά... Κανεῖς δὲ μιλάει γι' αὐτό... Χρειάζεται. Τὰ καράβια κι' ὁ στρατὸς εἶναι σὰν τὴν ξεμυγιάστρα... Τὴν κρατᾶς στὸ χέρι καὶ δίνεις τίς μῦνες πού γίνονται λυσσασμένες κατὰ πάνω σου... Ἄν ὁμως σοῦ πέσῃ ἀπὸ τὸ χέρι, τί γίνεται;

Ἡ αὐτοκρατορία εἶναι τριγυρισμένη ἀπὸ ἐχτροὺς... μὰ κι' ἀπὸ φίλους πού εἶναι ἀκόμα χειρότεροι.

Κι' ἂν πάλι νίκησῃ ὁ Φωκᾶς καὶ βγῇ ἡ προφητεία;

Ὁ Βρίγγας, λέει, μὲ τὴν ἐκστρατεία τούτη ἀνοίγει δυὸ γκρεμοὺς. Μὰ εἴτε στὸν ἕνα πέσουμε, εἴτε στὸν ἄλλο, εἰμαστε χαμένοι.

— Πού τ' ἀκουσες αὐτά, Σεραφεῖμ;

— Στους φόρους, στοὺς ἐμβόλους, στὸν Ἰππόδρομο... μὰ καὶ στὸ παλάτι ἀκόμα μέσα... Προχτὲς στὴ στοά τῆς Χαλκῆς παρὰ λίγο νὰ πιαστοῦν δυὸ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἱκανάτων.

— Ποιοί;

— Τὸν ἕνα μονάχα ξέρω.

— Τ' ὄνομά του.

— Δημήτρης Γρηγοράς.

— Γρηγοράς, Γρηγοράς, ξαναεἶπε ὁ Βρίγγας ξύνοντας τ' αὐτὶ του σὰν νὰ τοῦ θυμίζε κάτι τ' ὄνομα αὐτό.

Ὡς τόσο ὁ Σεραφεῖμ ἐξακολούθησε:

— Ὁ Εἷας εἶπε: «Ὁ Βρίγγας ποτὲ δὲ θ' ἀφήσῃ νὰ γίνῃ ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ γιατί εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος. Οἱ στρατηγοὶ εἶναι σὰν τὰ σκυλιὰ τοῦ κυνηγιοῦ λυσσομαίανε καὶ γαυγίζουν μόλις ὁμοιοτοῦν τὸν ἀγριόχοιρο, μὰ δὲν πρέπει νὰ τ' ἀπολύσῃς παρὰ μόνο τὴ στιγμή πού χρειάζεται».

Χαμογελᾶς, Ζωζώ; Εὐχαριστιέσαι;

— Σὺν ἄλλῃ, τὰ ἔλεγε καὶ ὁ Φωκᾶς... ὁ οὐ τοῦ ἔκανα τὸν ἀδιάφορο... Ἦταν βέβαιος πὼς θὰ φτάσουν στ' ἀφτιά σου...

— Καλὰ, καλὰ, Σεραφεῖμ... κι' ὁ ἄλλος;

— Ὁ Γρηγοράς; Ἄ, ναι... πάλι γιὰ

Μία γυναίκα μὲ πέπλα... μιλοῦσε μυστικὰ μ' ἕνα νεαρὸ ἀξιωματικὸ

τήν άφεντιά σου... «Ίσα, Ίσα, λείπει, πού ό Βρίγγας, έπειδή είναι φρόνιμος άνθρωπος, δέν μπορεί νά δώση σημασία σέ ψευτοπροφητείες πού βγάζουν τά γραΐδια και οι άναντροι. Μά τό ένάντιο θά βάλη τά δυνατά του γιά νά σώση την αυτοκρατορία από τό σαράκι πού τρώει τή ρίζα της...».

— Τίποτ' άλλο, Σεραφεΐμ;

— Όχι, τίποτ' άλλο. Μοιάζα πού εκείνη ή λέξη «άναντροι» έρίθ.σε πολύ τά σπαθιά και παρά λίγο νά χυμήσουν έξω από τά θηκάκια τους, άν δέν έμπαινε στή μέση ό κένταρχος τής φρουράς.

— Τίποτ' άλλο; Ξαναρώτησε ό Βρίγγας.

— Τίποτ' άλλο, Ζωζώ, Έκαμε ό νάνος μέ θλιμμένο πρόσωπο. Έγώ θαρρούσα πώς έπιασα συναγρίδες κι αυτά ήτανε ψαράκια του άφροϋ, καθώς φαίνεται...

— Έυπρόξ, φεύγα λοιπόν και νά μη σέ ξαναδω μπροστά στά μάτια μου, ως πού νά σέ φωνάξω... Άλλοι μονό σου!

Ό Σεραφεΐμ πήδηξε κάτω από τό τραπέζι κι έτρεξε νά φύγη από τό ίδιο μέρος πού ήρθε. Ός τόσο στάθηκε μιά στιγμή άκόμα.

— Ζωζώ, Ζωζώ, ξαναείπε γυρίζοντας... Φοβάμαι... φοβάμαι... Ό Βρίγγας δέν άκουσε... έσκυβε συλλογιμένος. Μπροστά του, άπάνω στό τραπέζι ή περιωμνή τόν έοθέζε μέ τό μυστήριό της...

Οί Φωκάδες... δυνατή γενιά... Δομέστικοι, μάγιστροι, άκρίτες, άρχόντοι μεγάλοι... Ξεκινούν από τ' άπέρριστα χτήματα τους στην Καππαδοκία κι' άπλώνουν σάν τό χταπόδι άπλοκαμους και ζώνουν την αυτοκρατορία δλόκληρη... Φυτρώνουν δλοϋθε οί άπόγονοί τους και βλέπεις τά σουσουμια του σονιού, τό στεγνό πρόσωπο, τό πλαγύ στήθος, τά λιγνά ποδάρια, τά πράσινα μάτια μέ τ' άνασυρμένα στίς άκρες φρύδια νά παρουνισιάζονται μπροστά σου, όπου γύρισης τό μάτι σου... Νέοι, γέροι, παιδιά άκόμα... σάν κάτι πήλινα άνθρωπάκια πού πλάθει στό ίδιο καλούπι προκομμένος τεχνίτης κι' έχει πλημμυρίσει τούς πόρους. Πού πάει ή γενιά τούτη ή άπληστη πού τριγυρίζει τό θρόνο κι' άνεβαίνει τά ψηλά σκαλοπάτια του μέ τέτοιο έννευριστικό θράσος;

Οί Φωκάδες! Γιατί μέ τόσο επιμονή ζητούνε αυτή την επικίνδυνη έκστρατεία; Πιστεύουν πώς θά νικήσουν βέβαια και λογαριάζουν τή δύναμη και τή δόξα πού θ' άποκτήσουν... Τότε μπροστά στή λάμψη τους κι' αυτός ό Βρίγγας άκόμα θά σθήση. Έτσι όπως ένα δεύτερο άστέρι μόλις φανή στον ούρανό τό φεγγάρι τ' δλόγιμο. Μπορεί ως τόσο νά μεταίωση τό σκοπό τους; μά είναι φρόνιμο νά τά βάλη μέ τούς Φωκάδες; Ό Βασίλης Ρωμανός έξ άλλου, είτε γιατί του γύρισαν τά μυαλά, είτε γιατί πραγματικά έδλεπε πώς αυτή ή άτέλειωτη Ιστορία μέ τούς Σαρακηνούς πρέπει νά πάρη τέλος, είτε γιατί τέλος ή γενναία του φύση και ή νεανική του φιλοδοξία τόν παρακινούσε, ήθελε μ' όλη του τήν καρδιά και τό γρηγορότερο νά ξεκινήσουν τά πλεούμενα και ό στρατός γιά τήν Κρήτη... Όσο γι' αυτόν όμως ύπάρχει τρόπος και πολύ εύκο-

λος μάλιστα νά ήσυχάση... Και ή καλώσυνή του και ή έξυπιάδα του και ή πρόθυμη δ' άθεσή του νά κάνη τό χρέος του σέ κάθε περίπτωση, δέν άντέχανε μπροστά σέ μερικές του άδυναμίες. Ό προκάτοχος του Βρίγγα ό παρακοιμώμενος Βασίλειος, είχε πη κάποτε κάτι, πού διαδόθηκε εύτως στό παλάτι, μά κι' έξω από τό παλάτι, γιατί ήταν έξυπνο και πολύ χαρρακτηριστικό...

«Άν, λείπει, ή σύγκλητος συνεδρίαζε και σκέφτεται γιά τήν πιό σοβαρή ύπόθεση τής αυτοκρατορίας και έαφνικά ήχούσε τά βούκινα του κυνηγιού, ό άνηψιός μου ό Ρωμανός θά πεταγής από τό θρόνο και παραιριζοντας δλους κι' άναποδογυρίζοντας τό κάθε τί, πού θά βρεθής στό δρόμο του, θά προστάξη νά του φέρουν εύτως τ' άλογό του και τό κοντάρι του!»

— Ζωζώ, Ζωζώ, ξανακούστηκε μέσα στή σιωπή ή φωνή του νάνου... Φοβάμαι... φοβάμαι...

Ό Βρίγγας μέ δυό τηδήματα βρέθηκε κοντά του. Τό πρόσωπό του είχε γίνει κόκκινο από τό θυμό, γιατί κατάλαβε πώς κάτι είχε άκόμα νά του πη ό νάνος... Ισως τό σπουδαιότερο... Πάντα του έτσι έκανε...

— Λέγε, λέγε λοιπόν, του φώναζε, βρώμικο άσκι... Ποτέ δέν άδειάζεις μέ τό καλό. Πρέπει κανείς νά σέ ζουλήξη άπ' όλες τίς μεριές... και πάλι δέν μπορεί νά ναι σίγουρος πώς δέν άπόμεινε κάτι μέσα στίς δίπλες του...

— Κατέβα... κατέβα ως τόν ταπεινό σου δούλο, ύψηλότατε πραιπόσιτε και παρακοιμώμενε... Θέλει νά σου πη κάτι στ' αυτή, τόσο σιγά πού νά μην τ' άκούση, άν είναι μπορετό, ούτε ό Θεός ό παντογνώστης.

Ό Βρίγγας διπλώθηκε στά δυό κι' έβαλε τ' αυτί του στό στόμα του νάνου...

— Στο νυμφαίο, είπε αυτός προφέροντας σιγά κάτι κομμένα τά λόγια του... Στο νυμφαίο, δίπλα στό παλάτι τής Δάφνης... χτές τό βράδυ... σκοτεινά πιά... μόλις πού μόρρεσα νά ξεκρίνω... μά γυναικά μέ πέπλα, μιλούσε μυστικά μ' ένα νεαρό άξιωματικό...

— Τί λέγανε;

— Τόξερα πώς θά μέ ρωτούσες και γι' αυτό προσπάθησα μέ κάθε τρόπο ν' άκούσω... Σούρησκα μέ τήν κοιλιά κάτω στό χόρτα... σίμωσα και κρόφτηκα πίσω από ένα δέντρο... μά...

— Ένα νυχτοπούλι... Ένα νυχτοπούλι μου χάλασε τά σχέδια. Τρύμαζε, καθώς φαίνεται, νά δη έάφου μπροστά του τήν διορη θωριά μου, άφήκε μιά βραχνή στριγγιά και πέ...

— Άχ! Έκαμε ή γυναίκα τρομαγμέ-

Ό Βρίγγας διπλώθηκε στά δυό ν' άκούση.

νη... Ό άντρας τράβηξε τό σπαθί του...

— Και σύ;

— Έφυγα γρήγορα... όσο μπορούσα πιό γρήγορα... Έτρεχα, έπεφα... πήγαίνα χέρια πόδια... και πάλι σηκώνόμουν κι' έτρεχα...

— Γιατί τόσοσ φόδος;

— Γιατί; Πρώτα πρώτα γιατί τράβηξε τό σπαθί του... Ύστερα...

— Λέγε, τέρας, γιατί; φώναζε δυνατά ό Βρίγγας πού άρχισε νά ύποψιάζεται κάτι σοβαρό, καθώς φαίνεται...

— Γιατί... θαρώ... ή καλύτερα νά σου πω τήν αλήθεια... είμαι βέβαιος, πώς ή γυναίκα αυτή...

— Θά τελειώσης λοιπόν ή...

— ... ήταν ή Λυγούστα Θεοφανώ...

Ό Βρίγγας τόν κοίταξε γιά μιά στιγμή άμύλητος. Ύστερα σηκώθηκε άπάνω.

— Σεραφεΐμ, είπε πολύ σοβαρά. Θά σου πω κάτι κι' άκούσέ με... Ζούμε τώρα είκοσι χρόνια μαζί... μ' όλο πού κάποτε κάποτε μου φάνηκες χρήσιμος, μ' όλο πού δέν έχω άλλον έκτός από σένα πιστό κι' άφωσιωμένο... Άν πραγματικά ή γυναίκα αυτή ήταν ή Λυγούστα Θεοφανώ και σέ είδε και σέ γνώρισε... νά τό ξέρης. Σεραφεΐμ, οί δρόμοι μας γωρίσανε δριστικά... θά σέ πετάξω στό δρόμο σάν ψωριασμένο σκυλί.

Πήδηξε από τό τραπέζι, πήρε τήν άμύλητη έκφραση του, έβλεπε πώς ούτος ό Βρίγγας ήθελε νά τον πείσει, έπαιζε με τήν καρδιά του, έπαιζε με τήν καρδιά του, έπαιζε με τήν καρδιά του...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Τό μέγα παλάτι ή τά βασιλεία; όπως τό έλεγαν διαφορετικά, ήταν χτισμένο μέσα σέ άπέραντους κήπους πού έώνονταν από τόν Ιππόδρομο και τήν Αγία Σοφία ως τήν Προποντίδα. Ένα τεράστιο τρίγωνο πού είχε βάση 2 χιλιόμετρα και ύψος 500 μέτρα άπάνω κάτω.

(Άκούσθε!)

Ο ΔΗΪΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΣΤΗ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ

Τὸ ἑπαναστατικὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη στὴ Βλαχία πρῶτος τὸ πληροφορήθηκε, τὴν πρώτη τοῦ Μάρτη τοῦ 1821, ὁ Προεσθεὺς τῆς Ρωσσίας Στρογγανῶφ, ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἔβρεξε νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ στὸ Σουλτάνο Μαχμούτ. Τὸ ἴδιο βράδυ φτάσανε ἀκόμα περισσότερες εἰδήσεις ἀπὸ τὴν ἡγεμονία. Γιὰ τὸν Σουλτάνο δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι τὸ κίνημα δὲν ἦταν τὸ ἔσπασμα ἐνὸς λαοῦ σκλησμένου, γιὰ νὰ ἀποχτήσῃ τὴ λευτερίαν του, ἀλλὰ ἦταν ἓνα στρατιωτικὸ δημιούργημα τῆς Ρωσσίας. Ἡ θέσι τοῦ Ὑψηλάντη στὴ Ρωσικὴ αὐλὴ δὲν ἄφηνε γιὰ τοῦτο καμμιὰ ἀμφιβολία. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἡ Πύλη προέβλεπε σὲ διπλωματικὰς παραστάσεις τοὺς Προεσθεὺς τῆς Ἀγγλίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἀδίκᾳ διαμαρτυροῦνται ὁ Στρογγανῶφ καὶ τόνιζε πῶς ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ δὲν ἔχει καμμιὰ ἀνάμιξι στὴν Ἐπανάστασι τοῦ Ὑψηλάντη. Ἡ Πύλη πίστευε, καὶ μαζί της καὶ ἡ ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη, ὅτι τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη ἦταν πολεμικὸ Ρωσικὸ δημιούργημα, πού ὡς σκοπὸ του εἶχε τὴ συντριβὴ τῆς Τουρκίας. Καὶ εἶχε στὰ χέρια της πολλὰ στοιχεῖα ἡ τουρκικὴ ἔξοσλα πού τῆς πιστοποίησαν τὴν ἐνόχῃ τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἔξοσλα ἀφῆκε τὸ σκοπὸ τῆς Φλωρεντίας, τὸ μεγάλωμα πού πῆρε στὸ Ρωσικὸ κράτος, τὴν ἐθνοια τοῦ Ἰσάου, τὰ χρηματικὰ κοινῶλια πού κάθε τόσο σκόρπωνε στοὺς Ἕλληνας, τὰς πολεμικὰς συγκεντρώσεις τῶν Ἑλλήνων στὴν Ὀδησσό, στὸ Κιωνόβ καὶ στὸ Ἰσμαήλ. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ, φτάσανε στ' αὐτὰ τοῦ Σουλτάνου εἰδήσεις πὺδ ἄσχημες. Γι' αὐτὸ καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ σῇσῃ τὴν Ἐπαναστατικὴ πυρκαϊὰ τῆς Μολδοβλαχίας, στέλνοντας ἐκεῖ στρατηγούς δοκιμασμένης πείρας καὶ ἀξίας, μὲ πολλὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις. Κι' ἀκόμα κήρυκε διάδωσαν τοὺς σκοποὺς τῶν ἑπαναστατῶν στὸν λαό, καλώντας τον νὰ εἶναι ἔτοιμος καὶ μὲ παρατροχισμὸν χατζάρι νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Ἐπαναστάτας. Αὐτὰ ὅλα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀγανακτήσουν τὸν Τουρκικὸ λαὸ νὰ τὸν ὠρῇ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἑπαναστάτας. Αὐτὰ ὅλα ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀγανακτήσουν τὸν Τουρκικὸ λαὸ νὰ τὸν ὠρῇ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἑπαναστάτας. Αὐτὰ ὅλα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀγανακτήσουν τὸν Τουρκικὸ λαὸ νὰ τὸν ὠρῇ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἑπαναστάτας. Αὐτὰ ὅλα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀγανακτήσουν τὸν Τουρκικὸ λαὸ νὰ τὸν ὠρῇ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἑπαναστάτας.

[illegible]

Γρηγόριος νόμισε πώς με τὸ πνεῦμα τῆς ὑποταγῆς θὰ ἀπεσοδοῦντο δυσάρεστα γεγονότα, κι ἔστειλε μακρὰ ἀναφορά στὴν Πύλη, ποῦ ἐθεβαλῶνε τὸν Σουλτάνο δι-
 τ'Εὐρώπης ἔκτα, ποιοὶ στοὶς νόμους καὶ διαταγές του, κι ὅτι με μεγάλην τους εὐχαρίστησι θὰ βοηθήσαν τὴν Τουρ-
 κικὴ ἔξουσια γιὰ νὰ ἐδρασιωθῇ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ν' ἀρχίσῃ πάλι ἡ κανονικὴ ζωή.

Στις 9 του Μάρτη Σουλτανικό διάταγμα διάταξε τὸν Οικουμενικὸ Πατριάρχον νὰ στείλῃ στὴν Πόλιν τοὺς καλὺς πατέρας Ἀρχιερεῖς. Ὁ Πατριάρχης, ἀκούσθωντας τὰς αὐτῶν τῶν σεβαστάων, διέβητο ἀντιμερῶς, καὶ σταυρώσαντες οἱ ἑσθιοὶ Δουκτοὶ, ὁ Δερκὴν Γρηγόριος, ὁ Νικαίου Βασίλειος, Ἀθανάσιος, ὁ Θεσσαλονικὴς Ἰωσήφ, ὁ Πάριος Ἰωάννης, καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωροθέος, καὶ ὁ Ἄγγελος Εὐγένιος. Καὶ οἱ ἑξῆς Διοκλιταὶς πατέρες ἐπὶ τῶν σιγῶν ἀποβιβάσαντες, μετὰ πραγματικὸν δεσποτικὸν θάρρος, κ' ἀπὸ 'κεῖ σταλθῆκαν· ὁ ἕνα Τουρκικὸν σπῆτι πρὸς τοὺς ἀπαγορευτικὰς καθέ ἐπικοινωνία. Τῇ μέρᾳ ἐκείνῃ χιλιάδες Μουσουλμάνοι κύκλωσαν τὸ σπῆτι τοῦ τραυτέρου τῶν θρησκείων ἀρχηγού, τοῦ Σιδηροπέτη, καὶ ἔστησαν μετ' αὐτοὺς καὶ φωνῆς τὴν κήρυξιν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Τῇ ἰδίᾳ στιγμῇ ἐπιδροκαλεῖτο ὁ Σουλτανικὸς ἀσπὶς ἀσπίδοι καὶ ἐπιταχτικὰ τῶρα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀπαραιτήτου φεγγαριῦ καὶ ἀσπὶς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἁγίου. Ἀλλὰ ἡ μεγάλη ἐκείνη θρησκευτικὴ ψυχὴ τῶν Ὁθωμανῶν, πρὸς ὃν Ἕλληνας, καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ σὺν ταῖς πάντα τὴν μέσῃ του, ἔζησε καθὼς καὶ σκεφθῇ, καὶ τόνισε στὸ Σουλτάνον, μετὰ τὸ θάρρος πρὸς τοῦδινε τὸ ἀνώτερον θρησκευτικὸν πνεῦμα τοῦ, τὸ ὅτι ἦταν ὁ ἑαυτοῦ ἑαυτοῦ ἀντιφάση τοῦ ἀσπιδίου, ἀσπίδος ἐκείνου τοῦ Ἕλληνων μετὰ σὲ καὶ κερκὶς στιγμήν. Ὁ Σουλτάνος, ἔπειτα, μετὰ ὁ ἄλλος δὲν ἔγινε τὴν διαφύλαξιν τοῦ Σουλτάνου καὶ Σιγῶν ἐπὶ τῇ τῇ. Ἐσθὶ ἀντίσας ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος. Ἐθέλησε νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ καὶ τοῦτο γιὰ νὰ δὴνηται ἀσφαλιστικὰ τὸ τοῦ μινὸς τοῦ στὸ δρόμον τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς γαλήνης. Πρὸς τοῦ Πατριάρχου ἡ ἐκδοσις τῶν Πολεμικῶν καὶ δευτέρως ἀπὸ τὸν Σουλτάνον καὶ τὴν ἐκδοσὶν γιὰ τὸ σπῆτι τοῦ Σουλτάνου. Ἐκεῖ προσπάθησε νὰ τὸν πείθῃ γιὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Ἕλληνισμοῦ καὶ τὸν ἐξώρκεισε στὸ νομὸν τοῦ παντοδυναμοῦ Θεοῦ ν' ἀντισταθῇ μετὰ τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ἀσπίδος τοῦ Σουλτάνου, πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ἀσπίδος τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Σουλτάνος, ἔπειτα, μετὰ ὁ ἄλλος δὲν ἔγινε τὴν διαφύλαξιν τοῦ Σουλτάνου καὶ Σιγῶν ἐπὶ τῇ τῇ. Ἐσθὶ ἀντίσας ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος. Ἐθέλησε νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ καὶ τοῦτο γιὰ νὰ δὴνηται ἀσφαλιστικὰ τὸ τοῦ μινὸς τοῦ στὸ δρόμον τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς γαλήνης. Πρὸς τοῦ Πατριάρχου ἡ ἐκδοσις τῶν Πολεμικῶν καὶ δευτέρως ἀπὸ τὸν Σουλτάνον καὶ τὴν ἐκδοσὶν γιὰ τὸ σπῆτι τοῦ Σουλτάνου. Ἐκεῖ προσπάθησε νὰ τὸν πείθῃ γιὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Ἕλληνισμοῦ καὶ τὸν ἐξώρκεισε στὸ νομὸν τοῦ παντοδυναμοῦ Θεοῦ ν' ἀντισταθῇ μετὰ τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ἀσπίδος τοῦ Σουλτάνου, πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸν ἀσπίδος τοῦ Σουλτάνου.

— Μην ἀμφισβállετε ποτέ γιὰ τὴ φιλάνθρωπιά μου καὶ τὴν εὐκαρίαν τὴν Μονάχα σὰς παρὰ τὸν νόμον νὰ μοῦ ἀποδείξητε ὅτι ἡ Ἐπανάστασις αὐτὴ δὲν ἔχει γενικὸ χαρακτῆρα. Βεβαιώστε μου ὅτι τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ ἔθνους σας δὲν εἶναι ἔνοχο. Τὰ ἄλλα ὅλα εἶναι δική μου δουλειά. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν ποῦ ἔχω νὰ ὑπερασπισθῶ, μὲ ὅλη μου τὴ δύναμιν, ἕως ποῦ ἀπειλεῖται ἀπὸ ἀφρονισμῶ.

Ὁ Πάπας ἐκ καταθέσεως ὁ Γενάρχης ἱεραρχίας τοῦ καί-
νευτος ἀποφασιστικῶς ἐξέταξε τὴν Εὐδοκίαν τῶν ἐπιστολῶν που εἶχε ζη-
τήσῃ ἀπὸ τίς πρώτες μέρες τῆς Ἑπανόστασης ἡ Πύλη.
Ἡ ζωὴ ἐνός βλάκερου βασιλέως ἀπὸ τα χαρτὰ

Εκείνα. Σάν άστραπή πέρασε από τό νού του Πατριάρχη τό μέγεθος τής ευθύνης. Θά πρόβαινε ο' αυτή τή διπλωματική πράξι πού ή ζωή ενός λαού του την υπαγόρευε.

Τήν ίδια μέρα συνταχτήκανε τρία πατριαρχικά έγγραφα και μέσα σ' αυτά άφωριζότανε ο 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης κι' ο Μιχάλης Σούτσος. 'Ελύετο ο θρόνος τών Φιλικών και οι 'Ελληνες όλοι έκαλούντο σέ τυφή πιστι και άφοσίωσι στο Σουλτάνο.

Ο Σουλτάνος όμως δέν ήμέρωσε. Γύρευε την έκδοσι του φειρά. Ο Τούρκος κληρικός άρνιότανε. Δέν ήθελε νά παραβή την έντολή του 'Αλλάχ και νά συνδέση τό δνομά του μέ τή σφαγή χιλιάδων ανθρώπων. Σέ λίγες μέρες πλήρωσε μέ τή ζωή του την πιστι του αυτή προς τους θεϊκούς νόμους.

Σουλτανικό διάταγμα τόν έξώρισε. Στο δρόμο τόν έδο-λοφόνησαν. Θύμα κι' αυτός τής ελληνικής έλευθερίας και τών λαμπρών θρησκευτικών του άρχών. 'Αλλά ούτε και τώρα ο Σουλτάνος έμενε εύχαριστημένος. "Επαψε πασάδες και βεζύρηδες μέ τή δικαιολογία πώς εύνοούσαν μέ την πολιτική τους τους 'Ελληνες. Κι' άν τώρα δέν μπό-σανε νά κηρύξη έπίσημα τόν ιερό πόλεμο, έπρεπε όμως νά πέσουν πολλά κεφάλια. Το πρώτο έπίσημο κεφάλι πού έπεσε στή Βασιλεύουσα ήτανε τό Νικόλα Σκαναδή. Στόν ίδιο θανατικό δρόμο τόν άκολούθησε ο γαμπρός του Μιχάλης Μάνος, γιά τό λόγο πώς δυό του παδιά εί-χαν καταταγή στο στρατό του 'Υψηλάντη, ο Θεωδωράκης Ρίζος και ο 'Αλέξης Φωτειός. Στά Ψαράδες πάλι τής Πόλης κρεμάστηκε ο Μητροπολίτης 'Εσέσου Διονύσιος Καλλιάρης και μέ τή δικαιολογία πώς κατάγονταν από τζάκι Φαναριώτικο. Βάδισε και ούτος ο παπάς προς τό μέρος τής κρεμάλας μ' ένα ασύγκριτο μεγαλείο.

Τους φόνους αυτούς τους άκολούθησαν άλλοι. Η Βα-σιλεύουσα είχε μετασληθή σέ μακελειό και τό αίμα έ-τρεχε στους δρόμους ποτάμι. Οι Τούρκοι, σύμφωνα μέ τις Σουλτανικές διαταγές, ήτανε όλοι ώπλισμένοι και γύ-ριζαν σάν δαιμονισμένοι στους δρόμους. Ήτανε μέρες τρομαχτικές αυτές γιά τόν 'Ελληνισμό τής Βασιλεύουσας πού ξεπέρναγαν σέ τραγικότητα όλες τις προηγούμενες.

Τ' απόγευμα τής τελευταίας μέρας του Μάρτη φτάσανε στήν Πόλη έφιπποι άγγελιαφόροι. Είχανε ξεκινήσει από τό Γιαννιώτικο στρατόπεδο του Χουροίτ Πασά γιά νά άναγγείλουνε στο Σουλτάνο ότι οι ραγιάδες τής Κα-λαμάτας, τών Καλαβρύτων και τής Πάτρας, τής Βοστί-τοας και τής Μάνης δλάκερη σήκωσαν μπαϊράκι. Ή-φαιστέιο γίνηκε ή ψυχή του Μαχμούτ, σάν άκουσε τούτα τ' άέλπιστα παραγγέλματα τού στρατηγού του.

Στις τέσσερες τ' Απρίλη φτάσανε στή Βασιλεύουσα καινούργιοι άγγελιαφόροι, πού άνάγγελλαν ότι στα Σά-λωνια και στή Λειβαδιά γίναν τα ίδια. 'Ακολούθησαν άλ-λοι από τά Δαρδανέλλια. Ο πληθυσμός τής Πόλης έμαθε τούτα τά νέα από τους γενίτσαρους πού άγριεμένοι γύ-ριζαν πού δούσε και χάνεζαν παντού τις άντρο, α-στικές σφραγίδες του δλέθρου. Ο Σουλτάνος σκέφτηκε πάλι τό θρόνο του και τή ζωή του. Ή ύπεροχή τών Φα-ναριωτών τόν συγκλόνηζε. Και ξαναθυμήθηκε τις σφα-γές. Στήν πρώτη τ' Απρίλη ώργανώθηκε μεγάλη όχλο-κρατική διαδήλωση μέ θρησκευτικών χαρακτήρα. Οι σο-φτάδες και οι σπουδαστές τών σχολών, οι Ιμάμηδες και οι δερδισήδες ξεχύθηκαν στους δρόμους, μπήγοντας τρελλές φωνές και ξεστομώντας βαρείες κατάρες. Η δια-δήλωση αυτή τράβηξε γραμμή γιά τις ελληνικές συνοι-κίες. Μέ στυλιάρια και σπαθιά χτυπούσαν κι' έσπαναν τις πόρτες. "Ευπαίναν μέσα δίχως διατυπώσεις κι' έσκό-τωσαν τους 'Ελληνες. Μετά ή δαιμονική διαδήλωση πήγε στήν έκκλησιά τής Ζωοδόχου Πηγής πού βρίσκονταν δξω από τά τείχη τής Πόλης. Ήτανε έπίσημη ήμέρα κείνη γιά τό χριστιανισμό—Κυριακή τών Βαίων—και στίς έκκλη-σιές νόμισαν πώς θά εύρισκαν κόσμο. Πρώτοι οι σοφτά-δες γύθηκαν λυσσοσμένοι μέσα στόν κόροφο τής έκκλησιάς. Κερωμένοι οι λίγοι χριστιανοί πού βρέθηκαν εκεί, μπή-καν στο ιερό και χώθηκαν κάτω από την Άγία Τράπεζα. Και κεί όμως μπήκανε οι Λαζοί και τους κόψανε τά κε-φάλια. Μετά άρπαξαν τά ιερά σκεύη, έσκότισαν τις εικό-

νες, και παράδωκαν στή φωτιά δλάκερη την έκκλησιά. Τα ίδια γίνηκαν και σέ πολλές άλλες έκκλησίες.

Τήν άλλη μέρα, πού ήτανε και ή πρώτη τής έβδομάδος τών Παθών του Κυρίου, δόθηκε ένα γράμμα στο Μεγάλο διερχνέα Κωνσταντίνο Μουρούζη και πού έφερνε την υπογραφή του 'Αλέξανδρου 'Υψηλάντη. Στο γράμμα κείνο πού άναγγελλόταν ή επανάστασι τής Μολδοβλα-χίας και ζητιώται ή συδρομή του γιά την επιτυχία του άγώνα. Ο Μουρούζης—ρωμής τετ— τή σκευωρία και θυμωμένος άπέθηκε τό σύμβουλο τών έξωτερικών ύποθέσεων Χαριτζιγιέ Ναζιρί και του μίλησε γιά την αίσοχη πράξι πού του σκάρωσαν οι έχθροί του. Ο Τούρκος—πού σ'ιγούρα τά-ξερε όλα—πήρε τό γράμμα κι' έκανε πώς τό διαβάζει. Και σάν τελείωσε είπε στο Μουρούζη.

—'Αδικα σέ σκυοφαντούν στο Δοδλέτι. Τράβα στο σπíti σου και ήσυχασε.

Δέν πρόλαβε όμως νά θυγή από τό γραφείο του Να-ζιρί και μιá ομάδα Τούρκων τόν περικύκλωσε. Ήταν αίχμάλωτος. Από τά μάτια του πέρασε ή αρχή και τό τέλος τής ζωής του. Τόν πήγανε την ίδια ώρα στο Γυαλί κιοσκίου, πού έπαιρνε τόν άέρα του ο Σουλτάνος. Από μακριά είδε ο Μουρούζης τό δήμιο μέ τό τσεκούρι. Και πάρα πέρα τόν ίδιο τό Σουλτάνο. Δέν έχασε την ψυχραι-μία του, και πέταξε στα μούτρα του Σουλτάνου, σέ γλώσσα τούρκικη, τούτα τά γιομάτα πατριωτική μεγαλο-πρέπεια λόγια.

«Αιμοδόρε Σουλτάνε, Σουλτάνε άδικε, Σουλτάνε άθλιε. 'Εσήμανε ή τελευταία ώρα τής βασιλείας σου. Οι άγριότητές σου θά τιμωρηθοϋν. Ο Θεός θά εκδικήση τό 'Ελληνικόν 'Εθνος».

Τόν άρπαξε τότε ο δήμιος και μέ μιās τουκοφε τό κε-φάλι. Με όρμη τρέσανε τά αίματα και βάψανε τή φαίντα-χτερή δθωμανική φορεσιά του. Το κεφάλι του τό πήγαν στο Σουλτάνο, και τό κορμί του τό πέταξαν στή θάλασσα. Ο Βόσπορος γινότανε και πάλι ο άπέραντος ύγρός τάφος κείνων πού πλήρωναν μέ τή ζωή τους τή δίψα τους γιά την αλήθεια και τό άναστάσιμο φώς.

Κώστας Καλαντζής

Ο 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης κηρύσσει την 'Επανάστασιν εις τούς 'Ισούς.

ΔΕΣΠΩ ΒΟΤΣΗ

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα παραδειγματά της ἱστορίας μας, γύρω ἀπὸ τὸν δοξασμένον ἀγῶνα τοῦ 1821, εἶναι ἡ θυσία τῆς Δέσπῳς Βότση. Ὑπῆρξε κι' αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες καρδιές τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλευθερίας, μιὰ ἀκόμα ἀπὸ τίς τόσες ἡρωίδες τοῦ 1821.

Τὸν χειμῶνα ἐκεῖνο, ἐνῶ οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου πολεμοῦσαν ἐναντίον τοῦ τυράννου, ἡ Δέσπω Βότση κλείστηκε στὸν πύργο τῆς Ρητινιάσσης με' τίς κόρες της καὶ με' τὰ ἐγγόνια της. Ἐκεῖ ἀναμένουν τὸν θάνατο.

Σὲ μικρὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὸν πύργο ὁ Ἀγέρων βογγᾷ, φουσκώνει μέσα στὴν κοίτη του σὰν νὰ προαισθάνεται

κάποιο κακό, βογγᾷ καὶ μουγκρίζει σὰν ἄγριο θηρίο καθὼς κυλᾷ τὸ ἀφρισμένο νερό του, πὺλ χτυπᾷ με' κρότο ἀπάνω στὸν βράχο. Κι' ὁ κρότος αὐτός πὺλ διαταράζει τὴν μελαγχολικὴ ἡρεμία τῆς φύσεως ἀνακατεύεται τώρα με' τὴν κλαγγὴ τῶν ὅπλων τῶν πολεμιστῶν, με' τὸν ἀλαλαγμὸ τοῦ ἀτάκτου καὶ ἀγρίου στίφους πὺλ πλησιάζει. Ἦδη ὁ ἐχθρὸς ἀρχίζει ν' ἀνεβαίνει τὸν λόφο καὶ σὲ λίγο φθάνει μπροστὰ στὸν πύργο, ρίχνεται με' λύσσα ἐναντίον τῆς ἀμπαρωμένης πόρτας του, βέβαιος κι' ὅλας ὅτι ἡ νίκη εἶναι δική του. Σχέδια ἀγρίας ἐκδικήσεως φαντάζεται ὁ νοῦς τῶν κατακτητῶν ἐναντίον τῆς τιμῆς τῶν πολιορκουμένων γυναικῶν. Γελιοῦνται δμως!

Ἡ πυργοδέσποινα, κάτωχρη ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησι, δίνει πρώτη τὸ παράδειγμα καὶ σπεύδει στίς πολεμιστρες τοῦ πύργου. Οἱ κόρες της τὴν μιμοῦνται καὶ τὸ τουφεκίδι ἀρχίζει. Καμμιὰ σφαῖρα τους δὲν πηγαίνει χαμένη, κι'

ἕνας - ἕνας οἱ πολιορκητὰι σωρίζονται κατὰ κράτος. Ἄλλοι μόνον δμως εἶναι μόλις καμμιὰ δεκαριά οἱ γενναῖες γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά πὺλ ὑπερασπίζονται τὸν πύργο, ἐνῶ οἱ Τούρκοι μετροῦνται κατὰ ἐκατοντάδες.

Ἦδη οἱ σφαῖρες ἀρχίζουν νὰ ἐξαντλοῦνται.

«Ἀ νὰ θε μὰ σὰς, παραδοθῇτε! οὐρλιάζουν οἱ Τούρκοι ἀπ' ἐξῶ. Ἀσκοπα πολεμᾶτε καὶ θὰ πληρώσετε ἀκριβὰ γιὰ τὴν κάθ' ἐ σφαῖρα πὺλ μὰς βρίσκει!»

Ἡ Δέσπω παραδομένη. Νὰ ζήσουν σκλαβωμένες. Νὰ ὑποφέρουν τὰ πιὸ θοικτὰ βασανιστήρια καὶ τὴν ἀτίμωσι... Ἀλλὰ τί εἶναι ὁ πό-

νος ἀπέναντι στὴν ἀτίμωσι; Ὅχι, γίλιες φορές διπλὴ! Καλλίτερα νὰ πεθάνουν σὰν γνήσιες Ἑλληνίδες παρὰ νὰ πέσουν ζωντανές στὰ χέρια αὐτῶν τῶν θηρίων.

Μονάχα ἕνα μεγάλο βαρέλι γεμάτο μπαρουτὸ τοὺς ἀπόμεινε, κι' αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ σωτηρία τους. Τότε ἡ Δέσπω στρέφεται πρὸς τίς κόρες καὶ τὰ ἐγγόνια της καὶ φωνάζει:

— Παιδιά μου, τί προτιμᾶτε, ἕναν ἐνδοξὸ θάνατο ἢ μιὰ ἀτιμασμένη ζωή;

— Τὸν θάνατο, μάνα, τὸν θάνατο! ἀποκρίνονται ὅλοι με' μιὰ φωνή, κι' ἀμέσως ἀγκαλιάζονται καὶ φιλοῦνται γιὰ τελευταῖα φορὰ.

Κατόπιν γονατίζουν ὅλοι γύρω στὸ βαρέλι τοῦ λυτρωμοῦ, σ' αὐτὸ ἔχουν ἐμπιστευθῇ τὴν πίστι τους, τὴν τιμὴ τους, τὴν ἐλευθερία τους. Ἡ Δέσπω εἶναι ἔτοιμη, ρίχνει ἕνα βλέμμα τρυφερῆς ἀγάπης στὰ λατρευτὰ παιδιά της. Ἡ καρδιά της σπαράζεται, ἀλλὰ ὁ χωρισμὸς θὰ εἶναι σύντομος.

Γιὰ ἕνα λεπτὸ ὅλων ἡ σκέψις συγκεντρώνεται στὸν Θεόν. Ξεγνοῦν ὅτι βρίσκονται στὴ γῆ, θαρροῦν πὺς βλέπουν νὰ φτερουγίζουν τριγύρω τῶν οὐράνιων, ἀγγελικῆς μορφῆς, πὺς ἀκοῦνε τὰ χερουδεῖα νὰ ψάλλουν ὕμνον δόξης στὸν Κύριον, ἐνῶ στολίζουν τὸ μέτωπό τους με' τὸν στέφανο τοῦ θριάμβου, τῆς θυσίας τῶν σὸν βωμὸ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἑλευθερίας.

...

Πρῶτὴ ἡ Δέσπω συνέρχεται ἀπὸ τὴν ἔκστασι τῆς καὶ παίρνει ἕνα ἀναμμένο δαυλὸ ἀπὸ τὸ τζάκι. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἡ βαρεῖα πόρτα ὑποχωρεῖ στοὺς ἀρμούς της κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν πολιορκητῶν καὶ ἐξαφνικὰ μιὰ πυκνὴ μάζα ἀνθρώπων ὁρμᾷ μέσα στὸν πύργο. Ἐνα ἀπαίσιο χαμόγελο, μιὰ σατανικὴ χαρὰ λάμπει στὸ ἀγριοπρόσωπο τῶν Τούρκων, μιὰ χαρὰ ἀνανδρῆ, πὺλ προδίδει τὴν ἀτιμὴ σκέψι τους. Χαίρονται γιὰ τὴν σὲ λίγο θὰ ἐκδικηθοῦν τίς ἡρωίδες αὐτές πὺλ τόλμησαν νὰ τοὺς ἀντισταθοῦν.

Ὡστόσο, ἡ Δέσπω μένει ἀτάραχη, κάνει τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ ρίχνει τὸν ἀναμμένο δαυλὸ μέσα στὸ μπαρουτὶ. Τότε, μιὰ τρομακτικὴ βοή συνταράζει ὅλα τὰ περίε. Ὁ βράχος τῆς Ρητινιάσσης συγκλονίζεται ὡς τὴν βάσι του καὶ ὁ πύργος τοῦ Δημουλά, σὰν ἕνα τεράστιο πυροτέχνημα, ἐκσφενδονίζεται πρὸς τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ ξαναπέση σὲ συντρίμμια, κάτω ἀπὸ τὰ ὅποια συμπαράσφύρει ὅλη αὐτὴ τὴν στρατιά πὺλ ἐπὶ μιὰ μέρα ὀλόκληρη πολιορκοῦσε πέντε γυναῖκες καὶ πέντε παιδιά. Δὲν ἀπόμειναν παρὰ τὰ καρδουσιασμένα κορμιά τῶν γυναικῶν αὐτῶν γυναικῶν, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τους ὑψώνεται, φθάνει στὴν οὐράνια, στὴν αἰώνια κατοικία τους. ὅπου θὰ μένουν παντοτενὰ ἐνωμένες, δοξασμένες κι' ἀθάνατες.

Φ. Γερ...

Ἡ Δέσπω Βότση, ἡ ἡρωὶς πολεμιστὴς τοῦ 1821, καὶ τὴν ἑρωμένην της, τὴν ἑρωμένην της, τὴν ἑρωμένην της, τὴν ἑρωμένην της.

Ο ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ

Ο Διοικητής της Ε.Ο.Ν. στη μικρή νησιώτικη πολιτεία ήταν πολύ στενοχωρημένος. Είχε ετοιμασθή να γιορτάσει την Εθνική επέτειο με τη συνθησυσμένη ένθουςιά της συμμετοχή των νέων του τοπικού σχηματισμού, όταν, ξαφνικά, έλαβεν από το Κέντρο διαταγή για έναν εξαιρετικό εορτασμό, με γενική συγκέντρωση όλων των σχηματισμών κι' η γιορτή ήταν αύριο. Πώς θα είδωποιούσε τους υποτομείς των χωριών; Ήταν πιά προχωρημένο το απομεσήμερο. Σε λίγο θάρχιζε να σουρουπώνει. Κι' ούτε τηλεγράφος, ούτε τηλέφωνο υπήρχε. Μόνο με άπεσταλμένο θα μπορούσε να τους είδοποιήσει. Άλλα ποιόν βάσταλνε μέσα στη νύχτα και με καιρό που δεν ήταν καθόλου καλός;

Ο πρώτος επιτελής του, ένας νέος σοβαρός και θετικός, που καθόταν στο αντικρινό τραπέζι και παρακολουθούσε τη στενοχώρια του Διοικητού, θέλησε να τον βγάλη απ' τη δύσκολη θέσι.

— Δεν φταίμε εμείς, είπε, αν το ταχυδρομείο καθυστέρησε να μας δώσει τη διαταγή. Θα τ'α εξηγήσουμε στην αναφορά μας και θα κάμουμε τη γιορτή με τ'α δικά μας μόνο παιδιά.

— Όχι, είπε ο Διοικητής. Ο σκοπός δεν είναι να είμαστε τυπικά εν τάξει. Ο σκοπός είναι να κάμουμε όπως πρέπει την εθνική μας γιορτή. Νά τη χαρούν όλα τ'α παιδιά μας, και να τη γαρή και η Κοινωνία που μας τ'α εμπιστεύεται και μας δίνει τη στοργή της και την υποστήριξή της.

Σηκώθηκε από το γραφείο του κι' άρχισε να βηματίζει μέσα στο δωμάτιο. Σε λίγο στάθηκε μπροστά στον επιτελή του.

— Νά καλέσεις άμέσως όλους τους βαθμοφόρους μας, του είπε αποφασιστικά.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και το δωμάτιο γέμισε από νεάτα και ζωή. Ήθταν καμιά δεκαριά παιδιά, δεκαπέντε ως δεκαοκτώ χρόνων, με την υγεία και την δύναμη στα κορμιά, με τον έθουςιασμό και την αποφασιστικότητα στα μάτια.

Ο Διοικητής τ'α καμάρωσε με μιά ματιά και το πρόσωπό του αϊθρίασε.

— Συναγωνιστάι! τουδς είπε. Πήραμε διαταγή να γιορτάσουμε πανηγυρικά, με γενική συγκέντρωση των σχηματισμών μας, την αύριανη επέτειο της 25ης Μαρτίου και δεν τ'α μπορούμε να είδοποιήσουμε τους υποτομείς μας. Είναι ανάγκη κάποιος από σ'ας να πεταχτεί ίδιος να τους είδοποιήσει. Ποιός ήθελε να αναλάβει αυτή τη φροντίδα;

— Εγώ!

Θά νόμιζε κανείς πως ήταν μιά μονάχα φωνή αυτή που απήντησε; Κι' ήταν, αλήθεια, μιά φωνή, αλλά βγαλμένη απ' όλα μαζί τ'α στήθεια, όπως μιά ήταν κι' η ψυχή τους.

Ο Διοικητής έμεινε λίγες στιγμές σιωπηλός.

— Δεν έχω καμιά άμφόβια, είπε. Πάντα, όπως τ'α σ'ας τ'ω δε, είναι πια άσφα, σ'ι λίγο θα νικηθώ, όποτε δεν είναι καλός, ίσως νάχουμε και βροχή. Πάντα να πηλ καποός, που να έρη και τ'α τους δ'όλους, ν'ά τ'α περισοότερο και νάχη και άλογο, για να μη άργηση.

— Άλογο έχω εγώ! έρώναζε ο Μήτσος ο ένωμοτάρχης.

— Εγώ έχω ποδήλατο, είπε ο διαδάρχης ο Γιώργος.

— Τό ποδήλατο μπορεί να χαλάση, άντέτεινε ο Μήτσος, να τρυπήσουν τ'α λάστιχά του. Τό άλογο είναι πιο σίγουρο.

— Εγώ είμαι όμως μεγαλύτερος, απήντησε ο άλλος. Άντέχω περισσοότερο. Και τό ποδήλατό μου είναι γερό.

— Μιά πέτρα, ένα καρφί, και π'άνε τ'α λάστιχά σου, είπε πεισιμωμένος ο Μήτσος. Κι' ύστερα; Θά π'ας με τ'α πόδια;

— Θά πάω με τ'α πόδια, βέβαια! Γιατί όχι;

— Εγώ όμως θά πάω πιο σίγουρα και πιο γρήγορα!

— Μά εγώ είμαι ανώτερός σου, είπε ο Γιώργος.

Ο Διοικητής τους παρακολουθούσε σιωπηλός, με τ'α μάτια στο έδαφος από χαρά κι' έκπληξη...

— Πάντα τσακωμένοι έσείς, είπε χαμογελώντας. Τέτοια τσακώματα όμως σ'ας τιμούν και σ'ας έξυψώνουν. Πάντως θά βάλουμε κλήρο.

Ο κλήρος εδύνησε τον Γιώργο, που τ'α μάτια του άστραψαν από χαρά. Ο Μήτσος κατσούφιασε λυπημένος. Ο Διοικητής του χτύπησε χαϊδευτικά την πλάτη.

— Έλα, μη στενοχωριέσαι, του είπε. Έχεις τόσα να φροντίσεις και ού έδω για τη γιορτή....

...

Είχε πιά άρχίσει να νυχτώνη όταν ο Γιώργος, καθάλα, λα σ'α τ'α πόδια του, έμπηξε με το κορμ'α χωριά. Ο δρόμος, αν και στενός, δεν ήταν κακός, μά τό σκοτάδι, που άρχισε κι' όλας να πυκνώνη, τον σκέπαζε με τ'α μαύρα πέπλα του και δεν τον άφινε να διακρίνεται καλά κάτω από τό άδύνατο φώς του φαναριού του ποδηλάτου.

Ο συννεφιασμένος ούρανος έστένευε κι' έμαύριζε όλοένα τον ορίζοντα, και τ'α άφωνα και πυκνά δέντρα χάραζαν μεγάλες μαύρες σκιές στην άτιμόσφαιρα και στή γή.

Ο Γιώργος προχωρούσε με θάρρος κι' αποφασιστικότητα. Έπρεπε να κάνει γρήγορα, γιατί, αν και η απόσταση δεν ήταν μεγάλη, τ'α χωριά ήταν τρία κι' έπρεπε να φτάση έγκαιρως, για να δώση τ'α έγγραφα και τ'α οδηγίες του Διοικητού. Έσφινγε λοιπόν δυνατά τ'α πόδια του πάνω σ'α κετάλια και προχωρούσε με όρμη, άψηφώντας τό σκοτάδι που τον τύλιγε και την κούρα κι' ύγρη πνοή της νύχτας, που του πάγωνε τό πρόσωπο και τ'α χέρια.

Σε λίγο ένοιωσε να τον κτυπούν χοντρές σ'αλές βροχές, που τ'α έβρεαν και δ'όλη την όδοντα, ώσπου στο τέλος έέσπασε η μπόρα. Ο Γιώργος, εξακολουθώντας τό δρόμο του, έβριψε μιά ματιά γύρω. Όλη η άτιμόσφαιρα είχε γεμίσει από σκοτάδι και βροχή και του έφάνη πως είχε π'ήσει κι' είχε σχηματίσει ένα μαύρο ύγρό μίγμα, που κρεμόταν άνάμεσα σ' ούρανό και γή και που με δυσκολία μπορούσε π'ά να τό σγίξη και να περιβή. Κάτω από τ'α πόδια του τό ίδιο ύγρό μίγμα έσδιηνε όλότελα τό δρόμο, σάν να τον έβασε έπίτηδες με καλή απ'αία, να τό τό, κ'όλη.

Κι' ο Γιώργος έτρεχε. Δεν έβλεπε τό δρόμο, μά του ήταν τόσο γνώριμος, που τον άκολουθούσε και χωρίς να τον διακρίνη. Άκουε μονάχα τό σύρσιμο των τροχών που κυλούσαν στο βρεγμένο χ'ωμα και καταλάβαινε πως δεν είχε ξεστρατίσει. Και μ'όλο που τό γνώριμο και φιλικό τοπίο του φαινόταν τώρα άγνωστο κι' έχθρικό, τό άναπαρστούσε με τη σκέψη του, πως τό γνώρισε και τό έζησε τόσες φορές, και προχωρούσε σταθερά κι' άφοβα.

Σε λίγο ένοιωσε τ'α πόδια του ν' άνακουφίζονται απ' τη βροχή που έβρεαν και τους τροχούς να κυλούν πιο εύκολα, πιο γρήγορα. Κατάλαβε πως έφτασε στή γ'ω-

ZANEKAOTA TOY 21

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ ΞΥΡΙΣΜΑ

— Τί ξούρισμα θέλεις; τὸν ρώτησε ὁ μπαρμπέρης.
— Σουλιώτικο! τοῦ εἶπε.

— Άκου, είπε στον μπαρμπερή, εγώ δέν είμαι μέσα από τὸ Σοῦλι... Εἶμαι ἀπ' ἔξω ἀπὸ κάποιο γειτονικὸ χωριό!

Ὁ φιλέλλην ἰατρός Τράϊμπερ εἶδε κάποτε στὸ στράτευμα τοῦ Φαλήρου τὸν ἐμπειρικό γιατρό τῶν ἀτάκτων, ποῦ ἐξέροσιν στὸν ἥλιο καὶ ἐπρόσεχε πολὺ μερικά κομμάτια ἀπὸ κόκκινες κολοκύθες.

—Γιὰ τὰ κεφάλια τῶν παλληκαριῶν!

Οι πρακτικοί χειρουργοί, όταν εύρισκαν μπροστά σε τραυματία που ή βαρεία σπάθη (πάλα) του έχρβου του έπαιρνε ένα κομμάτι από το κρανίο, το άπελύναιαν με μαρούτι και νίτρο και κατόπιν εφήρμοζαν στο μέρος του έλλείποντος όσοτο ένα ίδιο κομμάτι από εζνρό φλοιό κόκκινης κολοκύθας. Δηλαδή, περίπου όπως σήμερα στα ίδια τραύματα οι χειρουργοί εφαρμόζουν ένα κομμάτι πλατίνα.

—Ὁχι, ὅχι, ἐξακολουθοῦσε νὰ φωνάζη ὁ Μῆτσος, κι' ἡ φωνή του γινόταν ὀλοένα πιδ παρακλητική. Σὰς παρακαλῶ ὅλους. Τὸ ζητῶ γιὰ χάρι. Μὴ μοῦ τὸ ἀρνηθῇτε! Ἀφήστε με νὰ δώσω ἐγὼ τὸ αἷμα μου!

Ὁ Διοικητὴς ἔμεινε λίγες στιγμὲς ἀναποφάσιτος, μὰ
ὅταν ἀκούσε τὸν σπαρακτικὸ τὸνο τῆς φωνῆς τοῦ Μήτσου
κ' εἶδε βουρκαμένα τὰ μάτια του, πῆγε κοντά του, τὸν
ἀγκάλιασε καὶ τοῦ χάιδεψε τὸ κεφάλι.

Καὶ τὸν ἐφίλησεν σὺ μέτωπο. Οἱ ἄλλοι, ἀμίλητοι καὶ χλωμοί, παρακολουθοῦσαν συγκινημένοι. Καὶ μερικοὶ σφόγγιζαν τὰ μάτια τους.

◀ ▶ ↻ 🔍

[illegible]

Στό Γραφείο του Διοικητού εξακολουθούσε η κίνησι για την προετοιμασία της γιορτής. Βαθμοφόροι και Φαλαγγίτες εκπαιδευγάναιαν, όδηνίες και παραγγελίες διασταυρώνονταν, σημαίες και εικόνες έκουβαλιούνταν. Ο Διοικητής, καθισμένος στο γραφείο του, έκτύταζε κάθε λίγο στο παράθυρο, παρακολουθώντας τη βροχή.

—Τί συμβαίνει, Μήτηρ; Βλέπεις τίποτε;

Ὁ Διοικητὴς τὸν πλησίασε καὶ τὸν κύτταξε στὰ μάτια.

— Ἀνησυχεῖς γιὰ τὴ γιορτὴ;

— Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ φύγῃ, εἶπε.

— Κύριε Διοικητά, ένας σωφέρ μ' ένα φορτηγό αυτό-κίνητό.... 'Ο Γιῶργος.... κτυπημένος.... τὸν ἔχει πάει στὸ νοσοκομεῖο....

“Όλοι βρέθηκαν με μιάς στο πόδι κι’ άρχισαν νά τρέχουν πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο. “Όταν μπήκαν στὸ διάδρομο εἶδαν, πίσω ἀπὸ τὰ διαφανή τζάμια τοῦ Ιατρείου, τίς σκιές τῶν γαιτρών καὶ τῶν νοσοκόμων ποὺ πηγαينوῦνταν. Ὁ Διοικητὴς χτύπησε ἐλαφρὰ τὴν πόρτα, μὰ κανεὶς δὲν τοῦ ἀπήντησε. “Ἐμεινε ἐκεῖ, καρφωμένος στὴν ἴδια θέσι, καὶ παρακολουθοῦσε τίς σκιές. Οἱ ἄλλοι, πῶς πῶς, σκορπισμένοι πρὸς διάδρομο. Καὶ σὲ μιὰ γωνιά μόνος ὁ Μῆτσος.

Μία νοσοκόμα βγήκε για μία στιγμή. "Όλα τα μάτια
τή ρώτησαν. "Ο Διοικητής ψυθύρισε ένα παρακαλώ»,
μια έκκεντρη προσπάθεια σωπικής, μπήκε στην αντίκρυνη
πόρτα, ξεπαστρέυει κρατώντας στα χέρια ένα τακτικό.
Ξαναμπήκε στο Ιατρείο. Μία φοερή σωπή αγωνίας σκέ-
πεται και πίσω βαριά και καταθλιπτικά τα τραύμα...

Δὲν ἤξερε κανεὶς πόση ὥρα εἶχε περάσει, ὅταν ἔνας γ' αὐτοῦ ἀνέστη. Ὅρῳα τοῦ ἱατροῦ, ἐκάλεσε τὸ Διοικητὴν, τὸν πῆρε παράμερα καὶ κατὰ μίλησε μαζί του. Ὅταν ὁ Διοικητὴς ξαναγύρισε στοὺς φίλους του, τοὺς εἶπε συγ- κληθέντες:

— Παιδιά, ὁ Γιώργος εἶναι βαριά χτυπημένος. Χρειάζεται πιάγινο, σάπιατος. Καὶ θὰ τὸ δώσω ἐγώ. Σᾶς παρακαλῶ νὰ φροντίσετε γιὰ τὴν αἰριασὴν γιορτῇ. Ὁ Πέτρος (κ' ἔβλεπε τὸν πρῶτο ἐπὶ τῇ τοῦ) θὰ μὲ ἀναπλήρωνῃ.

Μά ξαφνικά ο Μήτσος άφ'ηκε τη γωνιά του κι έτρεξε μπροστά στο Διοικητή.

Κύριε Διοικητά, ἐγὼ θὰ δώσω τὸ αἷμα μου!

Ἐκεῖνος τὸν κύτταξε μὲ φανερὴ συγκίνησι.

—Όχι, Μήτηρ. Σε συγχαίρω για την προσφορά σου, μά αυτό είναι δικό μου καθήκον.

—“Οχι, κύριε Διοικητά. Δικό μου. Έγώ έπρεπε να πάω πού είχα και όλογο. Άν έπήγαινα έγώ, δέν θά γινόταν τό κακό. Άφήστε με τώρα να τόν βοηθήσω.

— Δὲν μπορεῖ να γὰρ να τὸν βοηθήσω.
 — Εἶχαμε βάλει κλῆρο; Ἦταν τυχερό. Τώρα αὐτὸ εἶναι τὸ
 καθήκόν μου.

—Ὅχι, ὄχι, κύριε Διοικητά. Σᾶς παρακαλῶ, ἀφῆστέ με ξυμένα.

Στό άνωμεταξύ τά άλλα παιδιά είχαν κάμει μεταξύ τους κάποια συτηγήση κα' ό Πέτρος έξέτει

— Κύριε Διοικητά, ὅλοι οἱ ἐδῶ συναγωνιστοὶ εἵμασθε

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ (31ης Μαρτίου)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάτω ἑαυτόν· καὶ ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω με. Ὃς γὰρ θέλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐμῇ, σώσει αὐτήν. Ὃς θέλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐμῇ, σώσει αὐτήν. ὁ ἀκολουθῶν με, οὐκ ἔσται ἐν τῷ κόσμῳ ὄλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἥ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὃς γὰρ ἐάν ἐπαισχυθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἃν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυναμεί.

Με το Ευαγγέλιον της Κυριακής της Στις προποικνησιως ο Κυριος ημων 'Ιησους Χριστος με το αμαρτα του Ευαγγελιστου Μαρκου μας βυθισει περι σπαστηρησεως. Ησυχασθητε οφθαλμοις αττης πειναι, πικροτας, ο οστις ειπεν ουκ εστιν ο οφθαλμος ο σπαστηρ. Αλλα τα μεν δε σπαστη περιελαβε ο οστις καυει διδωσιν αμαρτα τι πρπει να κληρη ο δληθινος χριστιανος για να επιτυχη τη σωτηρια του. Με τη φωνη αυτη μας λεγει ο 'Ιησους οτι ο οφθαλμος ο σπαστηρ εστι ο οφθαλμος ο οστις με την ημεραν αυτην εμεν αμαρτα και σπαστηρ. Η αμαρτα του Κυριου οστις σπαστηρ εστιν τον βασιτα μας (ειναι δικαιοσυνη). Εφ' αυτην αυτες αμαρτας του οφθαλμου του Κυριου για να κληρωμεν το κροτος της αμαρτιας και να ζωντανωμεν την ανθρωπότητα. Ειναι φωνη να προεξηγη αυτην την αμαρταν. Μας κληει να σπαστην τα οφθαλμοι μας εκ αυτου. Μας κληει να σπαστην τα οφθαλμοι της ανθρωπτητας και να αποκλυσωμεν τα οφθαλμοι της ανθρωπτητας. Πρπει εις το ζεις να ησυχασθης αλλω αμαρτα, και να κληρωμεν. Αυτος τον βιον ηκολούθησε και ο κορυφαίος των 'Αποστολων Παύλος, όπως ο ίδιος μας λέγει. 'Απορήνκει τον πρσπερον βιον του και αμαρτας στο οφθαλμο του Χριστου.

[illegible]

Παραδείγματα αὐταπαρνήσεως ἔχομεν πολλὰ καὶ ἀξία θαυμασμοῦ. Οἱ ἅγιοι καὶ μάρτυρες τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας εἶναι μεγάλα παραδείγματα εἰς ἡμᾶς. Ὅλοι αὐτοὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ ἔθυσαν καὶ ἀζώματα καὶ φιλίας καὶ περιουσίας καὶ τέλος καὶ αἵτην τὴν ζῶντα.

[illegible]

«Χαίρε Κεχαριτωμένη !». Εἰν' ὁ πρωτάκουστος χαιρετισμός, ποῦ ἀπευθύνει πρὸς τὴν Παρθένου τῆς Ναζαρέτ ὁ ἀπεισταλμένος τῶν οὐρανῶν. Κ' εἶναι μαζί χαιρετισμός καὶ ὕμνος. Ὑμνος πρὸς τὴν ὑπέρτατην Κόρη ποῦ ὁ Θεὸς ἐξιάλεξε ἀνάμεσα στὶς γενεές καὶ στοὺς αἰῶνες, γιὰ τὴν γίνην Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ. Ἀπὸ τότε ποῦ πρωτακούσθηκεν ὁ χαιρετισμός αὐτὸς ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἁγίου ἁγγέλου, περὶ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνθρώποι ἀνθρώπων χεῖρ ἀναπέμπεται ὁ ἱμῶς ὁ χαιρετιστήριος πρὸς Ἐκείνην.

Δυὸ χιλιάδες χρόνια πέ-
ρασαν, γενεές γενεῶν δια-
δέχτηκαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη,
βασιλιάδες καὶ στρατηγό-
τες τρανοὶ σὲ χώρες διά-
φορες ἔλαμψαν καὶ ἔσθθησαν,
αὐτοκρατορίες ἐμεγάλωσαν
κι' ἀνθίσταν καὶ μαρῶθηκαν.
Μὰ μέσα στὸ ρεῦμα τῶν
χρόνων καὶ τῶν καιρῶν τὸ
μεγαλεῖο τῆς Θεοτόκου μέ-
νει σφραγιστὸ καὶ λαμπρὸ
καὶ πάμφωτο κι' ὑπέρκαλο
Ἐκατομύριο καὶ δισεκα-
τομύριο ψυχὰς ἐγονάτισαν
καὶ γονατίζουν μὲ σεβασμὸ
βαθὺ μπροστὰ τῆς. Μυριά-
δες νασὺς ἔχτισαν οἱ χρι-
στιανικὲς γενεὲς πρὸς τιμὴν

* ΧΑΙΡΕ ΚΕΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ *

της. Ἐορτὲς καὶ πανηγύ-
ρεις τελοῦνται γι' αὐτήν.
Καὶ νὰ σήμερα, τὴ μέρα
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ της, ὁ-
λων ὁ νοὺς σ' Ἐκείνη στρέ-
φεται εὐλαβικὰ καὶ πλημ-
μυρίζουν οἱ ναοὶ ἀπὸ πι-
στούς καὶ τρέχουν ἀναρί-
θμητα τὰ πλήθη τῶν χρι-
στιανῶν ν' ἀκούσουν τὸ
ἐκείνη ἡνῦμα ποῦ τῆς φέρ-
νει ὁ ἄγγελος, νὰ νοιώσουν
κι' αὐτοὶ στὴν ψυχὴ τους
τὴ δική της χαρὰ.

Γιατί, ἀλήθεια, ἡ χαρὰ
ποὺ εὐαγγελίζεται ὁ ἀγγε-
λος στὴν Παρθένου εἶναι
δική μας χαρὰ. Τὸ μήνυ-
μα ποὺ στέλλουν οἱ οὐρανοὶ
στὴν Κόρη τῆς Ναζαρέτ, εἶ-
ναι μήνυμα τοῦ Θεοῦ πρὸς
τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι τὸ
ἀγγελια μὴς ἔρχεται ὁ Ἐ-
λευθερωτής, αὐτὸς ποὺ θά
σπάσῃ τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαρ-
τίας, καὶ θά συντρίψῃ τὰς
πνευματικῆς δουλείας τὰς
ἀλυσίδες καὶ θ' ἀνοίξῃ στὴν
ἀνθρωπότητα διὰ πλάτος
τοὺς ὀρίζοντες τῆς ἡθικῆς
ἐλευθερίας. Εἶναι τὸ ἀγ-
γελια μὴς ἔρχεται Ὁ Ἐκε-
νός ποὺ θά ἀπολύσῃ τὸ
πνευματικὸ σκοτάδι, θά ὁ

δηγήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀλήθεια, θὰ καθαρίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπὸ τὸν ἡθικὸν ρύπον, θὰ ὑψώσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἐν ἀνώτερες ἡθικὰς ἀπιδόσοις καὶ θὰ τὴν κάμῃ νὰ πόλλῃ ἀπὸ αἰσθήματα εὐγενέστερα. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ συντρίψῃ τῶν εἰδώλων τὴν πλάνην καὶ θὰ σηκώσῃ τὸν ἄνθρωπον ποῦ γονατίζει προσκυνώντας τὰ κτίσματα, γὰρ νὰ τοῦ δείξῃ μὲ μιὰ χειρονομία ὑπέροχην κ' ὑπερασθρώπιαν τὸ Πνεῦμα, τὸν ἐνα κ' ἀληθινὸ Θεό, πρὸς τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ στρέφεται ἡ προσκύνησις κ' ἡ ἀγάπη κ' ἡ λατρεία μας. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ κηρύξῃ στὰς ἀνθρώπους τῆς ἀλήθειας τὸ μεγάλο κηρυγμα καὶ θὰ φωνάξῃ πρὸς τὰ τέσσαρα πέλατα τῆς γῆς, πῶς τὸ μίσος καὶ τὰ πάθη, γεννημένα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ, εἶναι κατὰρ καὶ καταστροφὴ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία.

Τέτοιο είναι το μήνυμα
την Παρθέιον. Και
ή δική της χαρά

τας τὸ χαιρετισμὸν τὸν ἀγγε-
λὸν καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ οἱ δι-
κές μας ψυχές.

[illegible]

Να χαίτε, στις γειτονικές μας
 ἀνταίχες, τόσο γρήγορα, τόσο
 γρήγορα να ὁ γαλαξίας
 τοῦ ἔθελος. Να χαίτε, να
 να στο ἴππο στο τῆρ ἑο-
 τῆρ ὁ ἴππος, τοῦ ἑο-
 να ἑο- τοῦ ὁ ἴππος, τοῦ ἑο-
 ἀπὸ εὐλογημοσύνη πρὸς τῆρ
 Μνηστῆρ τοῦ Ἀντρεῆ, τοῦ
 καὶ θαυματοῦμένο ἀπὸ τὸ
 ἀσφαρτὸ καὶ ἀμάρταν με-
 γαλιό τῆρ, κινούμε τὰ
 εἶλη σὲ χαίρεσιμό καὶ σὲ
 μα: «Χαίρε Κεχα-
 !»

Α. Ι. Γκιόλας

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Ν.

ΟΙ ΔΑΦΝΟΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ Ε.Ο.Ν.

Ο σεβασμός των νέων δλης της Ελλάδος, των έντεταγμένων εις την Εθνικὴν Ὀργάνωσιν Νεολαίας, πρὸς τοὺς ὑπερόχους ἡρώας τῶν μεγάλων ἀγώνων τῆς Ἐλευθερίας, θὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ ἕνα τρόπον ἐπιθλητικόν, ἀλλὰ καὶ συμβολικόν.

Φαλαγγίται δρομεῖς θὰ φέρουν εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου Δάφνην ἀπὸ τῆν Ἁγίαν Λαύραν. Ἡ μεταφορά τῆς θὰ γίνῃ ἀπὸ δρομέας εἰς δρομέα, ἀπὸ δαφνοδρόμου δηλαδὴ πρὸς δαφνοδρόμον. Οἱ δαφνοδρόμοι θὰ τρέξουν νύχτα καὶ ἡμέρα τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀγ. Λαύρᾳ Ἡρώου τῶν Πεσόντων κατὰ τὸ 1821 μέχρι τοῦ Μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Θὰ εἶναι δὲ φαλαγγίται τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Ἀχαΐας, Ἀργολιδοκορινθίας, Ἀττικοβοιωτίας καὶ Πρωτευούσης. Εἰς κάθε πόλιν, εἰς κάθε κωμόπολιν, εἰς κάθε χωρίον, ἀπ' ὅπου θὰ περάσουν οἱ Δαφνοδρόμοι θὰ γίνουν ἐπιθλητικὰ τελετὰ ἀποτίσεις φόρου τιμῆς εἰς τοὺς ἡρωικοὺς ἑλευθερωτὰς τοῦ 1821. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ πρώτου Δαφνοδρόμου θὰ γίνῃ τὴν 9.30' πρωινῇ τῆς 23ης Μαρτίου, ἀφοῦ προηγηθῇ ἐπιθλητικὴ τελετὴ καὶ εὐλογία τῆς Δάφνης πού θὰ φέρουν οἱ Δαφνοδρόμοι εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

Εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου ὁ τελευταῖος τῶν Δαφνοδρόμων Φαλαγγιτῶν θ' ἀφίχθῃ τὴν 12ην καὶ 30' μ.μ. Ἐκεῖ Σαλπικταὶ καὶ Τυμπανισταὶ θὰ σημάνουν «προσοχή». Τὸν Δαφνοδρόμον θὰ συνοδεύουν τιμητικῶς ἄλλοι δώδεκα δρομεῖς. Ἐκαστος τῶν ὁποίων θὰ κρατῇ ἀπὸ ἕνα στέφανον. Τὴν ἀφίξιν τοῦ Δαφνοδρόμου θὰ ἐπακολουθήσῃ ἐπιθλητικὴ τελετὴ, καθ' ἣν θὰ γίνῃ ἡ κατάθεσις τῆς Δάφνης καὶ τῶν στεφάνων τῶν δρομέων τῆς τιμητικῆς συνοδείας τοῦ Δαφνοδρόμου. Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς Δάφνης καὶ τῶν στεφάνων ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος Νεολαίας κ. Ἀλέξ. Κανελλόπουλος θὰ καταθέσῃ στέφανον ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Ν., ἐνῶ ἡ μουσικὴ θὰ παιανίζῃ τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ Ε.Ο.Ν.

Οἱ ἀγῶνες τῆς πρώτης σειρᾶς τοῦ Ποδοσφαιρικοῦ Πρωταθλήματος τῆς Ε.Ο.Ν. ἔληξαν κανονικῶς, σημειώσαντες μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγώνων τούτων ἔχουν ὡς ἀκολουθῶς:

Χανιά—Ρέθυμνον 2-1, Μεσσηνία—Λακωνία 2-1, Ἀχαΐα—Ἡλεία 2-1,

Ἀρκαδία—Ἀργολιδοκορινθία 5-2, Πρωτεύουσα ἐνίκησε τὰ Τάγματα Ἑργασίας ἀνευ συναντήσεως. Δ.Α.Σ.Α.—Ἀττικοβοιωτία 3-2, Αἰτωλοακαρνανία—Κεφαλληνία 6-0, Κέρκυρα—Ἰωάννινα 5-1, Πρέβεζα—Ἄρτα 2-1, Εὐβοία—Φθιωδοφωκίς 5-0, Λαρίσα—Τοίκκαλα 2-1, Καβάλλα—Δράμα 5-4, Ροδόπη—Ἐβρος 4-0, καὶ Λέσβος—Χίος 2-0.

Γιὰ τῆς 10 Ἀπριλίου ἡ Δ.Α.Σ.Θ. μαζί με τὴν Δ.Α.Σ.Α. προσεκήρυξαν ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας στίβου εἰς τὸ Στάδιον. Ἡ Διοίκησις προπονεῖ ἤδη τῆς ἀθλήτριες, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθοῦν δοσὶν τὸ δυνατόν μεγαλυτέρα συμμετοχὴ αὐτῶν καὶ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.—Ἡ Περιφερειακὴ Διοίκησις Θεσσαλονίκης προσεκήρυξε προκριματικοὺς ἀγῶνας μεταξύ τῶν διαφόρων Ὑποδιοικήσεων καὶ Φαλαγγων, οἵτινες θὰ διεξαχθοῦν εἰς Θεσσαλονίκην τὴν 6ην καὶ 7ην Ἀπριλίου, διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τοὺς Β' Πανελληνίους Ἀγῶνας τῆς Ε.Ο.Ν.

Οἱ ἐν λόγῳ ἀγῶνες περιλαμβάνουν δρόμους 100 μ., 400, 800, 1.500, καὶ 3.000 μ. Σκυταλοδρομίας 4Χ400, Ρίψεις, Ἀλματα, Πένταθλον, Σκοποβολήν, Ποδηλασίαν κλπ.

ΔΡΑΜΑ.—Εἰς τὸ Νέον Στάδιον Δράμας ἐγένετο ἀγὼν ἀνωμάλου δρόμου 4.000 μέτρων μεταξύ Φαλαγγιτῶν τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Δράμας καὶ Καβάλλας.

Εἰς τὸν ἐν λόγῳ ἀγῶνα ἔλαβον μέρος 20 ἀθληταί: Πρῶτος ἐτερωμάτισεν ὁ Φαλαγγίτης τῆς 243ης Φάλαγγος Δράμας Ζαγοράκης Θεόδωρος, δεύτερος ὁ Φαλαγγίτης τῆς 246ης Φάλαγγος Προσωτάκης Σίσκος Ἀγγελος, καὶ τρίτος ὁ Φαλαγγίτης τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Καβάλλας Ἀναγνωστίδης Γεώργιος.

ΛΑΜΙΑ.—Τὴν 2αν τρέχοντος ἀφίχθη ἡ Ἀθλητικὴ Ὁμάς τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως Χαλκίδος ἀποτελουμένη ἀπὸ 29 ἀθλητᾶς καὶ 6 βαθμοφόρους. Τὴν 3ην τρέχοντος καὶ ὥραν 11ην π.μ. οἱ ἐπισκέπται πλαιοιούμενοι ὑπὸ Λόγου τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως κατέθεσαν στέφανον εἰς τὴν προτομὴν τοῦ Ἀθανασίου Διάκου.

Τὸ ἀπόγευμα ἔγινεν εἰς τὸ Γυμναστήριον ὁ ἀγὼν Ἀνωμάλου Δρόμου (4.150 μέτρα), εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβον

μέρος 20 ἀθληταί, 10 ἐξ ἐκάστης Περιφερ. Δ)σεως.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀγῶνος, ὅστις ἦτο 2.500 μέτρα, ὑπῆρξαν ταῖς ἑξῆς: 1η, πρώτη, καὶ δεύτερη θέσις κατέλαβον Φαλαγγίται τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως, τὴν δὲ τρίτην καὶ τέταρτην θέσιν Φαλαγγίται τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως.

Ἐπικρατοῦσα Ποδηλαρικὴ σωματεῖος ἀφ' ἡμετέρας τῆς ὁμάδας τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως, ἰσὺ ἀγῶνας περιηγουμένη, ἀπαστὶ δὲ δυνάμει τῆς Ε.Ο.Ν. Ἀπριλίου καὶ πηχθὸς κόσμου.

Τὴν ἐναρξιν τῶν ἀγῶνων ἐκήρυξεν ὁ ἀναπληρὼν τὸν κ. Γενικὸν Ἐπίτροπον Γενικὸς Γραμματεὺς Νομαρχίας κ. Θεοχάρης.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (Κρήτης).—Εἰς τὸ Γυμναστήριον τῆς πόλεως μας ἐγένετο ἀγὼν Βόλεϊ-Μπάλλ μεταξύ τῶν ὁμάδων τῆς 252ας καὶ 253ης Φάλαγγος, καθ' ὅν νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ Ὁμάς τῆς 253ης με 16-7 καὶ 16-3.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐγένετο ἡ ἐκκίνισις τῶν δρομέων ἀνωμάλου δρόμου 4.000 μέτρων τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων Λασηθίου καὶ Ἡρακλείου ἐκ τοῦ γηπέδου «Χελιδά».

Συμμετέσχον δέκα ἑπτὰ ἐν ὅλῳ Φαλαγγίται, ἐκ τῶν ὁποίων 10 τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Λασηθίου καὶ 7 τοῦ Ἡρακλείου.

Κατὰ τὸν ἀτομικὸν ἀγῶνα νικηταὶ ἀνεδείχθησαν οἱ κατωθί:

1ος) Λαγουδάκης Εὐστάθιος (Ἡρακλείου) εἰς χρόνον 16' 41" 2.

2ος) Καστανὴς Δημήτριος (Λασηθίου) εἰς χρόνον 16' 48" 2.

3ος) Μπλακάκης Ἐμμανουὴλ (Λασηθίου) εἰς χρόνον 17' 1".

Κατὰ τὸν διαδικὸν ἀγῶνα νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ ὁμάς τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Λασηθίου συγκεντρώσασα 81 βαθμοὺς ἐναντὶ 72 τῆς τοῦ Ἡρακλείου. Μετὰ τὸν ἀγῶνα ἀνωμάλου δρόμου ἐπηκολούθησε Ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν μεταξύ τῶν διόδων τῶν ὡς ὄνω Περιφ. Διοικήσεων, κατὰ τὸν ὁποῖον νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ Ὁμάς Ἡρακλείου διὰ τερμάτων 14 ἐναντὶ 2.

Τοὺς ἀγῶνας πᾶρηκολούθησε πλήθος κόσμου παρὰ τὸ ἐπικρατήσαν δριμυτοτατον ψῆγον, παρέστησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχῶν καθὼς καὶ ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου. Ἡ ὑπηρεσία τῆς Φαλαγγονομίας ἐτήρησε παραδειγματικὴν τάξιν.

Τοὺς ἀγῶνας τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου ἀπὸ τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως Ἀντιόχεια ἐπὶ ἐπὶ τῶν οἱ δρομεῖς ἐπὶ τῶν 2.500 μέτρων, τῆς Υ' Περιφ. Διοικήσεως Ἡρακλείου, οἵτινες ἀντικαταστάσαν εἰς τὸ νὰ κηραστῇ ἡ ἐναρξιν τῶν ἀγῶνων ἐν Ἡρακλείῳ τῆς ἑσπέρως. Οἱ ἀθληταὶ τοῦ νείτονος ἀγῶνος ἀνεχώρησαν τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰς καλλιτέρας ἐντυπώσεις.

Ποδοσφαιρικαὶ ὁμάδες Λαμίας—Χαλκίδος

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κεντρική Διοίκησης

Ο Κ.Ε.Ν. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΒΑΘΜΟΦΟΡΟΥΣ

Την πρωίαν της παρελθούσης Κυριακής εις τὸ θέατρον «Κεντρικόν» ὡμίλησεν ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Ἀλ. Ν. Κανελλόπουλος εἰς ἐπιδηλτικωτάτην συγκέντρωσιν βαθμοφόρων τῶν Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων πρωτευούσης καὶ τῶν Διοικήσεων Ἀνωτάτων Σχολῶν Ἀρρένων καὶ Θηλέων. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας τοῦ ἐγένοντο ἐνθουσιωδέσταται ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους τῶν συγκεντρωμένων, οἱ ὅποιοι εἰς πλείστα σημεία διέκοπτον τὸν λόγον μὲ ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου, τοῦ Ἐθνικοῦ Κυβερνήτου καὶ τῆς Ε.Ο.Ν. Γενικά ἡ συγκέντρωσις ὑπῆρξε μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιδηλτικὰς συγκεντρώσεις τῶν στελεγῶν τῆς Ε.Ο.Ν.

Ὁ κ. Κανελλόπουλος ὡμίλησεν ἐπὶ μακρὸν διὰ τὴν γενικὴν, καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, ἐργασίαν ἐκτελέσεως τοῦ «Τριτοῦς Προγράμματος δράσεως τῆς Ε.Ο.Ν.» καὶ διὰ τὴν σημασίαν τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς, ἀφοῦ προηγουμένως συνεχάρη τοὺς συγκεντρωθέντας, διότι τοὺς ἐπανεῦρεν εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ φανατικῶν στρατιώταις ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Ὀργανώσεως.

Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐκάλεσε τοὺς βαθμοφόρους νὰ συνεχίσουν ἐντείνοντες τὰς προσπάθειάς των εἰς τὸ ἐπακρον διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐκτέλεσιν τοῦ Τριτοῦς Προγράμματος δράσεως τῆς Ε.Ο.Ν., τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς Ὀργανώσεως.

Ἀκολουθῶς ὡμίλησε διὰ τὴν ὡπίστην Ἐθνικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν θὰ ἔχῃ ὁ πανηγυρισμὸς τῆς Ἐθνικῆς καὶ ἐορτῆς ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν παιδιῶν τῆς Ε.Ο.Ν. Πανηγυρισμὸς ὁ ὁποῖος τόσον ἐνθουσιωδῶς προετοιμάζεται σὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος καὶ σὰ κάθε Ἑλληνικὴ ψυχὴ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ο.Ν. ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

Αἱ ἐορταὶ τῆς Ε.Ο.Ν. εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ Ἐπιτελῇ τῆς Ἐθνικῆς καὶ ἐορτῆς θὰ εἶναι ἐπιδηλτικωτάται. Θὰ μετασχοῦν δὲ τούτων αἱ μυριάδες τῶν νέων καὶ νεανίδων ὄλων τῶν Περιφ. Διοικήσεων τῆς Ὀργανώσεως.

Τὸ Πρόγραμμα τοῦ ἐορτασμοῦ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει τὴν πρωίαν τῆς 23ης Μαρτίου καὶ λήγει τὴν ἑσπέραν τῆς 25ης Μαρτίου μὲ μίαν μεγαλειώδη παρέλασιν πρὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως κατηρτίσθη ἤδη καὶ ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

23 Μαρτίου: Ὡρα 11.30 π.μ. Ἐγκαίνια τοῦ Κτιρίου τοῦ 22ου Τάγματος τῆς Ὑποδιοικήσεως Ἀθηνῶν.

24 Μαρτίου: Ὡρα 12.30 π.μ. Κατάθεσις τῆς προσκομιθεσομένης ὑπὸ τοῦ τελευταίου Δαφνοδόχου δάφνης εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρα-

τιώτου. Θὰ ἐπακολουθήσῃ κατάθεσις στεφάνου εἰς τὸ αὐτὸ Μνημεῖον ὑπὸ τῆς Ε.Ο.Ν.

Ὡρα 12.45: Παρουσίασις εἰς Ἀρχηγὸν τῶν ἀντιπροσωπειῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως.

Ὡρα 15: Στέψις ἀνδριάντων τῶν Ἡρώων (Κολοκοτρώνη, Ρήγα Φεραίου, Πατριάρχου, Στρατηλάτου καὶ Μνημεῖου Ἱερολογιτῶν) ὑπὸ τῶν Περιφ. Διοικήσεων τῆς Γενικῆς Ἐποπτείας Πρωτευούσης.

Ὡρα 4.30: Ἑορτὴ τῶν Περιφ. Διοικήσεων Ἀρρένων καὶ Θηλέων Πρωτευούσης εἰς ἓνα τῶν μεγάλων Θεάτρων τῶν Ἀθηνῶν.

Ὡρα 7 μ.μ.: Συγκέντρωσις βαθμοφόρων καὶ ἀντιπροσωπειῶν τῶν Μονάδων τῆς Γενικῆς Ἐποπτείας Πρωτευούσης καὶ Διοικήσεως Ταγμάτων Ἑργασίας. Κατ' αὐτὴν ὁ Κ.Ε.Ν. κ. Ἀλ. Κανελλόπουλος θὰ ἐκφωνήσῃ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας.

Ὡρα 8 μ.μ.: Λαμπαδηφορὰ Ταγμάτων τῆς Περιφ. Διοικήσεως Ἀρρένων Πρωτευούσης (δύναμις 2 Φαλαγγῶν).

Ὡρα 8.30 μ.μ.: Ἀπονομὴ Μεταλλίων παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως.

25η Μαρτίου: Ὡρα 7 π.μ.: Αἱ μουσικαὶ τῆς Ε.Ο.Ν. θὰ διέλθωσι διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν, πασινίζουσαι τὸ ἑθνικὸν καὶ διάφορα ἐμβατήρια.

Ὡρα 10 π.μ.: Συγκέντρωσις Ἐπιτελείων Κεντρικῆς Διοικήσεως, Περιφ. Ὑποδιοικήσεων τῆς Γεν. Ἐποπτείας Πρωτευούσης, Ἐπιτελείων Ἀττικοβοιωτίας καὶ Ταγμάτων Ἑργασίας εἰς Λαϊκὸν Γυμναστήριον, ἵνα μεταβῶσι καὶ παρακολουθήσωσι τὴν Στρατιωτικὴν παρέλασιν πρὸ τοῦ Μνημεῖου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

Ὡρα 16.30: Ἐναρξίς παρελάσεως πρὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Λεωφ. Ἀλεξάνδρας. Εἰς τὴν παρέλασιν θὰ λάβουν μέρος ἡμεῖς τῆς Δ.Α.Σ. Ἀρρένων καὶ Θηλέων, Πρωτ. Διοικήσεως, Πρωτ. Διοικήσεως Ἀνωτάτων Σχολῶν Ἀρρένων καὶ Θηλέων, Ἀττικοβοιωτ. Διοικήσεως καὶ Διοικήσεως Ταγμάτων Ἑργασίας.

Ὡρα 21.30: Γεύμα παρὰ τοῦ Κ.Ε.Ν. κ. Ἀλ. Ν. Κανελλόπουλου εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους ἐπαρχιῶν, Ἐπιτελείων Κεντρικῆς Διοικήσεως, Δ.Α.Σ. Ἀρρένων καὶ Θηλέων, Περιφ. Διοικήσεων, Περιφ. Διοικήσεων Ἀνωτάτων Σχολῶν Ἀρρένων καὶ Θηλέων, Ἀττικοβοιωτ. Διοικήσεως καὶ Ταγμάτων Ἑργασίας. Ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ θὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἡ ἐορτὴ τοῦ ἑθνικοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς.

Ἡ ἀπὸ τὰς ἐποχὰς γιὰ τὴν Διοίκησιν ἦταν ἡ τιμὴ πού τοὺς ἔκαμε ἡ Α.Μ. ὁ Ἀρχηγὸς νὰ παύσῃ τὴν τὴν συγκέντρωσιν τῆς Νομικῆς καὶ Φιλο-

σοφικῆς Σχολῆς τοῦ τελευταίου Σαββάτου εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεπύγθησαν καὶ συνεζητήθησαν θέματα σχετικὰ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπαύστασιν.

Μὲ τὴν ἐνθουσιώδη τὴν ὑποδοχὴν αἱ Φαλαγγίτισσες ἐξεδήλωσαν τὴν γαρόν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Ἀρχηγόν.

Τὴν καθαρὴν Δευτέρα οἱ Φαλαγγίτισσες ἐξέδραμον στὸν Ἀγ. Ἀιδοῖα στὸ στρατόπεδο «Ἰωάν. Μεταξᾶς» ὅπου καὶ ἐπέρασαν μίαν πολὺ εὐχάριστη ἡμέρα καὶ ἔφαγαν μὲ μενάλῃ δρεξί τῇ φασολάδᾳ τὴν ὁποίαν μόνες τοὺς ἐμεινείσαν.

Π.Δ. ΘΗΛΕΩΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

Ἡ κίνησις τῆς Π.Δ.Θ.Π. ὅπως πάντα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζωηροτάτη.

Ἡ Περιφερειακὴ Διοικήτρια μετὰ τοῦ Κυβερν. Ἐπιτρόπου ἐνήργησεν ἐπιθεώρησιν καὶ ἐμεινε ἐνθουσιασμένη ἀπὸ τὴς δοκιμῆς διὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς 25ης Μαρτίου.

Τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς Π.Δ.Θ.Π. παρηκολούθησε τὴν διάλεξιν τοῦ Κυβερν. Ἐπιτρόπου, συγκεκινημένον ἀπὸ τὸ ὥραϊον περιεχόμενον τῆς καὶ ἐχειροκρότησιν ἐνθουσιωδῶς ἐπὶ πολὺ.

Πυρετωδῶς ἐτοιμάζεται τὸ ἔργον «Ἡ Χιονάτη καὶ οἱ 7 νάνοι», διὰ τὸ ὁποῖον προβλέπεται ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.

Ἡ Διευθύντρια τῆς Ψυχαγωγίας κ. Κολοκοτρώνη συνέταξεν ὠραιότητα μελέτην ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῶν εἰσιτηρίων, ἡ ὁποία ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Περιφ. Διοικητρίας καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Κεντρ. Διοίκησιν τελικῶς πρὸς ἔγκρισιν. Ἐταῖ τοῦ λοιποῦ ἀπασαί αἱ Φαλαγγίτισσαι θὰ ψυχαγωγούνται.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Ραδιοφωνίας, τὸ ὁποῖον θὰ γαρίση ἀξέχαστες καὶ εὐχάριστες στιγμῆς ὡς δόσου τὸ παρακολουθοῦν, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΜΑΡΤΙΟΥ

6-6,10 Διήγησις «Ἡ Ἀνοιξίς» τῆς Δοκ. Ὑποφαγγαγοῦ Π.Δ. Ο.Τ. ΚΑΠΙΣ. ΣΥΝΕΡΓΩΝ καὶ μουσικὴν ὑπόκρουσιν Γ.Β. ΚΑΖΑΣΟΦΑΝ

6,10-6,40 Ἡ βραδυὰ τοῦ Ζ. Παπαντωνίου.

1) Ὁμιλία τοῦ Συνεργάτου κ. Τέλλου Ἀγρο μὲ θέμα: «Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου».

2) Ἀπαγγελίαι ποιημάτων Ζ. Παπαντωνίου.

3) Ἀπὸ τὰ παιδικὰ Ζ. Παπαντωνίου.

6,40-7 Πιάνο ὑπὸ τῆς συνεργάτιδος Αἰκατ. Μαντζαβίνου.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΡΤΙΟΥ

6-6,10 Παραμῦθι γιὰ τὴς Σκαπάνισσες μὲ θέμα «Ὁ Βασίλειος τοῦ σπιτιοῦ» τῆς κ. ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

6,10-6,20 Ἀπαγγελίαι Φαλαγγίτισσων.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κινησις Περιφερειακών Διοικήσεων

6,20-6,40 Σκέτς «Ζωντανέμα τών θρύλων» της Δοκ. Υποθαλαγγύχου ΚΑΙΤΗΣ ΣΒΟΡΩ. ΝΟΥ.

6,40-7 Χορωδία Φαλαγγιτισσών.

ΤΕΤΑΡΤΗ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ

6-6,10 Παραμύθι γιά τίς Σκαπώνισες.

6,10-6,20 'Απαγγελίες Φαλαγγιτισσών.

6,20-6,30 'Από τόν διαγωνισμόν Δ)σεως Ραδιοφωνίας Π.Δ.Θ. Π. «Δήλημα».

—'Απαντες οι 'Υπομείς του Πενταίως παρήλασαν εις τόν Ποδηλατοδρόμιον παρουσία του Κ.Ε.Ν. και της Π.Δ.Θ.Π. και εξέτελεσαν διαφόρους γυμναστικούς επιδείξεις.

Μετά την παρέλασιν και υπό τας ζητωκραυγάς τών Φαλαγγιτισσών και τὰ παρατεταμένα χειροκροτήματα των, ο Κ.Ε.Ν. και η κ. Π.Δ.Θ. Π. ανεχώρησαν Ικανοποιημένοι εκ τών εκδηλώσεων του ένθουςιασμού και της συγκινήσεως που ένιωσαν οι άγνεις ψυχές τών Φαλαγγιτισσών διά τούς άγρυπνους οδηγούς της Ε.Ο.Ν., τών όποιων ή άοκνος δημιουργική δράσις έξύψωσε την όργάνωσιν εις έπιβδον ζηλευτής άνωτερότητας.

Ο Α' Β' και Δ' ύπομείς έδωσαν έξαιρετικώς έορταστικόν τόνον εις τας Φαλαγγιτισσας τών ύποτμήων των, με μίαν σεμνοπρεπή άποκρηάτικην έορτήν.

Άπασαι αί 'Υπ)σεις έτοιμάζονται διά τόν λαμπρότατον έορτασμόν της Έθνικης έορτης της 25ης Μαρτίου.

Αί δοκιμαστικά παρελάσεις τας όποιας παρακολουθεί ή Π.Δ.Θ.Π. μετά του Κ.Ε.Ν. εξακολουθούν.

ΠΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΘΗΛΕΩΝ ΑΤΤΙΚΟΒΟΙΩΤΙΑΣ

—'Η Περιφ. Διοίκησις Θηλέων 'Αττικοβοιωτίας διοργάνωσε την Κυριακήν 3ην Μαρτίου μεγάλην έορτήν λαχειοφόρου άγοράς ύπέρ της Στολής της Φαλαγγιτισσής εις Παιανίαν Μεσογείων. 'Από της 9ης πρωΐνης ή 'Υποδιοικήτρια Περιφ. Διοικήσεως Θηλέων 'Αττικοβοιωτίας κ. Έλένη Νέγκα μετά τών 'Επιτελών της Π.Δ.Θ. μετέβη εις Παιανίαν (Λιόπεσι), όπου έντός τών αίθουσών του Α' Δημ. Σχολείου ήρχισεν ή κλήρωσις τών λαχείων.

Οι κάτοικοι με άφάνταστον ένθουςιασμόν και προθυμίαν ήγόραζον λαχεία και όυτω ένίσχυσαν πολύ τόν έργον της Π.Δ.Θ.Α. Την έορτήν έτίμησεν ό κ. Γενικός Γραμματεύς της Νομαρχίας 'Αττικοβοιωτίας, ό Κοινοτικός, συμβούλιον Κορωπίου, ό Πρόεδρος της Κοινότητος Μυρκοπούλου, αί τοι καί άρχαι καί τήν έορτήν Συμφέως με τόν καταρτισθέν πρόγραμμα της έορτης την 27ην μ. ήρχεν ή προσέλευσις τών Σχηματισμών, κατά την άκόλουθον σειράν: 'Ο λόγος Φαλαγγιτισσών Κερατέας, έίτα ή Μουσική Ε.Ο.Ν.

Μαρκοπούλου, Παιανίας και όυτω καθ' έξης: 'Ομάς Φαλαγγιτισσών Κερατέας με τοπικάς ένδυμασίας προσέφερε διάφορα δώρα διά την λαχειοφόρον άγοράν. Έίτα έχορευθήσαν τας Παιανίας διάφοροι έθνικοί χοροί υπό τας ζητωκραυγάς του πλήθους.

'Επκολούθησεν έμπνευσμένη όμιλία της Διοικήτριας του Γ' 'Επιτελικού Γραφείου.

ΚΟΜΟΤΙΝΗ.— Έκάστην Τετάρτην τό κατ' έξοχόν πρόγραμμα εκπαιδεύσεως έκτελείται κατεξοχήν υπό τας οδηγούς τών Φαλαγγιτισσών και Σκαπανισσών της 237ης

'Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Όυτω έδόθη ή έοκαιρία εις τούς έργαζομένους Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Στις 11 Φεβρουαρίου έγινε ή π... (ή) συγκέντρωσις στο Κεντρικό της Στέγης, όπου οι προσκεκλημένοι έμειναν ένδυσιασμένοι από τό φιλικότατο περιβάλλον, από την έξαιρετική περιποίηση τών κοριτσιών της 'Ομάδος Φιλοξενίας που έξοδισαν ή... (ή) από τά πολλά και όρατα χειροτεχνήματα που είχαν έκτεθή και πωληθή έκείνη την ήμέρα και που ήταν όλα έργα τών μελών της Στέγης.

Τό άπογευμα της Κυριακής της 18ης Φεβρουαρίου έδωσε έξωριστή χαρά στα μικρά... (ή) έμειναν ένδυσιασμένοι από τό φιλικότατο περιβάλλον, από την έξαιρετική περιποίηση τών κοριτσιών της 'Ομάδος Φιλοξενίας που έξοδισαν ή... (ή) από τά πολλά και όρατα χειροτεχνήματα που είχαν έκτεθή και πωληθή έκείνη την ήμέρα και που ήταν όλα έργα τών μελών της Στέγης.

Τά μέλη της Στέγης, που πάντοτε τά διακρίνει ή μεγάλη τους αγάπη γιά τό ύψαιθρο, με έξαιρετική προθυμία και χαρά άρχισαν και ότέος τη νέα περίοδο τών εκδρομών. 'Η ένταρξις της νέας αυτής εκδρομικής περιόδου έγινε την Κυριακή... (ή) έμειναν ένδυσιασμένοι από τό φιλικότατο περιβάλλον, από την έξαιρετική περιποίηση τών κοριτσιών της 'Ομάδος Φιλοξενίας που έξοδισαν ή... (ή) από τά πολλά και όρατα χειροτεχνήματα που είχαν έκτεθή και πωληθή έκείνη την ήμέρα και που ήταν όλα έργα τών μελών της Στέγης.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

Επίσης έξαιρετικήν κίνησιν έπέδειξαν τας 237ς Φαλαγγιτισσας τών περιεχόμενων έδωσαν έξέλιξη όμιλία εις τούς έξωσχολικούς Φαλαγγιτισσας περί ολοντινυματιών ποτών υποκαπτικών κλπ. και περί τών συνεπειών εκ χρήσεως αυτών.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΜΑΣ

Κινήσεις Περιφερειακῶν Διοικήσεων

πρός τὴν Δικαιοσύνην καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἡμέρας.

Εἰς Μεσοποταμίαν ἐγένοντο θεωρίαι περὶ καθολικῶν τῶν Σκαπανέων, περὶ καθαριότητος κλπ.

Νεοτόριον.—Ὁ Ὑποδιοικητὴς Ἀρρέων κ. Χατζῆς μετὰ τοῦ ἐπιτελοῦς Π. Νάκου ἐπεθεώρησαν τὴν ἐν Νεοτορίῳ Τετραρχίαν Σκαπανέων.

—Ὑπὸ ἀξιωματοῦν ἀνεπιτήδεον διάφορα κεφάλαια τοῦ Ὄργανοις ὁικτικῆς ὁπηρεσίας. Ὁμοίως ἐγένετο θεωρία στρατιωτικῆς προπαιδείσεως.

—Ὁ Λογιστὴς κ. Π. Καλαποῦτης ὤμιλησε περὶ κινδύνων τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ηλικίας.

—Τὴν Διοίκησιν τῆς 167ης Φάλαγγος Ἀρρέων Νεοτορίου ἀνέλαβεν ὁ κ. Ἀποστόλος Μέλης.

ΚΡΗΤΗ

ΧΑΝΙΑ.—Εἰς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης ἐλήφθη τὸ ἀκόλουθον ἐκχαριστήριον ἔγγραφον ΧΥΠ Συναρκατοῦ Τμήματος διὰ τὰς ἀποσταλείσας ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων Χανίων φανέλλας πρὸς τὴν ἀκρίαν μας.

Ὁ ΧΥΠ Συναρκατοῦ Τμήματος, πρὸς τὴν Γεν. Διοίκησιν Κρήτης.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τὴν ἡμέραν τοῦ ὁπ' ἀριθμ. 7195 ἔγγραφου ὑμῶν ὡς καὶ τοῦ ταυτοῦτον δέματος περιέχοντος φανέλλας διὰ τοὺς ἀπορους καὶ μάλλον ἀδυνάτους Κρήτας ἀκρίαν τῆς προκαλούσεως.

Ἐπειδὴ ὑπηρετοῦσι δύο μόνον Κρήτες εἰς τὸν Τόμα αἱ λοιπαὶ διενεμήσαν εἰς ὅλους ἄλλων ἐπαρχιών.

Ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ καὶ μετὰ πατριωτικῶν αἰσθημάτων πράξει τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ε.Ο.Ν. Θηλέων Χανίων, παρακαλῶ ὑμᾶς διαβιβάσθαι τὰς θερμὰς ἐκχαριστίας ὑμῶν καὶ τὴν δαίτην τῆς μεθορίας εἰς τὴν Ἐπίτιμον Κυρίαν Εὐδότην Σφακιανήν, εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ὁποίας ἀφελίται ἡ δοξασία παραστάσεως ὑπὲρ τῶν ὁπλητῶν, ὅτινας μετὰ βαθύτατης εὐγνωμοσύνης καὶ ζωηρᾶς συγκινήσεως διαβον τὰ χρήματα δῶρα των.

ΡΕΘΥΜΝΟΝ.—Εἰς τὴν Περιφερειακὴν Διοίκησιν Θηλέων Ρεθύμνης ἐσημειώθη ἐξαιρετικὴ κίνησις. Τὴν πρῶταν τῆς προπαραβούσης Κυριακῆς ὁ Ἑξωσχολικὸς ἔργατικὸς λόγος τῆς πόλεως Ρεθύμνης μετέβη ἐν σώματι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου παρηκολούθησαν τὴν θέαν λειτουργίαν. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὸ Γυμνάσιον Θηλέων, ὅπου ἡ Διοικητὴ τοῦ λόγου, ἀφ' ὁρμήσεως διατάξεως τινος τῆς Περιφερειακῆς, ἀφορώσας εἰς τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν τῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Ν. ὤμιλησεν ἐν συνεχείᾳ περὶ οἰκτικῆς οἰκονομίας. Μετὰ τὸ πέραν τοῦ μαθήματος τούτου ἐγένεν ἡ ἐναρκίς τῆς τρίτης σειρᾶς τῶν μαθημάτων παθητικῆς ἀραμῆνης ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κ. Γενεράκη, ἀντιπροβίου τῆς Ε.Ο.Ν. Τὰ μαθήματα ταῦτα θὰ παρακολουθήσονται ὑπὲρ τὰς 30 Φαλαγγίτιδας.

Τὸ ἀπογευματὶ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐγενετο συγένησις τῶν Ἑξωσχολικῶν Φαλαγγιτιστῶν ὁπαλλήλων. Ἡ Διοικητὴ τοῦ λόγου Ἑξωσχολικῶν ὤμιλησε καὶ πρὸς ταύτας διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ε.Ο.Ν.

—Τὸ Τμήμα Θηλέων Πατιοῦ διοργάνωσε χορόν, τὰς ἐποπείδας τοῦ ὁποίου κατέθεσαν ὑπὲρ τῆς Ε.Ο.Ν. Ρεθύμνης.

Ἡ Διοικητὴ συνδεδεμένη ὑπὸ τινος βοηθοῦ μετέβη εἰς τὰ χωρία Ἀργυρούπολις, Ἀργοντική, Ἐπισκοπὴ, Καρατὴ πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν τμημάτων τῆς διόλως Ἐπισκοπῆς τοῦ τόγματος Ρωστικῶν τῆς 256ης Φάλαγγος. Ἡ κ. Διοικητὴ ἐμεινεν ἀπώλως ἐκαιοποιημένη ἀπὸ τὴν πλήρη διοργάνωσιν καὶ κατάρτισιν τῶν τμημάτων. Ἀπαντα τὰ ὡς ἀνω τμήματα ἐργάζονται μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπαντα αἱ βοηθοὶ φροντίζουν διὰ τὴν δόξιν τὸ δυνατόν καλυπτοῦν ἐμφάνισιν τῶν ὁπ' αὐτὰς τμημάτων. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς εἰς Ρεθύμνον μετέβη εἰς τὸ Γυμνάσιον Θηλέων, ὅπου παρηκολούθησε τὴν διὰ μὲν τῆς Φαλαγγίτιδος Κοινωνίᾳ μὲ θέμα: «Ἡ γυνίκα πρὸ καὶ μετὰ τὴν 4ην Αὐγούστου».

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (Κρήτης). Ἡ Περιφερειακὴ Διοικησὶς Ε.Ο.Ν. Θηλέων Ἡρακλείου ἔχει νὰ ἐπιβλέψῃ μίαν προτομήν καὶ ἀξιομνημονεύσαν καὶ ἐναρκτικὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία δὲν τιμᾷ μόνον τὴν Περ.

Διοκίτηριαν κ. Σοφίαν Φανουράκη, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἀπατίας συναγωγίας τῆς.

Ἐνὸς ἑξακτοῦ οὐραίου χρονικοῦ διαστήματος ἡ δύναμις τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων Ἡρακλείου ἀνήλθεν εἰς 6.977 μέλη, ἴτοι εἰς 4.665 Σκαπανέους καὶ 2.312 Φαλαγγίτιδας.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐννοηθῆναι πόλα ἐργασία συνετέλεσθη καὶ συντελέσθη εἰς τὸ Ἡρακλεῖον θὰ παραβέβαιον ἐνα εἶδος στατιστικοῦ πίνακος, ποὺ διηλθεῖ τὸσον ἐνδύλως γιὰ τὴν δρᾶσιν τῆς πρωτοπόρου αὐτῆς Περ. Διοικήσεως.

Ψυχαγωγία.—1) Λειτουργοῦν ἐν Ἡρακλείῳ συστηματικῶς τρεῖς χοροὶ διὰ μὲν ἐκαιοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἴτοι Σκαπανέων, Ἑξωσχολικῶν Φαλαγγιτιστῶν καὶ Ἑξωσχολικῶν Φαλαγγιτιστῶν.

2) Ἰδρὸν Δραματικὴ Σχολὴ καὶ Σχολὴ Ἀπαγγέλλειν μὲ σχετικῶς καλὰ ἀποτελέσματα. Ἡδὲ ἐτοιμάζεται τὸ δρᾶμα «Μεπρὸς σὺ θάνατον».

3) Σχολὴ κλασσικῶν χορῶν.

4) Σχολὴ ἑθνικῶν χορῶν μὲ ἀποτελέσματα λίαν ἐκαιοποιητικὰ καὶ 5) Ἀσχολία διαθέτουσα ἀρθρα παγινίδια, εἰς τὰ ὅποια δοκοῦνται αἱ Φαλαγγίτιδες καὶ αἱ Σκαπανέες.

Εἰδικὸς τῆτος.—Τμήμα Ἀθλητικῶν. Αἱ Φαλαγγίτιδες ἀποσπῶνται εἰς διάφορα ἀθλήματα.

Τμήμα Οἰκοκυρικῶν, εἰς τὸ ὅποιν τὰ μέλη ἀσχοῦνται εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων χειροτεχνιῶν τῆς Κρητικῆς τέχνης, εἰς τὴν μαγειρικὴν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν γλυκιματῶν.

Τμήμα Καλλιτεχνικῶν. Εἰς τὸ τμήμα τούτῳ τὰ μέλη ἀσχοῦνται εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ Μουσείου διαφόρων ἀρχαίων Κρητικῶν παραστάσεων καὶ σχεδίων.

Δενδροκομικῶν καὶ Ἀνθοκομικῶν Τμήμα, εἰς τὸ ὅποιν ἐκπαιδεύονται εἰς τὴν δενδροκομίαν. Ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Ν. Θηλέων ἐποτεύθησαν 12.513 δένδρα καὶ σὲ γλάστρες ἐποτεύθησαν περὶ τὰ 25.000 ἐποπρόδρα δένδρα διὰ τὴν προαχὴν φυτευστικὴν περίοδον.

Γεωργικῶν Τμήμα, εἰς τὸ ὅποιν ἀσχοῦνται εἰς γεωργικὰ μαθήματα. Ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἐσπάρσαν 36 στρέμ., ἔξ ὧν τὰ 22 ἐσπάρσαν διὰ οἴτου καὶ τὰ λοιπὰ μὲ κομικὰ καὶ πατάτες εἰς ἄλλην τὴν περιφέρειαν. Ἐν Ἡρακλείῳ ἐσπάρσαν 8 στρέμματα διὰ ἀναλυτικῶν οἴτου.

Πτηνοτροφικῶν Τμήμα.—Ὅρνιθοτροφία, κοινολοτροφία κλπ.

Σηροτροφία.—Ἐτοιμάζονται τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενα.

Ποδηλασία.—Ἀσχοῦνται πολλοὶ Φαλαγγίτιδες καθ' ἑκάστην Τετάρτην καὶ Κυριακὴν.

Βρεφοκομία.—Γίνονται μαθήματα ὑπὸ παιδίατρον.

Παθητικὴ Ἀεράμνη.—Ἐξοπλισθὲν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἡ πλειονότης τῶν μελῶν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τούτῳ θὰ ἐκπαλεθθοῦν τὰ μαθήματα ἀραμῆνης διὰ τὰς νῆας Φαλαγγίτιδας.

Νοσηλεία.—Ἐδίδθησαν ὑπὸ ἱατρῶν μαθήματα ἀνατομίας, ὕγιεινῆς, νοσηλευτικῆς, μικροβιολογίας καὶ προσέχουσ ἀρχαίαι ἢ πρακτικὴ ἱεράσκεις ἐν τῇ Νοσοκομίᾳ.

Ἐπίσης λειτουργεῖ ἐδοκιμῶς καὶ Νυκτερινὴ Σχολὴ Ἀνιφραθῆτων Φαλαγγιτιστῶν.

Διὰ τῆς ἑδουμάδος λειτουργεῖ τακτικῶς Σχολὴ Βαθμοφόρων, εἰς ἣν γίνονται διάφορα μαθήματα πολιτικῆς διαπαιδεύσεως, διμυλὶα διάφοροι ἑθνικοὶ, θρησκευτικοὶ καὶ λογοτεχνικοὶ περιεχομένου, ὡς καὶ μαθημάτων ὁργανώσεως.

Προσέχουσ ἡ Σχολὴ χωρίζεται εἰς Ὀδύμους Βαθμοφόρων καὶ Σχολαίων Βαθμοφόρων.

Εἰς τὴν ἔδραν τῆς 320ης Φάλαγγος — Ὁρ-

Φαλαγγίται 70ης Φάλαγγος Ἀργαίου παρελαύνοντες.

φανοτροφεῖον Ἡρακλείου — λειτουργεῖ τμήμα ὁρατικῆς μὲ 5 ἀργαλειούς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁρατοῦν καὶ δοκοῦνται πολλοὶ Φαλαγγίτιδες τῆς ἰδίας Φάλαγγος, τὰ ἔργα τῶν ὁποίων θὰ ἐκτεθῶσι προσεχῶς.

Ἡδὲ γίνονται ἐνέργειαι πρὸς ἀπόκτησιν καὶ ἄλλων ἀργαλειῶν διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐξάσκησις εἰς τὴν ὁρατικὴν τῶν Φαλαγγιτιστῶν καὶ τῶν ἄλλων Φαλαγγῶν τῆς πόλεως μας.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

ΠΥΡΓΟΣ.—Αἱ Φαλαγγίτιδες τῆς Ὑποδιοικήσεως Πύργου παρηκολούθησαν ἀσκήσεις στρατιωτικῆς προπαιδείσεως.

Εἰς συγκεντρώσεις Φαλαγγιτιστῶν καὶ Σκαπανέων ἀνεπιτήδεον διάφορα θέματα, ἴτοι περὶ καθαριότητος, περὶ ἀθλητισμοῦ κλπ.

Ὁ Λόγος Θηλέων Πελουπίου παρηκολούθησαν διμυλὶαν καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου μὲ θέμα «Ἡ γρίπη καὶ τὰ μέτρα προφυλάξεως». Μετὰ τὴν διμυλίαν ἐγένετο ἐκ μέρους τῶν Φαλαγγιτιστῶν ἀνάλυσις διαφόρων ἀρθρῶν τοῦ περιοδικοῦ «Νεολαίας».

—Ὁ Διοικητὴς τῆς Φάλαγγος Κρεσσταίων ἐπιθεώρησε τὴν III Τετραρχίαν Ἐπιστάλῳ καὶ ἐμεινεν ἀπώλως ἐκαιοποιημένος ἀπὸ τὴν συντελούμενην ἐργασίαν.

Εἰς τὴν ἔδραν τῆς Φάλαγγος Καθαυίων ἐγένετο συμματικὴ ἀγωνὴ καὶ θεωρητικὴ διδασκαλία κακοποιῶν ἐκτετακτικῆς ὁπηρεσίας. Ἀποσὰ ἡ δύναμις τῆς Φάλαγγος παρηκολούθησε τὸ β' μάθημα παθητικῆς ἀραμῆνης.

Εἰς τὸν Σχηματισμὸν Μυροῦν ἐγένετο διμυλία περὶ τῆς πώσεως τοῦ Μελιζανίου καὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωνίων.

—Ζωηρὰ κίνησις παρατηρεῖται ἐπίσης εἰς τὰς Φάλαγγας Γαστοῦνης, Βαρβολομίου καὶ Ζαχαρίας.

ΜΕΡΕΙ ἘΠΙΛΕ

ΛΑΜΙΑ.—Εἰς τὴν ἔδραν τῆς IV Περ. Διοικήσεως ἐγένετο τὴν 27ην π. μηνὸς ἡ τρίτη συγκεντρώσις τῶν ὑπερεκπαιτῶν βοηθοφόρων τῶν παρακολουθούτων τὸ Σχολαίων Βαθμοφόρων.

Ὡμιλησεν ὁ Τετάρτης Ζοριμᾶς Ἀπόστ. τοῦ III Γραφείου τῆς Περ. Διοικήσεως ἐπὶ τῶν ἰσωνικῶν τῆς Ε.Ο.Ν.

Οἱ ἀθλητικὲς Φαλαγγίτιδες Χαλκίδος, ὅτινας ἐπισκέψαντο τὴν 2ον τῆς, τὴν πόλιν μας, ἐξέδραμον εἰς Θερμοπύλιν. Κατὰ τὴν διαδρομὴν ἀπέτιον φόρον τιμῆς εἰς τὴν παρὰ τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνης προτομὴν τοῦ Ἀθ. Διάκου. Εἰς τὸν ἱερὸν χώρον τῶν Θερμοπυλίων ἀνέστη ἐν εἰς τὸς Φαλαγγίτας καὶ βοηθοφόρους τὴν ἱστορίαν τοῦ χώρου καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἀποτομῆς τῶν ἀγωνιστῶν ὁ ἐπιμηλιτῆς ἀρχαιοφίτης Τετάρτης Ἀπόστ. Ζοριμᾶς.

Κατόπιν ἐπισκέψαντο τὸ λαοτὰ Θερμοπυλίων καὶ τὰς πηγὰς.

Μετὰ ταῦτα οἱ ἐκδρομῆς ἐπισκέψαντο τὸ χωρίον Κοινοτάδες, ὅπου εἰναι τὰ 4 πλάτανια, ὑπὸ τὴν οἰκίαν τῶν ὁποίων ἐγενετο ἀνιμωδία τῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως Διοδοτήτης, Πανουργιά, Διάκου κλπ., καὶ ἐπειτα ἐπισκέψαντο τὰ Λαοτὰ Ὑψίτης, ἐπιστρέφοντες τὴν μεσημέριαν.

Γενικῶς ἡ κίνησις αὐτὴ ὁπηρεῖ ἐπιτυχῶς ἀπὸ ἀπόψεως ἀθλητικῆς, ψυχαγωγικῆς καὶ μορφωτικῆς.

Εἰς τὴν Ὑποδιοίκησιν Ε.Ο.Ν. Λοκρίδος ἐγενετο αἱ κατὰ τρεῖς διμυλὶαι: Περὶ τῶν κακῶν τῆς οἰκονομίας, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς μεταβολῆς τῆς 4ης Αὐγούστου ὑπὸ τοῦ Φαλαγγιτοῦ Κοινοτάδου καὶ περὶ φιλικῆς ὑπὸ τοῦ συνεργάτου κ. Ἡλιοπούλου.

Ἡ γενικὴ καὶ ἐκτετακτικὴ ἐκπαίδευσις ἐκταχθῇ κανονικώτατα εἰς ὅλα τὰ Τμήματα τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

ΔΩΡΕΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ Ε.Ο.Ν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν Πάτρσι Ἱεροῦ Νοοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου προέφερεν ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ε.Ο.Ν. ἀρχίμης 200.000.

Ἐπίσης ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Περιπαρῆς ἐν Ρεθύμνῳ Κρήτης προσέφερε ἀρχ. 935.

Η Νεοραϊα

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝ. ΝΕΟΛΑΙΑΣ
(Νόμος 334)

Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, διοικου-
μένου ὑπὸ Ἀνωτάτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου
προεδρευομένου ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀρχηγοῦ
τῆς Κυβερνήσεως κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΤΑΞΕΑ, ὅστις
καὶ ἐκπροσωπεῖ ταύτην, ἀναπληρούμενος ὑπὸ
τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου
κ. ΑΛΕΞ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΟΣ Β'. - ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΑΘΗΝΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Δ/ΣΕΩΣ, ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ & ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
Ὁδὸς Λεωφόρου 19 (Β' ὄροφος)
Ἀριθ. Τηλεφ. Λογιστηρίου 32-094
» Συντάξεως 34-425

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: Περιοδικὸν «ΝΕΟΛΑΙΑ»
Ὁδὸς Λεωφόρου 19

Ἀρ. Τεύχ. 25 - 23 Μαρτίου 1940
ΤΙΜΗ Δραχ. ΤΕΣΣΑΡΕΣ

Διὰ πᾶσαν πληρωμὴν πρέπει νὰ λαμβάνετε ἀπόδειξιν φέρουσαν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Γεν. Γραμ-
ματέως τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Σ. ΡΟΥΒΑΛΗ Συναγματοῦχος ἑ. ἀ. καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Ε.Ο.Ν.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Μελῶν καὶ μὴ
μελῶν ὑπομνημάτων
ΕΤΗΣΙΑ (Ἑσωτερικοῦ) Δρ. 160 - 200
ΕΞΑΜΗΝΟΣ » 80 - 100
ΤΡΙΜΗΝΟΣ » 40 - 50
ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἀρ. Ἀγγλίας 1
Ἀμερικής Δολ. 6
Λίγυπτου Λίρ. 1
Διὰ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου καὶ Ἰδιω-
τικῶς Δικαίου (Δήμους, Κοινοτήτας) καὶ
Σχολικὰς Ἑσόδων. ΕΤΗΣΙΑ Δραχ. 300

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΝΕΟΛΑΙΑ»
ἡ ΣΠ. ΡΟΥΒΑΛΗΝ, Γεν. Γραμματεὺς Ε.Ο.Ν.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 772)

σις τῶν Ἑλλήνων ἔγραφε πρὸς τὸν
σοφὸν Ἀδαμαντίον Κοραῖν:

«Ἡ Ἑλλὰς σὲ συγκαίρει ἄριστε
συμπολίτα, χαίροντα διὰ τὴν ἀνάστα-
σιν αὐτῆς. Εὐγνωμονεῖ, εὐεργετηθεῖσα
εὐεργεσίαν ἀνεκτίμητον ἕνεκα τῶν ἀ-
ρίστων συγγραμμάτων σου. Ὁ πρὸς
τὴν παιδείαν ἔως τῶν Ἑλλήνων ἐπή-
γασεν ἀπὸ τὰ φῶτα, ὅσα πρὸ τινῶν
χρόνων ἐνέσπειραν εἰς τὰς καρδίας
τῶν τὰ προλεγομένων σου καὶ ἀπὸ τὰ βι-
βλία, ὅσα ἐκπρομήθευσεν εἰς τὴν Πα-
τριδα ὁ πατριωτισμὸς σου καὶ ἀπὸ τὰ
σχολεῖα, ὅσα ἡγεῖραν αἱ σοφαὶ συμ-
βουλαὶ σου! Τοιούτων ἀγαθοποιῶν
αἰτίων ἀποτελέσματα εἶναι τὰ ἐκ τῆς
ἐλευθερίας ἀγαθὰ, ὅσα οἱ συμπολί-
ται σου ἀπολαύουν τὴν σήμερον! Τοι-
αῦτα ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ εἶναι ἀξία τῆς
εὐγνωμοσύνης τῶν γενεῶν καὶ τῶν
αἰώνων.

»Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, συνηγμένον
εἰς Γ' Ἑθνικὴν Συνέλευσιν διὰ τὰ με-
γάλα του συμφέροντα, σοὺ προσφέρει
τὸ σέβας καὶ τὴν ἐκ μέσης καρδίας ἀ-
γάπην του ἄλλος αἰσθανόμενος ὅτι
δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατασπασθῇ τὴν ἱεράν
σου κορυφὴν, καταφιλεῖ ὅμως τὰ χρυ-
σὰ σου λόγια, τὰ σοφὰ σου παραγγέλ-
ματα, συνομύλει μὲ τὰ βιβλία σου καὶ
φωτίζει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν
του, εὐχόμενον νὰ μὴ παύσῃ τοῦ νὰ
κοινοποιῇ τὰ ἀγαθὰ σου φρονήματα
εἰς τοὺς συμπολίτας σου, συμβουλευ-
ων τὰ κοινὰ συμφέροντα. Εἴθε ζῆς ὁ-
γιαίων, σεβάσμιε γέρον, τῆς Ἑλευθε-
ρίας ὑπέρμαχε...»

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὀλίγα λόγια, μὲ τὰ
ὁποῖα τὸ Ἔθνος προσεφώνησε τὸν Κο-
ραῖν...

Μέσα εἰς τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἑ-
θνους ἐκφράζεται ἡ ὅλη συμβολὴ τοῦ
Ἀδαμαντίου Κοραῖ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς
Ἑλευθερίας ἀγῶνα...

Ἀργότερα ἡ Ἑλλὰς τὸν ἐτίμησε
καλλίτερα. Τὸ πρῶτον Πανεπιστήμιον
φέρει τὸ ὄνομά του καὶ ὁ ἀνδριὰς του
κοσμεῖ τὰ προπύλαια τοῦ πνευματικοῦ
καὶ ἐπιστημονικοῦ κέντρου τῆς Ἑλλά-
δος...

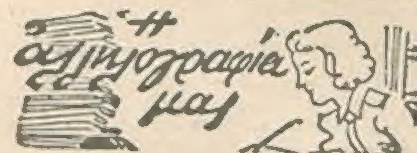
Καὶ οἱ γενεὲς οἱ ἑλληνικὲς εἰς τοὺς
αἰῶνας θ' ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Κο-
ραῖ μὲ σεβασμὸν, διπλὰ σὰς τὸς ὁ-
νόματ' αὐτῶν δημιουργῶν τῆς Ἑλληνι-
κῆς Παλιγγενεσίας.

Ἄγγ. Μεταξᾶς

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 783)

ἀπὸ παιδιὰ διεκρίνοντο. Ἀκριβῶς δὲ
γιατὶ εἶχαν ἀπὸ μικροὶ εἰσελθεῖ εἰς
τοὺς ἐθνικοὺς κινδύνους καὶ εἰς τοὺς
ἐθνικοὺς ἀγῶνας διεκρίθησαν. Εἶχαν
ἀποκτήσει μόνοι τῶν τὴν πείραν τῆς
ζωῆς. Ἐσκληραγωγήθησαν καὶ ἐπερι-
πάτησαν πολὺ καὶ ἐπείνασαν καὶ ἐδί-
ψασαν εἰς ἡλικίαν ποῦ ἄλλα παιδιὰ
πηγαίνουν εἰς τὰς μικρὰς τάξεις τοῦ
σχολείου. Περισσότερο ἐκοιμῶντο κά-
τω ἀπὸ τὰ κλαδιά παρὰ κάτω ἀπὸ
στέγη. Καὶ διαρκῶς ἤλλαζαν τόπον
διαμονῆς, γιατί ἐκφυγοῦντο συνεχῶς
ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ ἴδιον δὲ καὶ οἱ
ναυτικοὶ ἥρωες εἶχαν ἀρχίσει καὶ αὐ-
τοὶ τὸ στάδιον τῶν ἀπὸ μοῦτσου εἰς
τὰ καράβια. Γι' αὐτὸ ἀνεδείχθησαν
τόσῳ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν ἡξeu-
ραν ἀπὸ μικροὶ καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἐφο-
βήθησαν. Καθὼς ἤκουαν δὲ ἀπὸ τοὺς
μεγαλειτέρους τὰ κατωρθώματα τῶν,
ἀπὸ μικροὶ προσεπάθουν νὰ τοὺς μι-
μηθοῦν. Συνέβαινε τὸ ἴδιον ποῦ συμ-
βαίνει καὶ σήμερον πολλὰς φορὰς. Δια-
βάζουν τὰ παιδιὰ τὰς περιπετείας τοῦ
Ροδινῶνος καὶ θέλουν νὰ τὸν μιμη-
θοῦν. Νὰ ταξιδεύουν καὶ αὐτὰ εἰς
τὰ νησιά τῶν ἀγρίων. Νὰ χτίσουν μό-
να τὴν μιά καλύβαν, νὰ πιάσουν καὶ νὰ
ἡμερέσουν μὴν ἄγρια κασικοῦλα, νὰ
τρέφονται μὲ βανάνες καὶ μὲ γουρ-
μάδες. Ὑστερα κάποτε θὰ ἔλθουν ἄ-
γριοι ἀνθρωποφάγοι εἰς τὸ νησί. Θὰ
βγάλουν ἕναν ἄλλον ἄνθρωπον. Θὰ
εἶναι δεμένος. Θὰ ἀνάψουν φωτιά καὶ
θὰ τὸν βάλουν ἀπάνω γιὰ νὰ τὸν φά-
νε. Ἐξασφα θὰ πεταχθοῦν οἱ μικροὶ
Ροδινῶνες, θὰ πυροβολήσουν τοὺς ἀ-
γρίους καὶ θὰ τοὺς τρέψουν εἰς φυ-
γὴν. Θὰ ἀώσουν τὸν αἰχμάλωτον καὶ
θὰ τὸν πάρουν μαζί τῶν. Θὰ τὸν ποῦν
καὶ αὐτὸν, ὅπως ὁ Ροδινῶν, Παρα-
σκευᾶ. Τὰ μικρὰ παιδιὰ τῆς ἐποχῆς
τοῦ 1821, δὲν ἤξευραν τὰς διηγήσεις
τοῦ Ροδινῶνος. Ἄκουαν ὅμως ἀπὸ
τοὺς μεγάλους γιὰ τὰ κατωρθώματα
τῶν παλαιότερων ἀρματωλῶν καὶ κλε-
φτῶν, αὐτῶν ποὺ εἶχαν δράσει ἀπὸ
τὴν ἐποχὴν ποῦ εἶχε πέσει ἡ Κωνσταν-
τινούπολις. Ἀντρεφόντο καὶ ἐμεγά-
λωναν μὲ τὴν ἰδέαν νὰ γίνουν καὶ αὐ-
τοὶ ἐθνικοὶ ἥρωες. Νὰ μιμηθοῦν τοὺς
προγόνους τῶν. Ἐταὶ ἐδημιουργήθη-
σαν εἰς τίς στεριὰς καὶ εἰς τὰ βουνὰ
καὶ εἰς τὰ νησιά καὶ εἰς τὰ παράλια
τῆς Ἑλλάδος ἡρωϊκαὶ παραδόσεις,
ποῦ ἐκαλλιεργοῦντο περισσότερο εἰς
ὠρισμένους τόπους καὶ εἰς ὠρισμένας
οἰκογενεῖας καὶ ποῦ διατηροῦνται ὡς

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΥΑΓΓ. ΜΑΝΤΖΑΝΕΑΝ. Ἐδιαβάσαμε τὸ
ποίημά σου. Ἐχεῖ μετρικὰ ὁράματα. Ἀξίζει
ἀντιποιητικῶς. — ΑΚΗΝ ΜΠΑΛΗΝ. Τὸ πρῶ-
τόν σου καὶ καλύτερον ποῦ μὰρ πρὸς τὸν ἑθ-
νικὸν ἀγῶνα. — Ἀν τὸ ξαναγράψῃς ἀπόψε
τὴν ἐπαναλήψεις τῶν ἰδίων σκέψεων. — ΠΑΝ.
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΝ. Τὸ διήγημα «Ὁ Γιάγκος
θαλαγγίτης» κάπως πρόχειρα γραμμένον. Ἰδοὺ
ἕνα μέρος: «Ὁλοι, σὸ μικρὸν ἐκεῖνον χωριου-
δάκι ποῦ ζοῦσε ὁ Γιάγκος, τὸν γνωρίζανε. Ἀπὸ
τὸν (ποῖο) πρὸς μέγαλο παπποῦ ὡς τὸ πρὸ
μικρὸν παιδί, ὁ Γιάγκος ἦταν γνωστός. Πρὸς
ποῦ δὲ ἀπὸ ὅλους τὸν γνωρίζανε οἱ βαρκά-
ρηδες καὶ οἱ σωφῆρες. Δὲν ἦταν αὐτοκίνητον ποῦ
νὰ χαλοῦσε καὶ νὰ μὴ βρισκόταν ὁ Γιάγκος
μπροστὰ ν' ἀνακατεῖται στὴν ἐπισκευὴν του, νὰ
γυμνᾷ τὸ νεποκίτο μὲ νερό, νὰ βάλλῃ ἐμπρὸς
τῆ μηχανῇ μὲ τὴν μανθίαν. Πρόσεξε τὴ δεύ-
τερην παράγραφον. Γράφωμε: ἐπὶ ὁ μεγάλος,
ἀλλὰ ἐπὶ οὗτος ἔρωτες, ἐπὶ ὁ ἄνθρωπος, ποῦ
μοῦ εἶπες, ἀλλὰ ἐπὶ οὗ πηγὴ ὁ ἄνθρωπος». Τὸ
θεμὰ τοῦ διηγήματος καλόν. Ἐπεξεργασθὲν
το καὶ στείλατέ μας, ἂν θέλετε. — Κ. ΣΤΑΜΑ-
ΤΟΠΟΥΛΟΝ. Ὅπως κι' ἐὰν μὰς γράψῃς, εἶ-
ναι μακροσκελές. Ἐκτός τούτου εἶναι γραμμένον
εἰς ἑρῶν ἱστορικὸ ὅρος, ἀκατάλληλον γιὰ πε-
ριοδικὸν σὺν τῇ «Νεολαίᾳ», ποῦ πρέπει καὶ νὰ
τὴν ῥῃ. Πρόσεξε πᾶς δίδονται τὰ ἱστορικὰ
περιεχόμενα ἄρθρα τὰ δημοσιευόμενα στὴν «Νε-
ολαίαν» καὶ προσέθετε νὰ κρατῇς αὐτὴ τὴν
γραμμὴν. — ΝΙΚ. ΜΥΛΩΝΑΚΟΝ. Ἐλάβαμε τὰ
3 ποιήματα: «Ὁ ξενιτχὴς», «Ὁ ζευγαλιτῆς»
καὶ «Ὁ δὺς γεωμῶνες». Καὶ τὰ τρία κρίνουμε
ὡς ἀκατάλληλα γιὰ τὴν «Νεολαίαν». — ΙΩΑΝ-
ΝΗΝ ΠΑΛΑΤΑΚΗΝ. Τὰ ποιήματα εἶναι γραμ-
μένα σὸ ἴδιον χαρτί μὲ τίς πνευματικὰς ἀσκή-
σεις καὶ ἐπὶ πλέον σὲ δύο ὅρους. — ΛΟΑΝ.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΝ. Τὸ «Νοσταλγία» δὲν εἶναι
θεοὶ σὲ οὐδένα τῆς «Νεολαίας». — ΕΠ. ΠΑ-
ΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ. Χρονογραφήματα δχι.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΣΘΥΛΟΥ ΜΑΣ

Ἡ πρώτη: Ἐνας ἱερολοχίτης παραδίδει
τὴν σημαία σ' ἕνα θαλαγγίτη.
Ἡ δευτέρα: Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεο-
τόκου.
Καὶ αἱ δύο εἰκόνες δαίονται εἰς τὸν
ζωγράφον κ. Σ. Παπαλουκᾶν.

σήμερον. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐκαλ-
λιεργεῖτο ὁ ἥρωισμός. Οἱ ἥρωες τοῦ
1821 εἶχαν θηλάσει ἡρωϊκὰς παραδό-
σεις. Ἀπὸ μικροὶ ἐγαλουχοῦντο διὰ
νὰ γίνουν ἥρωες. Τὸ 1821 πρὶν μελε-
τηθῇ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν μεγάλων,
πρέπει νὰ μελετηθῇ ἀπὸ τὸν ρόλον τῶν
μικρῶν. Χωρὶς νὰ φαντάζονται τί ἔ-
λεγαν τὰ παιδιὰ τῆς ἀρχαίας Σπάρ-
της, ἦσαν σὺν νὰ ἐπαναλαμβάναν:

«Ἄμμες δὲ γ' ἐσοόμεθα
πολλῶ κάρρονες».

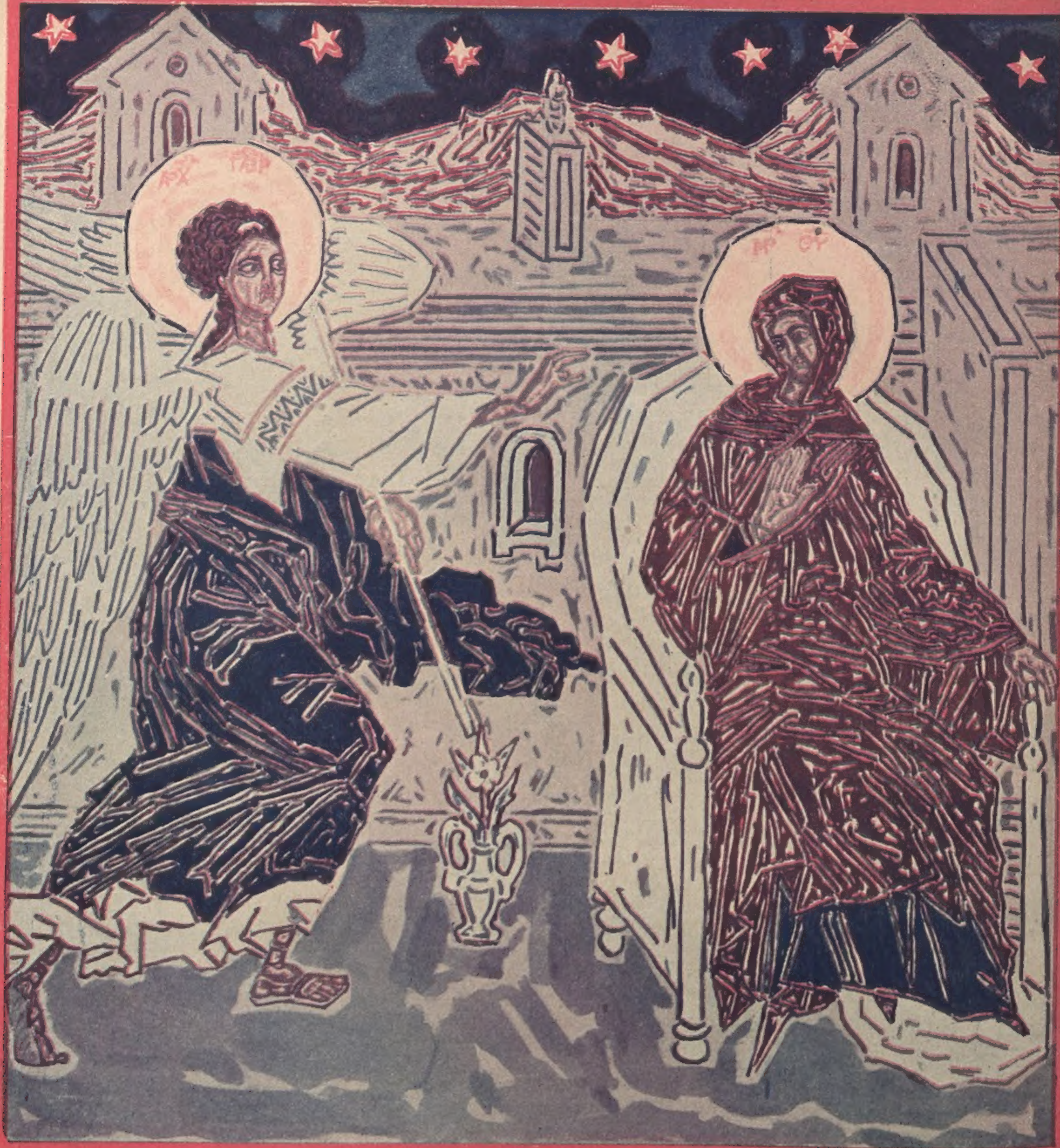
Κ. Φαλτάιτς

Τύποις: «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ